

HUOMIOITA JUICE LESKISEN LAULUJEN
SANASTOSTA

**Suomen kielen pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopistossa keväällä 1998**

Katja Veijalainen

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos SUOMEN KIELEN LAITOS
Tekijä KATJA MARIKA VEIJALAINEN	
Työn nimi HUOMIOITA JUICE LESKISEN LAULUJEN SANASTOSTA	
Oppiaine SUOMEN KIELI	Työn laji PRO GRADU -TUTKIELMA
Aika KEVÄT 1988	Sivumäärä 115 + LIITE
<p>Tiivistelmä - Abstract</p> <p>Tutkimukseni käsittelee rocklyyrikko Juice Leskisen sanoitusten kieltä. Pääaineistoni sisältää Juice Leskisen laulujen sanoitukset teoksesta Juice Leskinen: <i>Sanoja</i>. Olen tutkinut sanoitusten sanaluokkajakaumaa, sanaston rikkautta, kärkisanastoa ja sanojen esiintymiä. Esittelen, millaisiin erilaisiin ryhmiin sanaluokat jakaantuvat ja mikä merkitys näillä ryhmillä sanoituksissa on. Tavoitteenani on ollut sanaston tutkimuksen avulla selvittää Juice Leskisen sanoitusten ominaispiirteitä ja hänen tyyliään. Tämän kuvan luomiseksi olen vertaillut Juice Leskisen sanoitusten sanastoa monin paikoin runoilija Ilpo Tiihosen lyriikan sanastoon sekä Suomen kielen taajuussanaston aineistoon.</p> <p>Juice Leskisen sanoitusten sanaston tutkiminen paljasti, että samat sanat toistuvat hänen teksteissään usein. Vertailu Taajuussanaston sanaluetteloon paljasti vielä, että suurin osa näistä kärkisanoista on suomen kielen tavallisimmiksi luokiteltuja sanoja. Tästä huolimatta Juice Leskisen tekstit sisältävät monimerkityksisiä ilmauksia ja rikasta kerrontaa. Käyttämällä yksinkertaista perussanastoa persoonallisella tavalla Juice Leskinen luo teksteihinsä uusia merkityksiä ja yllättäviä assosiaatioita, jotka tekevät teksteistä kiinnostavia.</p>	
Asiasanat	JUICE LESKINEN, ILPO TIIHONEN, SANASTON RIKKAUS
Säilytyspaikka	SUOMEN KIELEN LAITOS

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Juice Leskisen ja hänen tuotantonsa esittelyä.....	1
1.2 Tutkimusaineisto, -tavoitteet ja -menetelmät.....	4
2 SANASTON RIKKAUS	7
3 SANALUOKKAJAKAUMA JA KÄRKISANASTO.....	12
3.1 Sanaluokkajakauman perusteista	12
3.2 Sanaluokat.....	12
3.3 Kärkisanat.....	16
4 VERBIESIINTYMÄT.....	18
4.1 Verbien taivutusmuodot.....	18
4.2 Verbien rikkaus ja kärkiverbit.....	20
4.3 Verbien luokittelu.....	21
4.4 <i>Olla</i> -verbi.....	23
4.5 Kieltoverbit	24
4.6 Mentaaliverbit	26
4.6.1 Kommunikaatioverbit	26
4.6.2 Aistihavaintoverbit.....	27
4.6.3 Tunneverbit.....	29
4.6.4 Muut mentaaliverbit.....	31
4.7 Liikeverbit.....	33
4.8 Musiikkiverbit	37
4.9 Tekemis- ja valmistamisverbit.....	38

4.10 Muut verbit	39
4.11 Tiivistelmä verbien esiintymistä	43
5 SUBSTANTIIVIESIINTYMÄT	44
5.1 Substantiivien rikkaus.....	44
5.2 Erisnimet	47
5.3 Ihmistä määrittävät substantiivit.....	51
5.3.1 Ihmistä määrittävien substantiivien jakauma	51
5.3.2 Ammattien nimitykset.....	52
5.3.3 Muut ihmiseen viittaavat nimitykset.....	54
5.3.4 Muut ihmisen kuvaukseen liittyvät substantiivit.....	55
5.4 Miljööstä nimittävät substantiivit.....	56
5.4.1 Luonnonpaikkojen nimitykset.....	56
5.4.2 Rakennusten nimitykset	57
5.4.3 Kulkuvälineiden nimitykset	58
5.4.4 Eläimien ja kasvien nimitykset	58
5.5 Aikaa määrittävät substantiivit.....	59
5.6 Musiikkiaiheiset substantiivit.....	60
5.7 Yhteiskunnalliset substantiivit	61
5.8 Abstraktiset substantiivit.....	62
5.9 Muut substantiivit	64
5.10 Tiivistelmä substantiiveista.....	65
6 PRONOMINIESIINTYMÄT	66
6.1 Pronominien rikkaus.....	66
6.2 Persoonapronominit.....	69
6.3 Demonstratiivipronominit	72

6.4	Indefiniittipronominit	73
6.5	Interrogatiivipronominit.....	74
6.6	Muut pronominit	74
6.7	Tiivistelmä pronomineista.....	75
7	NUMERAALIESIINTYMÄT	76
8	ADJEKTIIVIESIINTYMÄT	79
8.1	Adjektiivien rikkaus ja kärkiadjektiivit	79
8.2	Perusadjektiivit.....	82
8.3	Adjektiivijohdokset	86
8.4	Yhdysadjektiivit.....	90
8.5	Negatio sekä muut adjektiivt	91
8.6	Tiivistelmä adjektiiveista	92
9	ADVERBIESIINTYMÄT	93
9.1	Adverbien rikkaus ja luokittelu	93
9.2	Materiaaliset adverbit.....	96
9.2.1	Aikaa ilmaisevat adverbit	96
9.2.2	Tapaa ilmaisevat adverbit	98
9.2.3	Paikkaa ilmaisevat adverbit	99
9.2.4	Muut materiaaliset adverbit	100
9.3	Modaaliset adverbit.....	101
9.4	Intesiteettiadverbit	102
9.5	Tiivistelmä adverteista	102
10	POST- JA PREPOSITIOESIINTYMÄT	103

11 KONJUNKTIOESIINTYMÄT	105
11.1 Rinnastuskonjunktiot.....	106
11.2 Alistuskonjunktiot.....	108
11.3 Tiivistelmä konjunktoiden käytöstä.....	108
12 INTERJEKTIOESIINTYMÄT	109
13 PÄÄTÄNTÖ	112
LÄHTEET.....	116
LIITE	

1 JOHDANTO

1.1 Juice Leskisen ja hänen tuotantonsa esittelyä

Juice Leskinen, koko nimeltään Pauli Matti Juhani Leskinen kuuluu suomirockin keskeisiin vaikuttajiin. Vuonna 1950 syntynyt Juice Leskinen toimi 1970-luvulla yhtenä suomirockin uranuurtajana ja nousi vuosien mittaan todelliseksi koko kansan suosikiksi. Tämä pitkätukkainen kalju mies astui Suomen kansan tietoisuuteen Marilyn-hitillään jo vuonna 1974, ja hänen muita tunnettuja hittejään ovat mm. Syksyn sävel, Viidestoista yö ja Kaksoiselämää. (Wallenius 1990: 104 - 109.) Hän on säveltänyt ja sovittanut monia laadukkaita kappaleita, mutta on parhaiten tunnettu mestarillisena sanoittajana. Varsinkin 1990-luvulla hän on keskittynyt myös runojen kirjoittamiseen ja häntä on alettu arvostaa myös kirjoittajana.

Juice Leskisen oma levytuotanto on nykyisin yhteensä kaksikymmentäyksi LP:tä, ja lisäksi hän on sanoittanut paljon kappaleita myös muille artisteille. Sanoitustensa lisäksi hän on kirjoittanut rockmuusikon elämää kuvaavan päiväkirjatyypin novellin Kuka murhasi rock`n`roll tähden? 1978, satiirisen kirjoitelman Päivää 1984 sekä useita runokokoelmia. Esikoiskokoelma Sonetteja laumalle ilmestyi vuonna 1975 ja sisältää hänen siihen asti kirjoittamansa sanoitukset sekä joitakin yksittäisiä runoja. Vuonna 1989 ilmestynyt Iltaisin kun veneet tulevat kotiin on Juice Leskisen ensimmäinen alun perinkin runokokoelmaksi tarkoitettu teos. Se sisältää sekä mitallista että vapaamittaista lyriikkaa, ja sen runojen aiheet vaihtelevat lyhyistä ajatelmista syvälliseen elämän tarkoituksen pohtimiseen. Vuonna 1994 ilmestynyt Äeti on ensimmäinen runokokoelma, jonka kriitikotkin noteerasivat oikeaksi runoudeksi, ja kokoelma Jumala on 1996 vahvasti Juice Leskisen asemaa vakavasti otettavana runoilijana. Kiitosta ovat saaneet myös pääasiassa lapsille riimitellyt nonsense-tyyppiset runoelmat Räkä ja Roiskis 1991, Räkä ja Roiskis suuvedellä 1993 ja Räkä ja Roiskis naisissa 1997, joiden vauhdikkaat ja hauskat säkeet sisältävät paljon kielellä leikittelyä ja ilottelua. Sanoitusten ja runojen lisäksi Juice Leskisen tuotantoon kuuluu myös näytelmiä ja kuunnelmia sekä lukuisia joukko lehdissä ja antologioissa julkaistuja erilaisia tekstejä,

esimerkiksi paljon mehukkaita pakinoita, joita on ilmestynyt mm. Aamulehdessä, Hymyssä ja Iltalehdessä. (Tampereen kaupungin internet-kotisivut.)

Oman tuotantonsa lisäksi kielenkääntämistä opiskellut Juice Leskinen on ansioitunut myös toisten tekstien kääntäjänä. Hän on saanut kiitosta mm. suomentamistaan Walt Disneyn sarjakuvista, jotka ilmestyivät teoksena Hassunkuriset sinfoniat vuonna 1996. Sarjakuvien lisäksi hän on suomentanut myös musikaalien tekstejä. Keväällä 1994 esitettiin Tampereen Työväen Teatterissa hänen kääntämänsä musikaali, ja syksyllä 1997 sai Kansallisopperassa ensi-iltansa Stephen Sondheimin makaaberi trillerimusikaali Sweeney Todd, jonka tekstin Juice Leskinen on mainiosti kääntänyt ja riimitellyt suomenkieliseen esitykseen sopivaksi. Rockmuusikkona uransa aloittanut Juice Leskinen on laajentanut osaamistaan monelle alalle, ja vaikka hän onkin lähes lopettanut keikkailun, hän on silti jatkanut säveltämistä, sovittamista ja sanoittamista. Hänen uusin levynsä Kiveä ja sämpylää ilmestyi vuonna 1995.

Juice Leskinen itse kokee myös sanoituksia kirjoittaessaan itsensä lähinnä kirjoittajaksi, melkeinpä kirjailijaksi, ja rock`n`roll on hänelle yksi niistä kanavista, joita pitkin hänen ideansa ja ajatuksensa siirtyvät yleisölle (Korpeinen 1987: 13). Hänen mielestään laulutekstit eivät ole samalla tavalla runoja kuin alun perin painettaviksi tarkoitettut tekstit, vaan pikemminkin draamakirjallisuutta, käsikirjoituksia esitystilanteita varten. (Hynninen 1990: 22.)

Juice Leskisen sanoitukset ovat aiheiltaan hyvin ihmiskeskeisiä. Hän onkin itse sanonut: "On vain neljä aihetta, joista biisejä ylipäättään tehdään: ihminen ja yhteiskunta, ihminen ja usko sekä ihminen." (Korpeinen 1987: 12.) Nämä aiheet ovat selvästi nähtävissä myös tutkimassani aineistossa. Kaikkia kappaleita ei tietenkään voi ihan näin selkeästi luokitella, sillä tekstit eivät ole niin pelkistettyjä vaan sisältävät paljon erilaisia vivahteita. Monissa kappaleissa käsitellään useampaakin näistä aihepiireistä. Monissa sanoituksissa kritisoidaan armeijaa, poliisia, tullimiehiä, kirkon valtaa ja muita yhteiskunnallisia järjestelmiä, mutta yleisiä aihepiirejä ovat myös ystävyys, rakkaus ja hauskanpito. Teksteille on tyypillistä sanoa vakavia asioita huumorin avulla, ja niissä

on usein mukana myös aimo annos ironiaa. Huumorin lisäksi Juice Leskinen on mieltynyt myös sanaleikkeihin, moniselitteisyyteen ja assosiaatioihin. Hän on selvästi kiinnostunut kielen käytöstä, tuntuu nauttivan kielellä leikkittelystä ja osaa käyttää suomea hyvin ilmeikkäästi.

Kielellisestä kiinnostuksesta kertoo myös se, että Juice Leskinen tunnustautuu ahkeraksi lukijaksi ja suosii etenkin kotimaista kirjallisuutta. Suosikeikseen hän mainitsee mm. Mika Waltarin, Eino Leinon ja Lauri Viidan. (Hynninen 1990: 22.) Lukeneisuus näkyy hänen teksteissään mm. lukuisina alluusioina eli muihin teksteihin kohdistuvina viittauksina. Laura Hangasmaa (1996) on tutkinut Juice Leskisen alluusioita laudaturseminaarityössään ja selvittänyt, että kaikenlaisen kaunokirjallisuuden lisäksi hänen teksteissään on hyvin paljon alluusioita myös Raamattuun. Mukana on joitakin hieman ivallisen sävyisiä, Raamatun kaikkitietävän viisauden kyseenalaistavia kohtia, mutta Raamattua on käytetty myös neutraalisti sanoitusten rakennusaineina. Seuraava esimerkki sanoituksissa esiintyvistä alluusioista osoittaa, kuinka Juice Leskinen leikittelee Raamatun tapahtumilla ja kielellä ja saa eri tyylilajeja sekoittamalla sanoituksiinsa varsin humoristisen vireen: “Oli Pietari pitkällä siimalla Genetsaretin suurella järvellä, rajumyrsky kun yllätti viimalla - oli Pietarin purren sen tärvellä. Huusi Pietari: ‘Pois piru merrasta! Meripelastus kiinni on Herrasta!’ Kukaan tullut ei Jeesusta saatille, vettä pitkin hän tallusti paatille.” (Ekumeeninen jenkka; Hangasmaa 1996.) Juice Leskinen on kertonut olevansa kiinnostunut Raamatusta, vaikka sanookin lukevansa sitä lähinnä kuin kaunokirjallista romaania, ja hän on selittänyt tekstiensä runsasta uskonnollissävyyistä ainesta sillä, että uskonto on aika tärkeä osa elämää halusi sitä tai ei (Korpeinen 1987: 118 - 120).

Juice Leskisen sanoituksia voi lukea runoina, joissa esiintyy runouden tavoin myös runousopillisia kuvioita, kuten soinnutusta, retorisia kuvioita ja monimerkityksisiä ilmauksia. Sirkka-Liisa Heiskanen-Mäkelän mukaan loppusointujen käyttö on yksi runoilijan peruskeinoista luoda runoon muodollista yhtenäisyyttä. Loppusoinnut eli riimit antavat säkeille muotoa ja sitovat säkeitä toisiinsa ajatuksellisesti ja soinnillisesti. (Heiskanen-Mäkelä 1988: 4 - 6.) Juice Leskinen käyttää loppusointuja lähes kaikissa

säikeissään ja loppusointujen luoma muodollinen yhtenäisyys näyttää olevan hänelle erittäin tärkeää. Soinnituksen lisäksi sanoituksissa esiintyy myös inversiota eli tavanmukaisen sanajärjestyksen muuttamista sekä anaforiaa eli sanan tai kokonaisen ilmaisorakenteen toistoa peräkkäisten lauseiden alussa (Heiskanen-Mäkelä 1986: 4 - 6). Juice Leskinen suosii anaforia varsinkin kertosäikeistöissä, joissa esiintyy mm. seuraavanlaista toistoa: "Sinä nautit kun tuskaa hait. Sinä nautit kun tuskaa sait. Sinä nautit kun keksit hulluutein." (Lady of pain).

Teksteissä esiintyy paljon myös parallelismia eli kertoa, jonka käyttö on hyvin yleistä kaikessa rocklyriikassa. Aineistonani olevan Sanoja-teoksen 121 kappaleesta 72 eli noin 59,5% sisältää kertosäkeen tai kertosäikeistön. Näistä neljä kertosäettä sisältää muunnellun toiston, jossa ainakin yksi sana kertosäikeistöstä on aina erilainen ja 68 kappaleessa kertosäikeistöt ovat keskenään täysin samanlaiset. Kertosäkeet vaikuttavat ratkaisevasti sanaston koostumukseen, sillä kertosäikeissä toistuvat sanat lisäävät tietysti esiintymisfrekvenssiään. Muista retorisisista kuvioista teksteihin kuuluu lukuisia kysymyksiä, huudahduksia ja puhutteluja, jotka yleensä liittyvät esitettävien tarinoiden kiinteiksi osiksi.

1.2 Tutkimusaineisto, -tavoitteet ja -menetelmät

Tutkimukseni pääaineistona on Juice Leskisen sanoituksia teoksesta Sanoja (Leskinen 1981). Teos sisältää Juice Leskisen sanoituksia hänen kymmeneltä ensimmäiseltä LP-levyltään, jotka on julkaistu vuosina 1973 - 1981. Kokonaisuudessaan aineiston laajuus on kokonaisuudessaan 14 962 sanetta. Lisäksi aineistooni kuuluu Juice Leskisen vuonna 1991 ilmestyneen Taivaankappaleita LP:n sanoitusten 1 672 sanetta. Tämän uudemman materiaalin avulla pyrin hieman selvittämään sanoitusten mahdollista muutosta alkutuotannosta uudempaan tuotantoon.

Vertaan Juice Leskisen aineiston sanojen esiintymiä Taajuussanaston aineistoon. Taajuussanasto pyrkii selvittämään suomen yleiskielen sanojen yleisyyden, ja sen materiaalin avulla pystyn vertaamaan Juice Leskisen käyttämien sanojen yleisyyttä ja erikoisuutta yleiskielen sanastoon (SKTS 1979: 7). Taajuussanasto ei esitä lainkaan

sanojen käyttöyhteyksiä, ja siksi vertaan Juice Leskisen sanastoa ja sanojen käyttöyhteyksiä myös nykyrunoilija Ilpo Tiihosen tekstien sanastoon. Ilpo Tiihosen tuotannosta mukaan ottamani aineisto sisältää 2 000 sanetta hänen ensimmäiseltä runokokoelmaltaan Sarkunmäen palo (Tiihonen 1975.) Ilpo Tiihosta pidetään yhtenä nykylyriikkamme omaperäisimmistä edustajista. Hän sekoittaa elävyytymisessä lyriikassaan huolettomasti arkista ja juhlavaa sekä viljelee keskenään ristiriitaisia kuvia ja aineksia. (Saaristo 1986: 138.) Ilpo Tiihonen on Juice Leskisen tavoin syntynyt vuonna 1950 (Kuopio 1.9.1950) ja hän julkaisi esikoiskokoelmansa Sarkunmäen palo suunnilleen samoihin aikoihin kun Juice Leskinen julkaisi ensimmäisen LP:nsä Juice Leskinen & Coitus int. Otin Ilpo Tiihosen mukaan tutkimukseeni, koska vertailu antaa mielestäni tutkimukselleni syvyyttä ja antaa lisämahdollisuuksia kommentoida Juice Leskisen tuotantoa. Vertailllessani Ilpo Tiihosta ja Juice Leskistä vertaan kahden erilaisen runoilijan kieltä, rocklyriikon ja nykylyriikon. Vertailen näiden kahden kirjoittajan sanaluokkajakaumaa, sanaston rikkautta ja kärkeisanastoa. Pohdiskelen myös eroavuuksien syitä ja niiden vaikutuksia tutkittavien sanataitureiden tuotantoon. Paikoitellen vertaan heidän tekstejään myös muiden kirjoittajien kieleen.

Pääaineistonani ovat kuitenkin Juice Leskisen sanoitukset hänen kymmeneneltä ensimmäiseltä LP-levyltään. Kaikkea muuta materiaalia käytän vain tarpeen mukaan apukeinona. Tavoitteenani on analysoida Juice Leskisen sanoitusten kieltä ja selvittää, mikä on ominaista juuri hänen tyylilleen. Sanaluokkajakauman ja kärkeisanaston tutkimuksen lisäksi selvittelen sanavalintoja yksityiskohtaisesti kunkin sanaluokan kohdalla. En kommentoi jokaista sanaa vaan keskityn toisaalta kärkeisanastoon ja toisaalta vain kerran käytettyihin sanoihin. Etsin Juice Leskisen teksteille ominaisia sanoja, hänen avainsanojaan. Lisäksi selvittelen, millaisia erilaisia sanaryhmiä hänen tekstiensä sanastosta löytyy. Tällaisten leksikaalisten sanojen taajuusjakaumien on sanottu kertovan olennaisia asioita tekstien sisällöstä. Ne kertovat, mistä teksteissä puhutaan ja mitkä ovat tekstissä keskeisimpiä ja mitkä taas harvinaisempia käsitteitä ja toimintoja. (Pitkänen - Kohonen 1984: 175.) Pysin siis sanaston tutkimuksen avulla selvittelemään Juice Leskisen sanoitusten ominaispiirteitä ja hänen tyyliään eli

selvittelen, minkälaisesta sanastollisesta aineksesta hänen sanoituksensa oikein ovat syntyneet.

Olen laskenut aineistoni saneiden tekstuaalisen sanaluokkajakauman, eli olen ottanut mukaan jokaisen sanan eri sanamuotoineen niin monta kertaa kuin se aineistossa esiintyy. Kertosäkeistä otin laskelmiini mukaan kaikki muunnellut kertosäkeet, mutta täysin identtisten kertosäkeiden sanat laskin mukaan vain kerran. Samaa menetelmää on käytetty myös Sanoja-teoksessa, jossa identtisistä kertosäkeistä on useimmiten merkitty vain alku ja kolme pistettä osoittamaan säkeen jatkumista. Nimissä olen noudattanut jokaisen saneen huomioon ottavaa periaatetta ja olen laskenut esimerkiksi ihmisten etunimet ja sukunimet kunkin omaksi saneekseen. Näin esimerkiksi henkilönimi *Lasse Vehviläinen* sisältää kaksi sanetta, joita kuitenkin kommentoin yhdessä. Slangisanat ja murre sanat olen laskenut mukaan kirjakielisen ilmauksen esiintymiin, mutta kommentoin niistä tärkeimpiä erikseenkin. Näin esimerkiksi kaikki *mä* - ja *mun* - muodot olen laskenut mukaan *minä*-pronominin esiintymiin, mutta kommentoin slangisanojen esiintymiä kyseisen sanan analysointivaiheessa. Käytin sanojen laskennassa ja ryhmittelyssä apunani tietokoneohjelmia niin, että kirjoitin kaikki aineistoni sanat ensin Word-tekstinkäsittelyohjelmalle ja sen jälkeen laskin ja luokittelin sanat Excel-taulukkolaskentaohjelmaa käyttäen. Kävin kaikki sanat yksityiskohtaisesti läpi ja tein sanaluokkajakauman kontekstin eli käyttöyhteyden perusteella.

Käsittelen kutakin sanaluokkaryhmää omissa kappaleissaan, joita olen jakanut erilaisten ryhmitelyteorioiden avulla alaryhmiin sekä muodon että merkityksen perusteella. Lähtökohtanani on selvittää, millaisia merkityksiä eri sanojen käyttö luo teksteihin. Tämän selvittämiseksi esitän myös esimerkkejä käsitellyistä sanoista erilaisissa käyttöyhteyksissä. Esitettyjen esimerkkien jälkeen mainitsen suluissa kappaleen, josta kyseinen kohta on lainattu. Kunkin käsittelyosuuden jälkeen kokoon keskeisimpiä seikkoja tiivistelmäksi ja vertailen pääaineistoni piirteitä Juice Leskisen uudemman tuotannon aineistoon sekä Ilpo Tiihosen lyriikan aineistoon. Päätännössä kokoon erilaisia tutkimustuloksia yhteen ja pohdiskelen näiden erilaisten seikkojen vaikutuksia

Juice Leskisen sanoituksiin ja määrittelen kokonaiskuvaa siitä, millaisen kuvan sanasto luo teksteistä.

Eri sanaluokkien käsittelyt eroavat laajuudeltaan melko paljonkin toisistaan. Jokaisesta sanaluokasta olen kuitenkin löytänyt jotain kiinnostavaa kommentoitavaa. Periaatteenani on esittää jokaisen sanaluokan kohdalla vertaileva taulukko Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston aineistojen kolmestakymmenestä eniten käytetystä sanasta ja niiden esiintymistä. Osa taulukoista on kuitenkin jäänyt suppeammiksi, koska kaikista aineistoryhmistä ei ole löytynyt täyttä määrää sanoja. Taajuussanaston aineiston ongelmana on sen eräiden sanojen kuuluminen kahteen eri sanaluokkaan. Tällaisista tapauksista olen ottanut mukaan vain pelkästään tai ensisijaisesti käsiteltyyn sanaluokkaan määritellyt sanat. Kaikki vertailemani aineistot ovat hyvin erikokoisia, ja Taajuussanaston sanojen selvästi suurempien esiintymien vuoksi olen esittänyt niistä vain suhteelliset osuudet. Pyrin ottamaan aineistojen erilaisuuden huomioon käsittelyssäni. Sanaluokkakohtaisen tarkemman ryhmittelyn olen laatinut ainoastaan pääaineistostani, mutta kommentoin tarpeen mukaan joitakin vastaavia piirteitä myös Ilpo Tiihosen aineistosta ja Juice Leskisen uudemman tuotannon aineistosta.

2 SANASTON RIKKAUS

Sanaston tutkimuksen yksi merkittävä osa-alue on sanaston määrällisen rikkauden mittaaminen, jolla pyritään selvittämään, kuinka köyhää tai rikasta jonkun kielenkäyttäjän käyttämä kieli määrällisesti on. Sanaston rikkauden mittaamiseen on kehitelty paljon erilaisia kaavoja ja laskutapoja. Eräs melko yleinen tapa sanaston rikkauden selvittämiseen on laskea sanaston TTR-kerroin (type-token-ratio), joka saadaan jakamalla tutkittavan aineiston sanojen lukumäärä esiintyvien saneiden lukumäärällä. TTR-kertoimen ongelmana on, että se ei ota lainkaan huomioon hajontaa ja on siis melko riippuvainen tutkittavan aineiston koosta. (Särkkä 1987: 129 - 132.) Pitkänen ja Kohonen selittävät kielentutkimusta käsittelevässä teoksessaan (1984) TTR-kertoimen käytössä esiintyvien virheiden johtuvan siitä, että sanaston kertautuminen ei

ole suoraan verrannollinen tekstin pituuteen. Uusien sanojen määrä nimittäin lisääntyy nopeasti tekstin alussa, mutta hidastuu tekstin edetessä. Vaikka sanasto siis koko ajan lisääntyykin, lisääntymisnopeus hidastuu sitä enemmän, mitä pidemmästä tekstistä on kysymys. (Pitkänen - Kohonen 1984: 173 - 174.) TTR-kerroin ei siis ota tarpeeksi huomioon sanastossa esiintyvää vaihtelua. Sen sijaan Yulen K-kertoimeen perustuva Herdanin Vm -kerroin perustuu nimenomaan hajontaan ja sen on katsottu olevan riippumaton otoksen koosta. Vm-kertoimen kaava on $s/\sqrt{n/x}$, eli siinä esiintymisvarianssi jaetaan ensin sanojen lukumäärän neliöjuurella ja siitä saatu tulos jaetaan sanojen esiintymiskeskivirheellä. Kaava tarkoittaa periaatteessa samaa kuin keskiarvon keskivirheen ja keskiarvon osamäärä tai vaihtelukertoimen jakaminen n:n neliöjuurella. (Särkkä 1987: 129 - 132.)

Tauno Särkkä on tutkinut sanaston rikkautta näiden erilaisten menetelmien avulla, ja vaikka hän hieman kritisoikin eräiden menetelmien luotettavuutta, hän on silti pystynyt esittämään asiasta joitakin mielenkiintoisia tuloksia. Hänen tutkimusaineistonsa sisältää 5 000 saneen otoksen useiden eri kirjailijoiden ja runoilijoiden kielestä ja samankokoisen aineiston myös 1940- ja 1950-luvun iskelmien sanoituksista ja eri puolueohjelmien teksteistä. (Särkkä 1987: 132.)

Jotta pystyisin vertaamaan Juice Leskisen sanoitusten tekstiä näihin Särkän esittämiin tuloksiin, olen ottanut myös hänen aineistostaan eli Sanoja-teoksen sanastosta 5 000 saneen satunnaisotoksen ja seuraavassa taulukossa esittämäni luvut koskevat tämän otoksen tuloksia eivätkä koko aineistoani. Ilpo Tiihosta en tähän vertailuun ottanut lainkaan mukaan, koska hänen aineistonsa on paljon näitä muita aineistoja suppeampi. Sen sijaan valitsin Särkän tutkittavien joukosta muutaman kiinnostavan vertailukohteen, joiden tulokset olen ottanut mukaan seuraavaan taulukkoon. TTR-kertoimen ja Vm-kertoimen lisäksi taulukossa ovat mukana myös keskiarvo $\bar{x}$, joka kertoo, kuinka monta kertaa yksi sana keskimäärin kussakin aineistossa esiintyy, sekä hapaks legomenon - sanojen prosenttiosuuden kertova HL%. (Särkkä 1987: 132 - 133.)

Taulukko 1. Juice Leskisen, Ilmari Kiannon, Väinö Kirstinän, Kaarlo Sarkian, Mika Waltarin, Eeva Mannerin sekä iskelmien sanaston rikkaudesta kertovia lukuja.

<i>Teksti</i>	<i>Sanoita</i>	<i>Sanoja</i>	<i>TTR%</i>	<i>Vm%</i>	$\bar{x}$	<i>HL%</i>
Juice Leskinen	5000	1496	29,9%	8,95%	3,34	62,4%
Kianto	5000	2244	44,88%	6,51	2,23	71,84%
Kirstinä	5000	1976	39,52%	7,81	2,53	67,51%
Sarkia	5000	1965	39,30%	5,55	2,54	66,51%
Waltari	5000	1508	30,16%	10,05	3,32	60,34%
Manner	5000	1755	35,10%	8,89%	2,85	64,10%
Iskelmät	5000	1084	21,86%	6,90	4,61	49,08%

Omia tutkimustuloksiaan kommentoidessaan Särkkä huomauttaa, että eri menetelmillä mitattuina kirjoittajat sijoittuvat sanaston rikkauden mukaan varsin selvästi eri järjestykseen. Särkkä selittää eron johtuvan siitä, että Vm-indeksi pohjautuu ennen muuta hajontaan, kun taas TTR-kerroin ei ota hajontaa lainkaan huomioon. (Särkkä 1987: 134.) TTR-kertoimella mitattuna kaikkein rikkainta kieltä käyttä kaunokirjailijoihin kuuluva Ilmari Kianto ja köyhintä kielen käyttöä esiintyy 1940- ja 1950-lukujen iskelmäteksteissä. Juice Leskisen sanoitusten teksti sijoittuu TTR-kertoimen perusteella näiden vertailtavien kesken toiseksi köyhimmäksi ja sanaston kasvun mukaan mitattuna lähelle 1940- ja 1950-luvun iskelmätekstejä.

Vm-kertoimelle on tyypillistä, että se saa suhteellisen suuren arvon, eli sanaston köyhyttä osoittavan arvon, silloin kun sanaston hajonta on sen keskiarvoon verrattuna suuri. Näin käy usein esimerkiksi normaalissa suomenkielisessä tekstissä, jossa esiintyy paljon mm. sellaisia suurtaajuisia sanoja kuin *olla*-verbi ja *ja*-konjunktio. Jos taas tekstissä ei ole näitä ns. grammaattisia sanoja, niin sen Vm-kerroin jää pieneksi ja osoittaa tällöin kyseisen sanaston olevan rikasta. Tällaisten grammaattisten sanojen puute on yleensä tyypillistä runokielessä, ja sen vuoksi Sarkian, Kirstinän ja myös iskelmien sanasto sijoittuvat tämän mittarin mukaan melko korkealle. (Särkkä 1987: 133.) Juice Leskisen teksteissä tämä runokielelle tyypillinen piirre ei kuitenkaan näytä pitävän paikkaansa, sillä ne ovat myös Vm-kertoimen mukaisessa järjestyksessä näiden vertailtavien toiseksi viimeisenä. Syynä tähän on se, että hänen teksteissään on erittäin

paljon edellä mainittuja suurtaajuisia sanoja, jotka nostavat hajontaluvun korkeaksi. *Olla*-verbin ja *ja*-konjunktion lisäksi myös monet persoonapronominit esiintyvät hänen teksteissään poikkeuksellisen usein. Tässä mielessä Juice Leskisen tekstit muistuttavatkin hieman proosakirjallisuutta. Omien tutkimustulostensa perusteella Särkkä toteaa, että Vm-kerroin ei ole oikein sopiva tapa eri tyyllilajien sanaston runsauden vertailuun, vaan on yhtä lailla tyylien erottelija kuin sanaston runsauden mittari. Hän kritisoi menetelmää myös siitä, että sekään ei ole täysin riippumaton otoksen koosta. (Särkkä 1987: 134 -135.)

Sen sijaan taulukossa viimeisenä esiintyvää hapaks legomenon -sanojen prosenttiosuutta kunkin tekstin kokonaismäärästä (HL%) Särkkä pitää nimenomaan tyyllintutkimuksen kannalta tärkeänä. Hapaks legomenon -sanat ovat tekstissä vain kerran esiintyviä sanoja, ja niitä on nimitetty mm. luonnehtemis- eli karakterisoimissanoiksi. Särkän mukaan juuri näillä sanoilla saadaan aikaan tyylin vivahteikkuutta ja siten niillä on merkittävä rooli myös sanaston rikkautta tutkittaessa. Edellä oleva taulukko osoittaa, että tämän mittarin mukaan Ilmari Kianto käyttää kaikkein rikkainta sanastoa. Hapaks legomenon - sanat ovatkin yleisesti ominaisia juuri kaunokirjalliselle tyyllille ja iskelmien sanoituksissa niitä on kaikkein vähiten. (Särkkä 1987: 132 - 135.) Kuten taulukosta näkyy, niin Juice Leskisen laulujen sanoitukset sijoittuvat 62,4 %:n osuudellaan taulukossa viidenneksi rikkaimmaksi tekstiksi, eli hapaks legomenon -sanojen prosenttiosuuden perusteella Juice Leskisen sanasto osoittatuu muiden menetelmien tuloksia rikkaammaksi.

Kaiken kaikkiaan Juice Leskisen tekstit eivät esittämäni taulukon valossa vaikuta sanastoltaan kovinkaan rikkailta, sillä ne sijoittuvat kaikissa menetelmissä vertailtavien aineistojen häntäpäähän. Tätä tulosta on mahdollista selittää mm. erällä Särkän artikkelissaan esittämällä kommentilla. Hän toteaa ensinnäkin, että käytetyn sanavaraston määrä on sidoksissa tyyliin. On täysin luonnollista, että esimerkiksi Kiannon maalaileva ilmaisu on sanastoltaan rikkaampaa kuin esimerkiksi erikoistyyllilajeihin kuuluvien iskelmien tekstit, joissa pakostakin käytetään paljon lajin määräsanoja. (Särkkä 1987: 135.) Rocklyriikkaa on yleisesti moitittu sanastoltaan

vielä iskelmiäkin köyhemmäksi, mutta ainakaan Juice Leskisen tuotannossa tämä väite ei pidä paikkaansa, sillä hänen aineistonsa sijoittuu lähes kaikin menetelmin mitattuna selvästi 1940- ja 1950-lukujen iskelmätekstejä rikkaammaksi.

Vaikka tällaiset sanaston rikkautta mittaavat testit kertovatkin jotain erilaisten tekstien ominaisuudesta, niin ne eivät esittelemäni tutkimuksen ideoijan Tauno Särkkän mielestäkään osoita välttämättä mitään teoksen tasokkuudesta. Särkkä ottaa esimerkiksi Mika Waltarin teoksen *Sinuhe egyptiläinen*, jonka kieli näiden kaikkien edellä mainittujen mittareiden mukaan osoittautuu melkoisen köyhäksi, mutta joka kuitenkin on tunnetusti kieleltäänkin vaikuttava teos. Särkkä arvelee yhden syyn Waltarin köyhään sanavarastoon olevan hänen vaistomainen pyrkimyksensä pöyhkeilemättömään ja nöyrän vaatimattomaan sanavalikoimaan. Näin hän on saanut sanottavansa ja sanastonsa sopusointuun. (Särkkä 1987: 135.) Tämä sama ilmiö saattaa osaltaan olla kyseessä myös Juice Leskisen laulujen sanoituksissa. Hänen sanoituksensa käsittelevät enimmäkseen tavallisen ihmisen elämää, ja ne on myös kohdistettu aivan tavallisille suomalaisille ihmisille. On siis täysin luonnollista, että niissä ei pröystäillä erikoissanastolla eikä erikoisen hienoilla ja koukeroisilla ilmauksilla. Toinen syy Juice Leskisen sanaston tilastolliseen köyhyyteen on niiden kuuluminen erikoistyyliilajeihin, eli rock-lyriikkaan, jonka ominaisuuksien täyttäminen vaatii teksteiltä tiettyjä ominaisuuksia. Myös tekstien esittäminen laulamalla ja musiikkiin sovitettuna asettaa teksteille omat vaatimuksensa.

Vaikka Juice Leskisen tekstit päätyivätkin sanaston rikkauden mittareissa melko huonoihin sijoituksiin, ne eivät silti välttämättä ole merkitykseltään köyhiä. Lähemmässä tarkastelussa monet ilmaisut osoittautuvat melkoisen monimerkityksisiksi ja rikkaiksi. Tietyn sanan runsas esiintyminen saattaa tilastollisesti saada sanaston näyttämään määrällisesti köyhältä, mutta samalla sanaa voidaan tekstissä käyttää hyvinkin rikkaiden ilmausten luomiseen. Mekaaninen sanaston rikkauden laskenta ei siis kerro koko totuutta sanaston ja tekstien ansioista.

3 SANALUOKKAJAKAUMA JA KÄRKISANASTO

3.1 Sanaluokkajakauman perusteista

Suomen kielessä sama sana saattaa kuulua kahteen tai useampaankin sanluokkaan, joten sanaluokkajakauman laatiminen ei ole täysin ongelmatonta. Esimerkiksi sana *tosi* voi olla joko adjektiivi, adverbili tai substantiivi ja vain konteksti eli lauseyhteys paljastaa, mihin ryhmään sen esiintymä milloinkin kuuluu. Kontekstin mukaisen sanaluokkajakauman saadakseni olen joutunut monin paikoin tutustumaan huolellisesti aineistoni sanojen erilaisiin esiintymiin. Ongelmallisissa määrittelytapauksissa olen turvautunut pääasiassa Nykysuomen sanakirjaan.

Verbeistä pohdintaa aiheuttivat verbien nominaalimuodot, lähinnä partisiipit, jotka voidaan käyttöyhteytensä perusteella nimetä joko adjektiiveiksi tai verbeiksi (Särkkä 1979: 379). Suurimman osan partisiipeista olen ryhmitellyt verbeihin, mutta ne partisiipit, jotka esiintyvät selvästi adjektiivin funktiossa, olen sijoittanut adjektiivien joukkoon. Esimerkiksi ilmaisun ”Riittävä ylennysmerkki on tämä haetarock!” sanan *riittävä* olen katsonut adjektiiviksi. Konteksti on ratkaissut ryhmityksen myös sellaisissa joko substantiiveihin tai adjektiiveihin kuuluvissa sanoissa kuten *tamperelainen* ja *juutalainen*, jotka olen määritellyt adjektiiveiksi silloin kun ne toimivat selvästi adjektiivin funktiossa. Näin siis ilmaus ”eräs espanjalais-juutalainen lääkäri” (Danse allerge) sisältää adjektiivin, mutta lausahduksessa ”Olen *tamperelainen*” (Manserock) *tamperelainen* on selvästi substantiivi. Ominaisuudennimet, kuten esimerkiksi *kauneus*, ja teonnimet, kuten esimerkiksi *järjettömyys*, olen ryhmitellyt substantiiveiksi.

3.2 Sanaluokat

Suomen kielen taajuussanaston mukaan sanaluokkajakauma ja sanojen taajuuseesiintymät kertovat oleellisia asioita kirjoittajan tyylistä, tekstilajista sekä myös maailmankuvasta. Sen johdannossa todetaan, että mitä useammin kirjoittaja käyttää jotakin sanaa, sitä tärkeämpi se on hänen ajattelussaan ja maailmankuvassaan. Sanaluokkajakauma on lisäksi yhteydessä tekstin luettavuuteen ja ymmärrettävyyteen.

(SKTS 1979: 8.) Taajuussanaston mukaan taiteellinen tyyli suosii sanaluokista pronomineja, verbejä, adverbeja ja adjektiiveja. Substantiiveja taiteellisen tyylin teksteissä on sen mukaan huomattavasti vähemmän kuin asiateksteissä. (SKTS 1979: 11.) Nämä tulokset ovat kuitenkin vain suuntaa antavia, ja saman tyylin edustajillakin saattaa olla ratkaisevia eroavuuksia teksteissään. Jokaisella kirjoittajalla on tietenkin oma persoonallinen tapansa käyttää kieltä. Vaikka Juice Leskinen ja Ilpo Tiihonen ovat molemmat runoilijoita, on heidän tyyliissään ja sanojen valinnassaan huomattaviakin eroja. Myös heidän sanaluokkajakaumissaan on selkeitä eroja, joita kuvataan seuraavassa taulukossa. Vertailun vuoksi mukana on myös Taajuussanaston sanaluokkajakauma.

Taulukko 2. Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston aineistojen sanaluokkajakaumat.

SANALUOKAT	JUICE	TIIHONEN	SKTS
Verbit	29,50 %	23,25 %	24,33 %
Substantiivit	30,61 %	41,25 %	35,83 %
Adjektiivit	3,97 %	7,95 %	9,22 %
Adverbit	10,65 %	8,65 %	7,94 %
Pronominit	12,81 %	6,40 %	8,42 %
Numeraalit	0,63 %	0,90 %	0,75 %
Post- ja preposit.	0,86 %	2,10 %	0,31 %
Konjunktiot	7,85 %	8,85 %	6,86 %
Interjektiot	1,64 %	0,65 %	0,14 %

Taulukon huomattavin piirre on Juice Leskisen aineiston adjektiivien vähäinen, alle 4 %:n osuus. Lyyrikoksi hän käyttää todella vähän adjektiiveja. Adverbeja hänen tekstiensä aineistossa sen sijaan on runsaasti, 10,65 %. Hänen teksteissään näyttää olevan tavallisempaa kuvata tekemisen ja kokemisen tapaa konkreettisesti verbejä määrittäväillä adverbeilla kuin maalailta kuvia runsailla adjektiiviattribuuteilla ja predikatiiveilla.

Substantiivit ovat kaikissa aineistoissa yleisin sanaluokkaryhmä. Ilpo Tiihosen aineistossa niitä on eniten. Verbejä Juice Leskisen aineistossa on lähes saman verran kuin Taajuussanaston kaunokirjallisuusaineistossa eli 29,5 %. Numeraaleja kaikissa

aineistoissa on hyvin niukasti. Konjunktioiden määrätkin ovat kaikissa aineistossa melko samanlaisia, mutta Juice Leskisen tuotannon kuuluminen rocklyriikkaan näkyy hänen aineistonsa runsaana interjektioiden määränä.

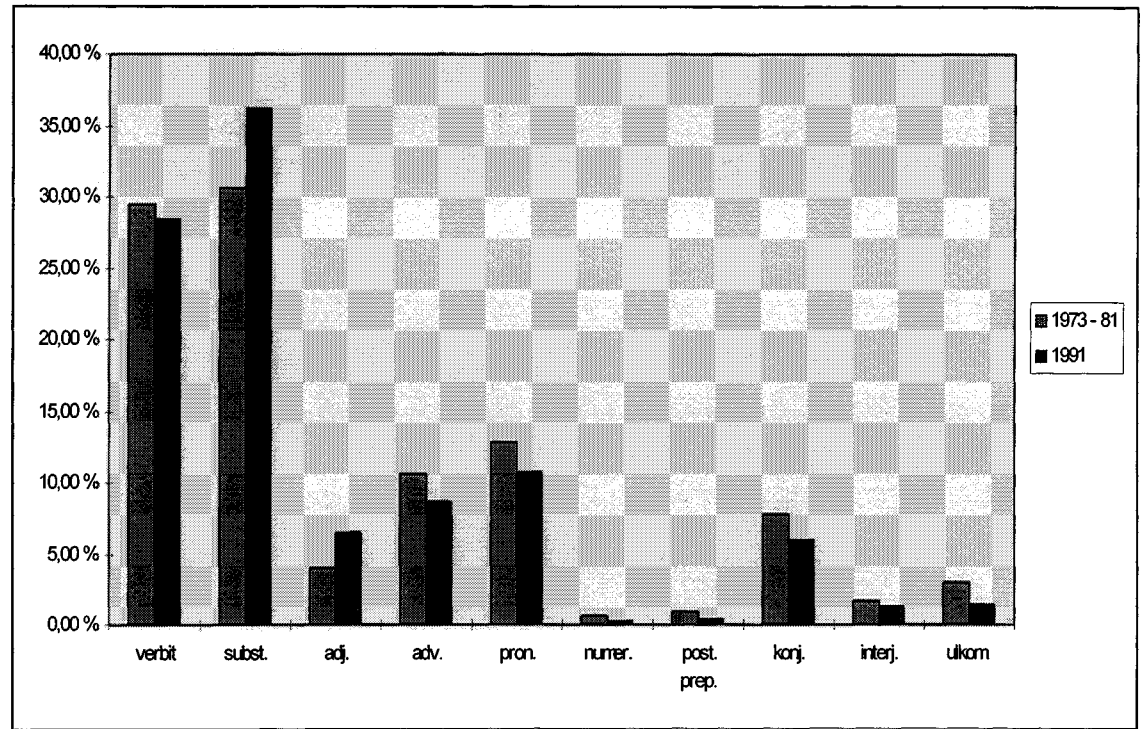
Taajuussanastossa määritellyt taiteellisen tyylin ominaisuudet eivät siis kaikilta osin toteudu Juice Leskisen eivätkä myöskään Ilpo Tiihosen sanaluokkajakaumassa. Juice Leskisen sanoitukset suosivat taiteellisen tyylin määritelmän mukaisesti pronomineja, verbejä ja adverbeja enemmän kuin Taajuussanaston yleisaineisto, mutta adjektiivien osuus jää pieneksi mihin tahansa aineistoon verrattuna. Ilpo Tiihosen sanaluokkajakauman suurin poikkeus taiteellisen tyylin määritelmästä on substantiivien valtaisa osuus ja pronomien vähäisyys. Tässä mielessä hänen tekstinsä muistuttavat hieman asiategstejä. Molempien lyyrikoiden teksteissä on omat vahvat ominaispiirteensä, ja näitä piirteitä, etenkin Juice Leskisen tekstien piirteitä, pyrin selvittämään sanaluokkakohtaisissa tarkasteluissani.

Taulukossa esiintyvien sanaluokkien lisäksi Juice Leskisen aineistossa on melko paljon vieraskielisiä sanoja. Sanoja-teoksessa on jopa kaksi kokonaan vieraskielistä kappaletta, englanninkielinen *I'm A Woman, You're A Woman* ja ruotsinkielinen *Runt och runt (omkring)*. Lisäksi monissa muissa lauluissa on lyhyitä vieraskielisiä huudahduksia. Esimerkiksi laulussa Napoleonin mopo on lause: "Kuules kundi *Come on! Take it easy!*" Kaiken kaikkiaan vieraskielisiä sanoja on aineistossa 443 eli 2,9 %. Tätä lukua nostavat selvästi kaksi vieraskielistä kappaletta, ja lähempänä todellista tilannetta onkin muiden, suomenkielisissä lauluissa satunnaisesti esiintyvien vieraskielisten sanojen prosenttiosuus 1,6 %, joka sekin on paljon esimerkiksi Ilpo Tiihosen aineiston 0,25 %:iin verrattuna. Suurin osa vieraskielisistä sanoista on englanninkielisiä, mutta mukana on myös ranskalaisia, ruotsalaisia, saksalaisia ja venäläisiä sanoja. Vieraskieliset lausahdukset ovat enimmäkseen sellaisia, jotka esiintyvät muutenkin suomen puhekielessä ja sopivat siis luontevasti myös sanoitusten vuorosanoihin ja huudahduksiin.

Juice Leskisen alkutuotannon vertailu hänen uudempaan tuotantoonsa, vuonna 1991 julkaistun Taivaankappaleita-levyn sanastoon, osoittaa sanastollisten muutosten olevan niin ratkaisevia, että ne heijastuvat myös sanaluokkajakaumaan. Seuraava pylväsdiaagrammi osoittaa, millaisia eroja sanaluokkajakaumissa on vuosien saatossa tapahtunut.

Kuvio 1. Juice Leskisen sanaluokkajakauma vuosien 1973 - 1981 aineistossa sekä vuoden 1991 aineistossa.

Kuvio osoittaa, että suurin muutos on tapahtunut substantiivien osuudessa, joka on uudemmassa tuotannossa noussut 36 %:iin. Substantiivien esiintymien perusteella voisi tehdä sen varovaisen johtopäätöksen, että sanoitukset ovat muuttumassa proosamaisempaan suuntaan. Substantiivien suuri osuus on nimittäin ominaista esimerkiksi F. E. Sillanpään ja Eeva Joenpellon teksteille (Särkilähti 1967). Erityisen paljon substantiiveja käyttää myös Miljoonasade-yhtyeen keulahahmo, rocklyyrikko Heikki Salo, jonka tarinallisten sanoitusten substantiiviosuus on huimat 39,6 % (Keski-Vähälä 1992). Heikki Salon ja Juice Leskisen aineistojen tilastolliset sanaluokkajakaumat muistuttavat muutenkin paljon toisiaan. Myös Salon sanoituksissa on hyvin vähän adjektiiveja (5,1 %) ja melko runsaasti verbejä (24,5 %).

Huomattavia muutoksia Juice Leskisen eri-ikäisten sanoitusten välillä ovat myös adjektiivien lisääntyminen sekä pronominiinien ja konjunktioiden vähentyminen. Adjektiivien lisääntyminen on todennäköisesti tapahtunut adverbien kustannuksella, sillä niiden osuus on vastaavasti vähentynyt. Pronominiinien väheneminen saattaa puolestaan olla seurausta substantiivien lisääntymisestä. Kuvio 1 osoittaa selvästi, että joitakin muutoksia on tapahtunut kaikissa sanaluokissa. Muutosten tarkempaa sävyä tarkastelen myöhemmin kunkin sanaluokan tarkemmassa analyysissä.

3.3 Kärkisanat

Ennen tarkempaan analyysiin siirtymistä esittelen vielä Juice Leskisen koko aineiston kärkisanastoa ja kärkisanojen esiintymisfrekvenssejä. Vertailun mahdollistamiseksi esitän samassa taulukossa myös Ilpo Tiihosen aineiston ja Taajuussanaston aineiston kärkisanastoa. Vertailtavien aineistojen kokoerojen vuoksi esitän esiintymisfrekvenssit vain Juice Leskisen aineiston sanoista, Ilpo Tiihosen aineiston ja Taajuussanaston aineiston sanoista vain suhteelliset esiintymisosuudet. Nämäkään luvut eivät ole aineistojen erojen vuoksi täysin vertailukelpoisia, mutta ne kertovat kuitenkin aineistoista joitakin tärkeitä ja kiinnostavia asioita.

Taulukossa 3 kiinnittyy ensimmäisenä huomio kymmenen sanan välein laskettuihin summafrekvensseihin, jotka paljastavat, että Juice Leskisen aineistossa kärkisanastolla on kaikkein suurin merkitys. Hänen aineistonsa kärkisanasto kattaa koko aineistosta jopa suuremman osuuden kuin Ilpo Tiihosen kärkisanat, vaikka Ilpo Tiihosen aineisto on huomattavasti Juice Leskisen aineistoa suppeampi. Juice Leskisen laulujen sanastossa näyttää siis olevan selkeä perussanajoukko, joka toistuu huomattavan usein.

Taulukko 3. Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston aineistojen 30 yleisintä sanaa suhteellisine esiintymineen.

<i>Juice</i>		<i>Tiihonen</i>		<i>SKTS</i>		
sana	f	f %	sana	f %	sana	f %
1. olla	691	4,62 %	ja	4,85 %	olla	5,82 %
2. ja	622	4,16 %	olla	2,50 %	ja	3,66 %
3. ei	374	2,50 %	ei	1,90 %	se	1,67 %
4. se	339	2,27 %	kun	1,60 %	ei	1,34 %
5. sinua	298	1,99 %	se	1,25 %	joka	1,22 %
6. minä	395	2,64 %	minä	1,05 %	että	1,10 %
7. kun	187	1,25 %	että	0,70 %	tämä	0,79 %
8. hän	180	1,20 %	saada	0,70 %	hän	0,64 %
9. saada	119	0,80 %	joku	0,60 %	voida	0,56 %
10. mutta	108	0,61 %	hän	0,50 %	saada	0,52 %
	3297	22,04 %		15,65%		17,32 %
11. tehdä	92	0,59 %	musta	0,45 %	mutta	0,50 %
12. ne	89	0,55 %	kuin	0,45 %	niin	0,49 %
13. niin	83	0,55 %	ikkuna	0,45 %	kuin	0,45 %
14. vain	82	0,55 %	isä	0,45 %	ne	0,45 %
15. voida	82	0,53 %	tulla	0,45 %	kun	0,44 %
16. nyt	80	0,50 %	ne	0,45 %	tulla	0,38 %
17. että	75	0,47 %	yksin	0,40 %	myös	0,38 %
18. joka	71	0,46 %	niin	0,40 %	tai	0,38 %
19. mene	69	0,45%	kai	0,35 %	kaikki	0,33 %
20. me	64	0,43 %	juna	0,35%	aika	0,32 %
	4057	27,12 %		19,85%		21,44%
21. sanoa	63	0,42 %	pää	0,35 %	me	0,32 %
22. jäädä	57	0,38 %	talo	0,35 %	suuri	0,30 %
23. pää	57	0,38 %	valo	0,35 %	vuosi	0,30 %
24. jos	55	0,37 %	jo	0,30 %	mikä	0,29 %
25. kaikkeni	54	0,36 %	lähellä	0,30 %	toinen	0,29 %
26. viedä	52	0,35 %	taas	0,30 %	muu	0,28 %
27. aina	51	0,35 %	vanha	0,30 %	minä	0,27 %
28. jo	43	0,34 %	vielä	0,30%	antaa	0,26 %
29. lähteä	43	0,29 %	päivä	0,30%	pitää	0,26 %
30. pois	42	0,29 %	alla	0,30%	tehdä	0,25 %
	4585	30,65 %		23,60 %		24,26%

Sana-saraketta tarkasteltaessa näyttää siltä, että kaikkien aineistojen kärkisanat ovat hämmästyttävän samanlaisia. Lähes samat sanat toistuvat kaikissa sarakkeissa, joskin hieman eri järjestyksessä. Ilpo Tiihosen aineiston kärkisanaston joukossa näyttää olevan

eniten persoonallisia sanoja, joita ei esiinny Juice Leskisen eikä Taajuussanaston aineistoissa. Juice Leskisen aineiston ja Taajuussanaston aineiston kärkisanoina peräti 40 % on yhteisiä. Eroja alkaa selvästi esiintyä kahdenkymmenen kärkisanan jälkeen, jolloin Juice Leskisen kärkisanastoon tulevat mukaan mm. suurtaajuiset verbit *sanoa*, *jääda* ja *lähteä*. Selkeämpi kuva Juice Leskisen aineiston kärkisanojen esiintymistä muodostuu sanaluokkakohtaisessa analyysissä, jonka aloitan verbien ryhmästä.

4 VERBIESIINTYMÄT

4.1 Verbien taivutusmuodot

Juice Leskisen pääaineiston 14 962 saneen joukossa on 4 415 verbiä. Verbejä on aineistossa toiseksi eniten ja niiden osuus, 29,5 %, on lähes sama kuin Taajuussanaston kaunokirjallisuusaineistossa (29 %) (SKTS 1979: 16). Suuri osa verbiesiintymistä on aktiivimuotoisia, tekstien tapahtumilla ja toiminnoilla on selkeästi joku tekijä tai kokija. Joitakin passiivisia muotoja teksteissä silti esiintyy. Esimerkiksi laulussa Skitsofrenia kuvataan tuntematonta ihmisjoukkoa passiivisella ilmauksella “Kadulla mua *piiritetään*”. Lisäksi monikon kolmannen persoonan asemesta esiintyy paikoitellen puhekielessä yleisiä passiivisia muotoja, kuten esim. *juodaan*, *mennään*, *tapellaan*. Tällaiset ilmaukset jättävät tulkinnanvaraiseksi tarkoittavatko ne jotain epämääräistä joukkoa vai onko puhuja siinä itsekin mukana (Shore 1986: 33).

Suurin osa verbeistä on indikatiivin muodossa, mutta myös kaikkia muita moduksia esiintyy. Imperatiiveja esiintyy lähinnä erilaisissa kehotuksissa ja huudahduksissa, kuten esim. “Beibi, beibi, *tule* rokkaamaan kun jytämusa pelaa!” (Panomies) ja “*Ole* mulle avoin” (Leidi leidi). Haikailevassa Nonamen laulussa lähes kaikki verbimuodot ovat konditionaalissa, mutta muuten tämän moduksen esiintyminen on hyvin satunnaista. Esiintyvät konditionaalit ovat usein loppuheittoisia eli esiintyvät ilman loppu *i:tä*, esimerkiksi “Jos *lähtis* en mä täältä luotas pois, niin takaisin en luokses tulla *vois*” (Nonamen laulu). Ainoa potentiaalimuoto on *olla*-verbin potentiaali *lie*: “tärinä kai potenssille liikaa *lie*” (Napoleonin mopo).

Aikamuodoista eniten esiintyy preesensia. Preesensillä ilmaistu tekeminen tapahtuu puhehetkellä, ja se esitetään suhteessa muihin samanaikaisiin tapahtumiin. Preesensissä esitetty kerronta antaa teksteistä vaikutelman, että kertoja on ikään kuin itse tapahtumissa mukana ja raportoi niistä kuulijoille. Mennyttä aikaa ilmaisevalle imperfektille on ominaista täydentää kerrontaa paljastamalla asioita menneisyydestä eli kertoa, mitä aikaisemmin on tapahtunut. Näin esimerkiksi kappaleessa *Odysseus*, jossa kertoja muistelee mm. näin: “Jäin kauas rannoista Utopian -- jäin saareen jota aallot alati vatkaa. Mua seireenit kutsuu ja huhuilee -- Täällä soppa kiehuu, on kokkeja miljoonamäärin” (*Odysseus*). Perfekti ja pluskvamperfekti esiintyvät vain harvoin, niiden tehtävänä on lähinnä viitata menneisiin tapahtumiin.

Nominaalisia verbimuotoja teksteissä esiintyy melko vähän. Yleisin infinitiivi on III infinitiivin illatiivin muoto, joka esiintyy esimerkiksi lauseessa “Sitten minäkin rupesin *rokkaamaan*” (Jyrki boy). Lisäksi jonkin verran esiintyy II infinitiivin instruktiiveja, kuten esimerkiksi “Hän vapisee ja käy näin pitkin katuja *hymyillen* ihmisille” (Hän sammuu). Partisiippimuodoista esiintyy eniten aktiivin toista partisiippia; useimmiten se on osana verbien liittomuotoja perfektissä ja pluskvamperfektissä. Jonkin verran partisiippeja esiintyy adjektiivin tavoin käytettynä sellaisissa ilmauksissa kuin “te ootte *ammottava* turpa te ootte *hilseilevä* pää” (Hittejä ja idoleita).

Verbeissä ei ole yhdysverbejä eikä myöskään niin sanottuja itsetehtyjä sanoja, joita muissa sanaluokissa paikoin esiintyy. Sen sijaan deskriptiiviset ja onomatopoeettiset verbit, kuten *narista*, *tiristä* ja *röhöttää*, kuuluvat Juice Leskisen värikkääseen kielenkäyttöön.

4.2 Verbien rikkaus ja kärkiverbit

Juice Leskisen aineiston verbien joukossa on koko aineiston suurtaajuisimmat sanat. Sadan kärkisanan joukkoon mahtuu jo 32 verbiä, eli kärkiverbit ovat monien muiden sanaluokkien sanoja suurtaajuisempia. Kymmenen kärkisanan joukkoonkin mahtuu jo kolme todella suurifrekvenssistä verbiä: *olla*, *ei* ja *saada*. Verbit ovat myös Taajuussanaston kärkisanojen yleisin ryhmä, mutta niiden osuus jää siinä 25 %:iin. (SKTS 1979: 9).

Juice Leskisen pääaineiston 4 415 verbistä vain kerran käytettyjä on 608, eli niiden osuus kaikista verbeistä on noin 13,8 %. Koko aineiston kerran käytettyjen sanojen osuus on 36,8 %, joten Juice Leskisen verbien käyttö vaikuttaa tämän mittapuun mukaan melko suppealta. Yksi selitys tähän on selvästi näkyvissä kärkiverbien luettelossa, joka paljastaa ensinnäkin *olla*-verbin valtaisan osuuden ja lisäksi monien muiden kärkiverbien suurtaajuiset esiintymät. Taulukossa 4 on vertailun vuoksi mukana myös Ilpo Tiihosen sekä Taajuussanaston kärkiverbit. Taajuussanaston selvästi suuremman osuuden vuoksi ei taulukossa esitetä lainkaan Taajuussanaston kärkiverbien frekvenssejä. Esitetyt prosenttiluvut kuvaavat kunkin verbin osuutta kaikista verbeistä.

Kuten taulukosta 4 näkyy, on Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston aineistojen kolmenkymmenen kärkiverbin joukossa kaksitoista yhteistä verbiä. Suomen suosituimmiksi luokitellut verbit ovat siis suosittuja myös näiden kahden runoilijan teksteissä. Juice Leskisen aineiston ja Taajuussanaston aineiston kärkiverbit muistuttavat eniten toisiaan. Kymmenen kärkiverbin joukossa on jo kuusi samaa verbiä. Juice Leskisen aineiston kymmenen kärkiverbiä ovat hyvin hallitsevia hänen aineistossaan. Toisaalta kolmenkymmenen kärkiverbin joukossa on myös joitakin iskelmäryriikalle tyypillisiä verbejä, kuten esimerkiksi *laulaa*, *rakastaa* ja *twistata*, joita on käytetty Taajuussanaston aineistossa hyvin harvoin.

Taulukko 4. Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston kärkiverbit suhteellisine osuuksineen.

<i>Juice</i>		<i>Tiihonen</i>			<i>SKTS</i>			
	sana	f	f %	sana	f	f %	sana	f %
1.	olla	710	16,08 %	olla	50	10,75 %	olla	23,95%
2.	ei	374	8,47 %	ei	38	8,17 %	ei	5,51%
3.	saada	119	2,70 %	saada	14	3,01 %	voida	2,32%
4.	tehdä	92	2,08 %	tulla	9	1,94 %	saada	2,17%
5.	jääda	84	1,90 %	nukkua	6	1,29 %	tulla	1,69%
6.	voida	82	1,86 %	nähdä	6	1,29 %	antaa	1,10%
7.	mennä	77	1,74 %	huutaa	5	1,08 %	pitää	1,07%
8.	tulla	69	1,56 %	jääda	5	1,08 %	tehdä	1,05%
9.	sanoa	63	1,43 %	kantaa	5	1,08 %	sanoa	0,96%
10.	viedä	52	1,18 %	kertoa	5	1,08 %	käyttää	0,86 %
		1722	39,00 %		143	30,75 %		40,68%
11.	lähteä	43	0,97 %	näkyä	5	1,08 %	ottaa	0,80%
12.	nähdä	39	0,88 %	katsoa	4	0,86 %	suorittaa	0,62%
13.	tulla	36	0,82 %	lentää	4	0,86 %	kuulua	0,57%
14.	tietää	33	0,75 %	nauraa	4	0,86 %	mennä	0,52%
15.	käydä	32	0,72 %	nousta	4	0,86 %	nähdä	0,52%
16.	laulaa	31	0,70 %	sanoa	4	0,86 %	alkaa	0,51%
17.	rakastaa	31	0,70 %	tehdä	4	0,86 %	tapahtua	0,50%
18.	tahtoa	30	0,68 %	alkaa	3	0,65 %	mainita	0,48%
19.	päästä	27	0,61 %	heittää	3	0,65 %	esittää	0,48%
20.	pitää	26	0,59 %	kulkea	3	0,65 %	käydä	0,47%
		2050	46,43 %		181	38,92 %		46,15%
21.	katsoa	23	0,52 %	kuulla	3	0,65 %	jääda	0,46%
22.	ottaa	23	0,52 %	luvata	3	0,65 %	saattaa	0,43%
23.	soida	23	0,52 %	lähteä	3	0,65 %	katsoa	0,43%
24.	juoda	21	0,48 %	mennä	3	0,65 %	joutua	0,42%
25.	nousta	21	0,48 %	ottaa	3	0,65 %	tietää	0,42%
26.	twistata	21	0,48 %	syödä	3	0,65 %	tuntea	0,41%
27.	antaa	19	0,43 %	tavata	3	0,65 %	lähteä	0,40%
28.	itkeä	19	0,43 %	voida	3	0,65 %	päästä	0,40%
29.	kuolla	19	0,43 %	asua	2	0,43 %	tarvita	0,40%
30.	kysyä	19	0,43 %	hakea	2	0,43 %	todeta	0,38%
		2258	51,14 %		209	44,95 %		50,3%

4.3 Verbien luokittelu

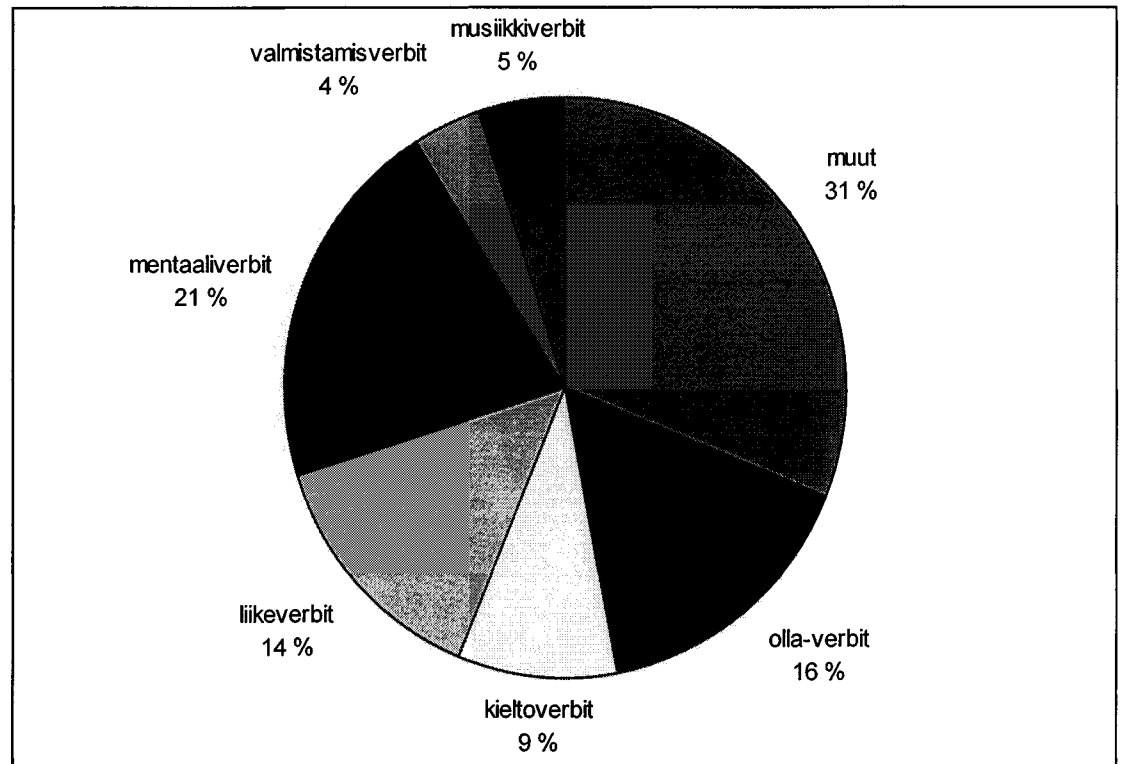
Juice Leskisen aineistossa on löydettävissä erilaisia verbiryhmiä, joiden tulkitseminen syventää verbien käytöstä saatavaa kuvaa. Olen ryhmitellyt verbejä lähinnä niiden

merkityksien aihepiirien mukaan niin, että esimerkiksi kaikki musiikkiin liittyvät verbit muodostavat oman ryhmänsä. Olen käyttänyt verbiryhmien luokittelussa apunani pääasiassa Anneli Pajusen teoksessaan *Verbien leksikallinen kuvaus* (1988) selvittelmää teoriaa. Pajunen luokittelee verbejä verbikehyksen eli verbin tyypillisen käyttöympäristön mukaan, ja hänen mukaansa samaan luonnolliseen luokkaan kuuluvilla verbeillä on yhteinen kehys ja kehyksensä kautta myös joitakin yhteisiä semanttisia ja syntaktisia ominaisuuksia. Pajunen määrittelee verbien luonnollisen luokan semanttis-ontologisesti ja käyttää yhteisenä nimittäjänä ontologista luokkaa eli verbin perimmäistä olemusta. Tällainen luokka on esimerkiksi liike, jota vastaa semanttisella tasolla liikkumista ilmaisevien verbien luokka eli liikeverbit. (Pajunen 1988: 94.) Osa ryhmittelyistäni pohjaa siis vahvasti Pajusen luokitteluun, ja melko suoraan sen pohjalta olen muodostanut mm. mentaaliverbien ja liikeverbien ryhmät. Laajojen ja selkeiden ryhmien lisäksi olen koettanut koota myös hajanaisemmista ryhmistä omia kokonaisuuksiaan.

Kuvio 2 havainnollistaa hyvin *olla*-verbin suurtaajuuden. *Olla* kattaa yksinään 16 % kaikista verbeistä. Myös taulukon kaksi muuta merkittävää verbiryhmää, liikeverbit ja mentaaliverbit hahmottuvat kuviosta selviksi kokonaisuuksikseen. Melkoisen laaja muut verbit -viipale sisältää luokittelemattomien verbien lisäksi useita pienempiä verbiryhmiä, esimerkiksi kaupankäyntiin liittyvät verbit ja väkivaltaisuutta kuvaavat verbit. Myös mentaaliverbien lohko sisältää useita suppeahkoja ryhmiä, joita erittelen tarkemmin näiden verbien käsittelyn yhteydessä. Aloitan kuitenkin verbien tarkemman käsittelyn *olla*-verbistä, joka vaatii selvittelyynsä kokonaan oman lukunsa.

Kuvio 2. Juice Leskisen aineiston verbien jakautuminen erilaisiin verbiryhmiin.

4.4 *Olla*-verbi

Kuvio 2 osoittaa selvästi *olla*-verbin hallitsevan aseman. Se on 710 esiintymällään koko aineiston selvästi eniten esiintyvä sana, ja sen osuus kaikista verbeistä on peräti 16,08 %. *Olla*-verbin yleiseen valta-asemaan vaikuttaa ratkaisevasti sen käyttö aikamuotojen apuverbinä (SKTS 1979: 9), mutta Juice Leskisen aineistossa *olla* on apuverbinä vain noin 10 %:ssa esiintymistä, joten sillä on monia muitakin esiintymistapoja, ja se on erittäin suurtaajuinen myös itsenäisinä esiintyminä. Paikoitellen *olla*-verbin olisi ehkä voinut korvata jollain toisella vaihtelevammalla verbillä, mutta monin paikoin *olla* on luomassa korvaamattoman värikkäitä ja persoonallisia ilmauksia.

Olla-verbin päätehtävä on kuvailla mikä tai millainen jokin henkilö, asia tai tunnetila on. Yksikön ensimmäisen persoonan muodoissa se kuvaa kertojaminän ominaisuuksia ja tuntemuksia ja luo teksteihin omakohtaisen kokemuksen tuntua. Näin esimerkiksi

ilmauksissa “*olen* levoton” (Mari) ja ”Mä *olen* kukka, jonka kylmä katse raiskaa“ (Pervers runoilija). Yksikön toinen persoona kuvaa useimmiten rakastetun ihmisen ominaisuuksia. Nämä ilmaukset ovat pääasiassa positiivisia, kehuviakin ilmaisuja, kuten esimerkiksi säkeissä “Sä *olet* hunajaa. Sä *oot* juoma, joka pirtelössä päähän kihauttaa” (Imeläkivi).

Yksikön kolmannen persoonan muoto *on* kertoo hyvin usein henkilöiden ammatin tai muun ominaisuuden. Tällaista *olla*-verbin käyttöä kuvaavat mm. seuraavat esimerkit: “Hän *on* osapäivänatsi” (Osapäivänatsi), “Vaimoni *on* Frankestein ja menneen talven huoli. Vaimoni *on* maalitaulu, minä *olen* nuoli” (Vaimoni on Frankestein) ja “Hän *on* vaimo ja äiti ja tytär ja rakastajatar” (Naisellinen nainen). Tällaisten ilmausten lisäksi *on*-muoto ilmaisee myös *olen*-muotojen tavoin kertojan omakohtaisia tunnelmia. Erittäin tyypillistä Juice Leskisen teksteissä on ilmaus “*On* hyvä“, jolla kuvataan pääasiassa miellyttävää tunnelmaa. Näin on esimerkiksi ilmauksissa “*On* hyvä niin kuin pidät siinä kättä“ (Nonamen laulu) ja “Kanssas sun on hyvä mun *olla*” (Oo! Raili). *Olla* esiintyy myös ilmauksessa *olla ikävä*, esimerkiksi “*Olen* täällä taas, *on* ikävä sua“ (Mies joka rakastaa itseään). *Olla*-verbi esiintyy myös monissa muissa erilaisissa sanonnoissa, kuten esimerkiksi *olla jonkin kimpussa* (Heinolassa jyrää), *olla häpeissään* (Hän sammuu) ja *olla valmiina* (Zeppeliini).

Runoilija Ilpo Tiihoselle on ominaista käyttää *olla*-verbiä pikemminkin asioiden ja tapahtumien kuin tunnetilojen kuvaamiseen. Esimerkkejä hänen *olla*-verbin käytöstään ovat “vanhat juttuni *on* tylsiä” (Kiviritsa salkussani), “Meillä *on* vieraita“ (Puluystäväni) “mutsi ja faija *on* kannäämässä“ (Kerava) ja “Äkkiä *olen* pihalla kumisaappaat jalassa“ (Ikkuna auki).

4.5 Kieltoverbit

Juice Leskisen aineistossa kieltoverbi *ei* on toiseksi suosituin verbi. Se esiintyy yleisimmin yksikön ensimmäisessä ja toisessa persoonassa kuvaamassa omakohtaisia tunnelmia. Näin esimerkiksi ilmaisuissa “Sitä sinä *et* huomannut lainkaan” (Jyrki boy) ja “Muuta uskalla *en* vaikka haluan“ (Nonamen laulu). Aineiston *älä*-imperatiivit

esiintyvät lähinnä kehottavissa huudahduksissa, kuten imperatiivit yleensäkin, mutta myös selvissä käskyissä, kuten esimerkiksi: “*Älä* nojaa ovikellon nappulaan, kun kuitenkin en tule avaamaan. *Älä* turhaan heitä lunta ikkunaan. Mene kotiin” (Mene kotiin). Juice Leskinen käyttää kieltoverbeissä muita verbejä enemmän sellaisia liitepartikkeleita kuin *enhän*, *ethän* ja *eikä*.

Ei esiintyy Juice Leskisen sanastossa usein *olla*-verbin tavoin ilmaisemassa yleistä olotilaa, kuten “*Ei* valkoista loista enää elämän kartta” (Tulppaani) ja “*Ei* missään jyrää paremmin ja pois *ei* mieli tee” (Heinolassa jyrää). Varsinkin tarinoiden osana se on monesti aivan neutraali kieltoverbi. Se liittyy kuitenkin usein myös hieman alakuloiseen, lopulliseen tunnelmaan. Esimerkiksi ilmaus “saa vain pilkkaa, tönkeyttä, *ei* mitään muuta näy” (Hän sammuu) luo todella surullisen vaikutelman. Laulussa Einarin polkupyörä *ei* luo laulun sankarille tylyn kohtalon: “*Ei* putkellesi istu kukaan enkeli” (Einarin polkupyörä). Kieltoverbien suhteellisen suuresta osuudesta huolimatta Juice Leskisen lauluissa ei suinkaan ole negatiivista ja valittavaa tunnelmaa. Monissa tapauksissa Juice Leskinen käyttää kieltoverbiä myönteisenkin asian ilmaisemiseen. Esimerkiksi laulussa Imeläkivi kieltomuoto aiheuttaa ylistävän ilmauksen “Sä makee oot, *ei* kukaan sua voita”.

Myös Ilpo Tiihosen sanastossa kieltoverbi *ei* on toiseksi yleisin verbi, mutta se on paljon masentavampi ja pateettisempi ja liittyy lähes aina jonkin negatiivisen asian kerrontaan, kuten “*Ei* lyönnit enää vaivaa. *Ei* väistä koiraa kuolaavaa kirskuva kuuran kynsi” (Koiria) ja ”*Ei* hän rappuun yrittänyt, ei avannut ikkunaa hypätekseen” (Valkosen onni V). Juice Leskisen tavoin Ilpo Tiihonenkin käyttää kieltoverbin yhteydessä usein liitepartikkelia. Yleisin muoto hänellä on inttävä *enkä*. Ilpo Tiihosen kieltoverbien negatiivisuus vaikuttaa osaltaan hänen runojensa hieman pessimistiseen sävyyn. Juice Leskisen lauluissa sen sijaan on useimmiten positiivisempi sävy sekä iloista huumoria, joka laimentaa usein myös kieltoverbien negatiivisuutta.

4.6 Mentaaliverbit

4.6.1 Kommunikaatioverbit

Kommunikaatioverbejä, aistihavaintoverbejä ja ajattelemista, päättelemistä ja käskemistä ilmaisevia verbejä voidaan yhteisellä nimellä kutsua mentaaliverbeiksi. Niiden yhteisiin syntaktisiin piirteisiin kuuluu mm. se, että niiden subjekti on yleensä henkilöllinen ja että ne kaikki kuvaavat henkilöiseen subjektiin hyvin läheisesti liittyviä asioita. (Pajunen 1988: 95.)

Pajunen luokittelee kommunikaatioverbeistä varsinaisiin puheaktiverbeihin ainoastaan sellaiset verbit, joissa informaatiota ilmaistaan ääntä tai kielellistä merkkiä käyttäen ja joissa vastaanottaja on edellytetty. Tähän ryhmään lasketaan kuitenkin myös sellaiset verbit kuin esimerkiksi *kirkua* ja *hyräillä*, joissa vastaanottajan merkitys ei ole yhtä suuri. Sellaiset ääntelyä ilmaisevat verbit, jotka eivät siirrä informaatiota kenellekään, kuuluvat ääntelyverbien ryhmään. Näitäkin verbejä on kuitenkin mahdollista käyttää myös puheaktiverbeinä silloin kun niiden avulla ilmaistaan kuulijan suhtautumista johonkin asiaan (esimerkiksi “Poika *inisi* että ei halua tulla”). Puheaktiverbeihin liittyvät läheisesti sellaiset ei-kielelliset kommunikaatioverbit kuin *irvistää* ja *vilkuttaa*, jotka ilmaisevat ihmisen eleitä ja ilmeitä. (Pajunen 1988: 95 - 96.)

Juice Leskisen aineiston mentaaliverbeistä kommunikaatioverbien osuus on noin 30 %, ja suurin osa niistä on nimenomaan puheaktiverbejä. Yleisin näistä on *sanoa*-verbi, joka on koko aineiston seitsemänneksi yleisin verbi. *Sanoa* liittyy Juice Leskisen teksteissä useimmiten kertomuksiin, joissa henkilöt puhuvat toisilleen. Subjekti on näissä tapauksissa yleensä ihminen, yleisimmin yksikön kolmannessa persoonassa kuten “Ei Napo suostu, *sanoo*: ‘Liian vähän!’ Riku *sanoo*: ‘Enempää en pane mopoon tähän!’”. Sanojana voi olla myös muu kuin henkilö, esimerkiksi “Kirje *sanoo*” (Napoleonin mopo) ja “maksasi *sanoo* POKS!” (Ei elämästä selviä hengissä). Hiljaisempaa sanomista merkitsee verbi *kuiskata*, joka myös esiintyy tarinoissa sanomisen merkityksessä. Tästä sopivat esimerkiksi säkeet “Napo tarjoo mopoaan ja vaari *sanoo*: ‘Joo!’ Tarjoilijalle hän *kuiskaa* Deux Pernod” (Napoleonin mopo) Seuraavaa puheen voimakkuuden astetta kuvaavat verbit *mumista* ja *mutista*, jotka molemmat liittyvät

masentuneen ihmisen hiljaiseen puheeseen. Toinen ääripää itsensä ilmaisemiseen on huutaminen. Juice Leskisen teksteissä *huutaa*-verbi esiintyy sekä melko neutraalina verbinä, kuten esimerkiksi säkeessä “Silloin Ranskan kansa *huutaa*: “Oh lal laa!“, että hyvinkin dramaattisena, kuten “Ja tyhjään nurkkaan *huutaa* mykkä suu! *Huutaa* mykkä suu! (Per vers runoilija) Lähellä huutamisen merkitystä ovat myös verbit *huudella*, *huhuilla* ja *hikhua*. Tärkeä kommunikaatioverbi *kysyä* esiintyy muiden kommunikaatioverbien tavoin useimmiten osana tarinoiden keskusteluja. Samoin kysymisen pari *vastata* seuraa usein kysymistä, kuten ”Ja mä aapiselta *kysyn* ja testamentille *vastaan*” (Keskitysleiriin). Negatiivissävyisistä puheaktiverbeistä Juice Leskinen käyttää verbejä *herjata*, *valittaa* ja *vittuilla*.

Ei-kielellisiin kommunikaatioverbeihin eli ihmisen ilmeitä ja eleitä kuvaaviin verbeihin kuuluu Juice Leskisen aineiston verbeistä ainoastaan verbi *hymyillä* (Pajunen 1988: 96). Sen sijaan hänelle on ominaista käyttää viestimismerkityksessä myös joitakin sellaisia verbejä, jotka eivät varsinaisesti liity ihmisten väliseen kommunikaatioon. Näin esimerkiksi ilmauksessa “Kuuta *ulvoin* illoin langenneena loveen” (Marilyn). Taiteellisen tyylin odotusten mukaisesti Juice Leskinen käyttää puheaktiverbejä juuri kommunikaatiotilanteissa. Sama piirre esiintyy myös nykylyyrikko Ilpo Tiihosella, joka Juice Leskisen tavoin kertoo teksteissään paljon ihmisten välisestä kommunikaatiosta ja käyttää runsaasti puheaktiverbejä. Kommunikaatioverbien osalta molempien lyyrikoiden tekstit näyttävät siis seuraavan taiteellisen tyylin linjaa. Erilaisia puhetapoja ilmaisevia verbejä on paljon Juice Leskisen uudemman aineiston verbeissä, joihin on tullut mukaan mm. ajallemme tyypillinen *kommentoida*-verbi poliitikkoa matkivassa ilmauksessa ”e-e-e-e-en *ko-ko-kommentoï*” (Siniristoloppumme).

4.6.2 Aistihavaintoverbit

Aistihavaintoverbeihin Pajunen luokittelee sellaiset verbit, jotka edellyttävät aistien käyttämistä. Aistiminen voidaan aina paikallistaa johonkin ärsykkeeseen, ja aistihavaintoverbit voidaan jakaa ryhmiin sen mukaan mitä aistia ne edellyttävät (Pajunen 1988: 104). Juice Leskinen käyttää näistä verbeistä eniten näköhavaintoon perustuvia verbejä. Yleisin on Taajuussanastossakin hyvin yleinen verbi *nähdä*, joka

Juice Leskisenkin teksteissä useimmiten ilmaisee nimenomaan silmillä havaitsemista. Persoonallista verbien käyttöä Juice Leskisen teksteissä on *nähdä*-verbin esiintyminen unien näkemisen lisäksi myös toden näkemisessä: “*Näen totta salamasta*“ (Manserock). Muita näköhavaintoon liittyviä verbejä ovat mm. *näkyä*, *katsoa* ja *katsella* sekä *tuijottaa*, joka kuvaa jatkuvaa, herkeämätöntä katselemista esimerkiksi lauseessa ”*Mä tuijottelin silloin vain sinun herkkupovees*“ (Marilyn).

Huomata-verbi esiintyy sekä ilmaisemassa varsinaista silmillä havaitsemista että enemmän ajattelun ja tunteen tasolla havaitsemista. Lauseessa “Sitten minäkin rupesin rokkaamaan, sitä sinä et *huomaanut* lainkaan“ (Jyrki boy) *huomata* tarkoittaa lähinnä huomioon ottamista ja arvostuksen antamista. Näköaistia määrittävien aistihavaintoverbien merkitystä lähellä ovat monet Juice Leskisen käyttämät luonnon tapahtumia ja valoa kuvaavat verbit. Valon taittumista ilmaisevia verbejä esiintyy eniten aamuun liittyvissä kuvauksissa, kuten “Jo aamu nousee taivas *punertuu*“ (Per vers runoilija), mutta myös monien muiden asioiden yhteydessä kuvaillaan värejä. Värejä ilmaisevia verbejä on usein käytetty myös vertauskuvallisissa ilmauksissa. Esimerkiksi säkeessä “Ei valkoista *loista* enää elämän kartta“ (Tulppaani) *loistaa* kuvaa ihmiselämän parhaimpien hetkien sammumista, loiston loppumista. Samassa kappaleessa *hehkua* kuvaa rakkauden hohtoa. Samoin *heijastua* esiintyy rakkauden heijastumisessa. *Kalpeneminen* sen sijaan kuvaa usein ikävää asiaa, kuten "Sitten kasvomme *kalpenee*, meitä kuolema ravistelee" (Tulppaani). Kuten esimerkit osoittavat, liittyvät monet valaistusta ilmaisevat verbit Juice Leskisen teksteissä vertauskuvallisesti ihmisen elämään. Loisto ja kirkkaus kuvaavat hänen teksteissään elämän valoisuutta ja riemua. Kalpeneminen taas esittää uupumista. Nämä verbit ovat yksi osoitus Juice Leskisen tavasta käyttää konkreettisia verbejä abstraktisten asioiden kuvaukseen.

Kuuloaistiin perustuvia verbejäkin on Juice Leskisen aineiston sanastossa melko runsaasti. *Kuulla*-verbi esiintyy yleisimmin imperatiivimuodossa *kuule*, ja se ei välttämättä tarkoita niinkään korvilla kuulemista, vaan toimii usein pikemminkin puhutteluun liittyvänä huomion herättelijänä. Näin esimerkiksi laulussa Tarzanin kalsarit Tarzan tuohtuu Janeen ja alkaa selittää: “*Kuule*, Jane, enpä noita kalsareita

jalkoihini pane“ (Tarzanin kalsarit). Huomion herättämiskeinona se on myös ilmauksessa “*Kuule*, istuta vielä se omenapuu, vaikka tuli jo tukkaasi nuolee“ (Myrkytyksen oireet). Juice Leskisen uudemmassa tuotannossa *kuulla*-verbi on tullut yhä keskeisemmäksi verbiksi. Se on Taivaankappaleita-levyn sanoitusten materiaalissa yhdeksänneksi yleisin verbi ja esiintyy nimenomaan puhutteluissa. Näin esimerkiksi tokaisussa “*Kuule* anna miehen murjottaa“ (Anna miehen murjottaa). Tällaiset puhuttelut kohdistavat laulun selvästi kuulijalle ja luovat tuttuuden tunnetta. Varsinaisen *kuunnella*-verbin kaikki esiintymät liittyvät puhtaasti kuuntelemiseen. *Kuulua*-verbi kuvaa sekä kuulemista että johonkin kuulumista. Hajuaistiin perustuvista verbeistä *haista* kuvaa ainoastaan negatiivisia hajukokemuksia, ja myös *tuoksua* esiintyy hieman ironisessa merkityksessä lauseessa “Se *tuoksuu* hyvältä, mutta se tappaa“ (Suihke kainaloon).

Näistä joistakin merkityksellisistä verbeistä huolimatta aistihavaintoverbien osuus jää Juice Leskisen lyriikassa melko vähäiseksi. Hänen tekstinsä eivät juuri keskity kuvailemaan aistimista, eikä niissä ole myöskään perinteiselle lyriikalle ominaista luonnon ihailua tai muuta vastaavaa aistimisen kuvailua. Monesti tekstit kuvailevat aistivaikutelmia suoraan tunteena, ja sen vuoksi tunneverbien osuus myös aistimusten kuvaajana on merkittävä.

4.6.3 Tunneverbit

Tunneverbit liittyvät kiinteästi aistihavaintoverbeihin. Nämä kaksi ryhmää erottaa siitä, että aistihavaintoverbeihin liittyy aina kiinteästi jokin ärsyke, joka saa tuntemuksen aikaan. Sen sijaan tunnetiloihin ei ole mitään selvää todennettavaa syytä vaan paremminkin jokin tarve. (Pajunen 1988: 104.)

Kirjailija Eeva Joenpelto on vuoden 1971 Parnassossa julkaistussa artikkelissa Pelkuruudesta käsitellyt slangin kuivattavaa vaikutusta. Hän mainitsee mm. kuinka sellaiset mielialoja ilmaisevat sanat kuin *harmittaa*, *kiusata*, *väsyttää*, *hermostuttaa* jne. kuitataan usein yhdellä ainoalla alatyylin verbillä (Joenpelto 1971: 66 - 68). Juice

Leskisen sanoituksissa tällainen tunteiden yksipuolisuus ei pidä lainkaan paikkaansa, vaan hänen teksteissään esiintyy tunneverbien koko kirjo, ja hänellä on lukuisia erilaisia tunnetiloja kuvaavia verbejä. Hänen aineistossaan tämä alatyyliseksi mainittu *vituttaa*-verbi esiintyy kerran *harmittaa*-verbin synonyymina ja kerran tympääntymistä ilmaisevissa. Synonyymisia ilmauksia näille verbeille ovat mm. *kiusaantua*, *tympääntyä* ja *sapettaa*. Muista negatiivissävyisistä tunneverbeistä *ikävoidä* kuvaa menneen ajan ikävöimistä ja *masentua* alakuloiseksi tulemistä. *Pelätä* esiintyy sekä humoristisessa merkityksessä että todella dramaattisissakin yhteyksissä, kuten esimerkiksi säkeissä “Napo *pelkää* giljotiinia” (Napoleonin mopo) ja “*Pelkäätkö* kuolemaa” (Taivaan tuuliin).

Vahva tunneverbi *rakastaa* on Juice Leskisen aineiston kärkiverbeistä viidenneksitoista yleisin. Useimmiten se liittyy miehen ja naisen väliseen syvään tunteeseen, esimerkiksi ilmauksessa “Häntä *rakastin* paljon, sua *rakastan* ehkä enemmän” (Syksyn sävel). Juice Leskinen käsittelee sanoituksissaan hyvin paljon ihmissuhteita. Joissakin lauluissa hän pohtii rakkautta ihan käsitteenäkin, joten on luonnollista, että *rakastaa*-verbi on hyvin yleinen. Rakkausaiheeseen kuuluvat myös verbit *rakastua* ja *rakastella*. Voimakas ilmaisu *jumaloida* esiintyy useamman kerran tarinassa, jossa laulaja, jumaloitu prätkäjätkä, *jumaloi* Marilynä. Sen käyttö ei siis liity tavallisiin ihmissuhteisiin vaan fantasiaan. Tämä palvomista kuvaava verbi sisältää hyvin vahvan tunnelatauksen, ja sillä on merkittävä rooli Marilyn-kappaleen tunnelman syntymisessä. Ilpo Tiihosen aineistossa tätä verbiä ei esiinny, eikä sitä löydy myöskään Taajuussanaston laajasta aineistosta.

Muista positiivisia tunteita ilmaisevista verbeistä *tykätä* ja *tykkäillä* ilmaisevat neutraalia mieltymystä, *diggaila* liittyy musiikista pitämiseen ja *hullaantua* kuvaa enemmänkin fyysistä ihastumista. Mikään näistä verbeistä ei kuvaa varsinaista kahden ihmisen välistä suhdetta. Verbit *lempiä* ja *rakastella* voidaan tulkita joko tunneverbeiksi tai tekemistä ilmaiseviksi verbeiksi. Esimerkiksi lause “Mä tulisesti sua kirjeillä *lemmin*” (Marilyn) viittaa tunteisiin. Ihastumista ja hullaantumista kuvaa myös verbi *seota* säkeessä “Sinä *sekosit* johonkin lyytiin” (Jyrki Boy). Erilaisia tuntemuksia

kuvaavat vielä verbit *iloita* ja *itkeä*, jotka saattavat osoittaa myös konkreettista tekemistä ja näkyä ulospäin. *Iloita* ilmaisee positiivista tuntemusta, kuten “Sinä *iloitset* ja puristat tulppaanin vartta” (Tulppaani), ja *itkeä* negatiivista, surullista tuntemusta “Mä itseni uneen *itkin* ja uniin onanoin” (Marilyn).

Tunteita ilmaisevia verbejä tarkastellessa tulee muistaa myös *olla*-verbi, jolla Juice Leskinen kuvaa hyvin usein erilaisia tuntemuksia. Esimerkiksi *hävetä*-verbiä korvaa vastaava ilmaus *olla häpeissään* ja *ikäväidä*-verbiä ilmaus *on ikävä*. Lisäksi tunteita kuvaavat myös lukuisat *on hyvä* -ilmaukset yms., joten monet *olla*-verbit ovat selvästi osana erilaisia tunneilmauksia.

Kaiken kaikkiaan Juice Leskisen tunneverbien käyttö on melko runsasta ja hyvin monipuolista. Esimerkiksi Ilpo Tiihosen aineistossa varsinaisia tunneverbejä on suhteellisesti paljon vähemmän; hänen lyriikassaan tunteet ovat ikään kuin enemmän aistittavissa. Niitä ei sanota niin suoraan kuin Juice Leskisen teksteissä. Kumpikaan näistä runoilijoista ei varsinaisesti hekumoi suurilla tunteilla, mutta Juice Leskisen teksteissä tunteet ovat usein olennainen osa tapahtumien kerrontaa, joten on luonnollista, että muutenkin paljon verbejä sisältävässä aineistossa on paljon myös erilaisia tunneverbejä.

4.6.4 Muut mentaaliverbit

Mentaaliverbeihin kuuluvat myös ajattelua, päättelystä ja käskemistä ilmaisevat verbit. Myös nämä verbit kuvaavat subjektiivisia tuntemuksia, ja niiden subjekti on yleensä henkilöinen. (Pajunen 1988: 95.) Ajatteluun liittyvistä verbeistä Juice Leskinen käyttää paljon tunneverbeille läheisiä, erilaisia tuntemuksia kuvaavia verbejä. Selvästi yleisin näistä on verbi *tahtoa*, joka näyttää olevan Juice Leskisen teksteille hyvin ominainen verbi. Sitä ei esiinny Ilpo Tiihosen aineistossa, ja Taajuussanastossakin se on vasta sijalla 425. Juice Leskisen aineistossa se on seitsemänneksitoista yleisin verbi. Suurin osa näistä verbeistä ilmaisee yksikön ensimmäisen persoonan eli minän tahtomista. *Tahtoa* liittyy usein voimakkaisiin ilmauksiin, kuten “Mä lähteä en *tahtois* milloinkaan” ja “Sun kanssa *tahdon* herätä myös päivään nousevaan” (Nonamen laulu).

Taajuussanastossa paljon yleisempi *haluta*-verbi esiintyy Juice Leskisen aineistossa harvemmin ja on kärkiverbeistä vasta 49:s. Suomen kielen perussanakirjan mukaan *haluta* merkitsee halun tuntemista sekä pyrkimystä jonkin tarpeen tai toiveen toteutumiseen. *Tahtoa* taas tarkoittaa pyrkimistä määrätietoisesti johonkin päämäärään. Juice Leskisen aineistossa *tahtoa* ilmaisee mielestäni kokonaisvaltaisempaa ja voimakkaampaa haluamista kuin *haluta* ja luo siten myös voimakkaampia ilmauksia.

Kärkiverbeihin kuuluva *tietää* esiintyy useimmin kuvaamassa tuntemuksia kuin varsinaista tietämistä. Näin esimerkiksi lauseessa “Mä *tiedän* että väärää tietä taivallan“ (Nonamen laulu). Tietämisen ja tuntemuksien varmuuden eri asteita kuvaavat mm. *arvella*, *luulla*, *epäillä* ja *uskoa*. Myös ymmärtämistä kuvataan monilla erilaisilla verbeillä, kuten *ymmärtää*, *tajuta* ja *hiffata*. Subjektiivista tuntemusta kuvaa verbi *toivoa*, jota Juice Leskinen tosin käyttää vain monikon kolmannessa persoonassa ja melko neutraalissa asiayhteydessä “Ne *toivoo* että rokkaamasta lakkaan“ (Rokkaan). Mentaaliverbit *aikoa* ja *taitaa* kuvaavat pohtimista, ja ajattelun lopputulosta esittää verbi *päittää*. Näiden yleisimpien verbien lisäksi aineistossa on paljon myös kerran käytettyjä ajattelutoimintaa kuvaavia verbejä, kuten esimerkiksi haikeansävyiset *haikailla*, *muistaa* ja *muistella*, sekä laiminlyömistä kuvaava verbi *unohtaa* lauseessa “Sinä lähdit ja *unohdit* minut kokonaan“ (Jyrki Boy).

Mentaaliverbien kanssa läheisessä yhteydessä ovat kontrolliverbit, joita ovat mm. *käskeä* ja *suostua*. Kaikki Juice Leskisen käyttämät *suostua*-verbit liittyvät kielteiseen ilmaukseen, jossa laulun hahmo ei *suostu* tekemään jotain. Näin on esimerkiksi ilmauksessa “Kun *en suostunut* sinulle pokkamaan“ (Jyrki Boy). *Suostua* on siis Juice Leskisen teksteissä jonkinnäköinen alentumista ja nöyrytmistä ilmaiseva verbi ja kuvanee jonkinasteista kapinointia. Ilpo Tiihosen aineistossa *suostua*-verbi ei esiinny, eikä se ole yleinen myöskään Taajuussanastossa (sijalla 1798).

Juice Leskisen teksteissä on hyvin paljon mentaaliverbejä, ja kuten edellä esitetyt esimerkit osoittavat, ne luovat teksteihin melko syvällisiäkin ajatelmia. Mentaaliverbien suuri lukumäärä kertoo, että Juice Leskinen käsittelee teksteissään runsaasti yksilön

tapaa tuntea ja kokea maailmaa. Varsinkin vuoropuheluita sisältävissä tarinoissa on hyvin usein ensin henkilön ajatustoimintaa kuvaava verbi ja sitten puheaktiverbi, jolla hän lausuu asiansa julki. Esimerkiksi runsaasta mentaaliverbien käytöstä sopii seuraava näyte laulusta Einarin polkupyörä: “Einaria *vitutti*. Hän *tahtoi* pullon A:ta, Jaska möi ja Einarilla käsi hipoi maata. Pyörällään hän ajamaan *ei suostunut - sanoi*: ‘Se kun perkele on ruostunut!’” (Einarin polkupyörä).

Ilpo Tiihosen lyriikasta keräämässäni aineistossa mentaaliverbeistä esiintyy eniten aistihavaintoverbejä, joita on useita jo kärkiverbien joukossakin. Muiden mentaaliverbien osuus sen sijaan on suhteellisesti vähäisempi kuin Juice Leskisen aineistossa. Varsinkin ajattelutoimintaa kuvaavia muita mentaaliverbejä Ilpo Tiihonen käyttää paljon harvemmin. Tämän jaottelun perusteella Juice Leskisen tuotanto on lähempänä perinteistä, ajattelua ja tuntemuksia käsittelevää lyriikkaa. Moderni lyriikka kuvaa monesti ihmisen elämää melko ulkokohtaisesti. Juice Leskinen sen sijaan on sanoituksissaan hyvin lähellä ihmistä, hänen kuvauksensa lähtevät liikkeelle ihmisestä käsin.

4.7 Liikeverbit

Oman selkeän ja laajan ryhmänsä verbien joukossa muodostavat liikeverbit, joiden osuus Juice Leskisen aineiston verbeistä on noin 14 %. Anneli Pajunen luokittelee liikeverbejä sen mukaan, millaista liikettä ne edustavat ja mihinpäin niiden liike suuntautuu (Pajunen 1988: 111). Liikkeen suunnan mukaisesti Pajunen ryhmittelee liikeverbejä sen perusteella, millä eri tavoilla ne ovat paikkaan orientoituvia, ja jakaa ne suuntaisiin, suuntaisiin tai lokaalisiin, lokaalisiin ja osan liikettä ilmaiseviin liikeverbeihin sekä suhteessa objektiin tapahtuviin liikeverbeihin (Pajunen 1988: 121 - 123). Hän jakaa suuntaiset liikeverbit vielä kahteen ryhmään sen perusteella, ilmaisevatko ne selkeään päätepisteeseen kulkemista vai jostakin lähtökohdasta eroamista (Pajunen 1988: 121 - 122). Juice Leskisen aineistossa selkeän päätepisteen omaaviin liikeverbeihin kuuluva *saapua*-verbi kuvaa selvästi aikaan liittyvää, odotettua ja positiivista tapahtumaa, kuten “Minä *saavun* kun *saapuu* lauantai”(Panomies). Tähän

ryhmään kuuluvat lisäksi yleiset verbit *palata* ja *kiirehtiä*. *Palaaminen* liittyy takaisin palaamiseen eli paluuseen lähtöpaikkaan, ja myös kiirehtimisellä on selkeä päämäärä kun "Napo rahoineen kotiin *kiirehtii*" (Napoleonin mopo).

Selkeän lähtökohdan sisältävistä verbeistä hyvin yleinen on verbi *lähteä*, joka esiintyy usein yhdessä *jääda*-verbin kanssa. *Lähteä*-verbi esiintyy useimmiten ilman päämäärää. Verbin päätehtävänä on osoittaa nimenomaan sitä, että *lähtee* eikä *jää*. Tästä oiva esimerkki on Per vers runoilijan kertosaikessa "Ei tärkeää se ole miksi *lähden*, on tärkeää vain se, mä miksen *jää!* Mä miksen *jää!*" (Per vers runoilija). Monin paikoin lähteminen tarkoittaa jostakin paikasta poistumista tai eroamista ja on sävyiltään jokseenkin haikea, kuten "Mä *lähteä* en tahtois milloinkaan" (Nonamen laulu). Vastaavaa haikeatunnelmaista lähtemistä ilmaisee myös verbi *poistua*. Lieneekö paikalleen jääminen nuorille kirjoittajille vastenmielistä? Myös Ilpo Tiihosen aineistossa *lähteä* kuuluu kolmenkymmenen kärkiverbin joukkoon. Yleinen *jääda*-verbi liittyy hänen teksteissään lähinnä surullisiin tapahtumiin, kuten runossa Muuttokuorma, jonka viimeinen lause kuuluu seuraavasti: "Kun uuden paikan portin salpaan *jäi* kieli ja minä yritin huutaa: `Tänne minä en *jää!*`" (Muuttokuorma).

Hieman *lähteä*-verbiä vastaavassa merkityksessä esiintyy verbi *viedä*, joka on yleinen Juice Leskisen kärkiverbistössä, mutta ei Ilpo Tiihosen eikä Taajuussanaston verbeissä. *Viedä* liittyy teksteissä pääasiassa positiivisiin asioihin ja tarkoittaa usein *lähteä*-verbin tavoin poispääsyä jostakin, kuten "Minä suoraan *vien* sinut nirvanaan" (Panomies) ja "*Vie* minut toiseen maailmaan" (Mari) *Viedä* esiintyy myös kahdessa sanonnassa. *Viedä jemmaan* tarkoittaa kätkemistä, talteen laittamista, ja *kykyjen vieminen* taidon menettämistä (Napoleonin mopo).

Eriyisen paljon Juice Leskisen aineistossa on suuntaa määrittäviä lokaalisia liikeverbejä. Varsinkin ihmisen kulkemista kuvataan poikkeuksellisen monilla erityyillisillä sanoilla. Erilaista kävelemistä kuvaavat mm. verbit *hiipiä*, *hoiperrella*, *juosta*, *kompuroida*, *kömpiä*, *kulkea*, *kävellä*, *laahustaa*, *marssia* ja *taivaltaa*. Monet näistä hieman vaivalloista liikkumista kuvaavista verbeistä liittyvät humalaisen ihmisen kömpelöön

kulkemiseen, kuten “Koskenkorvaa pullosta joi yks lantsu ankarasti: tuhoutui koko lasti. Ja sitten hän sisään *kompuroi*“ (Tango Iloharjulla soi). Muutenkin liikeverbit sopivat useimmiten hyvin muun tekstin sävyyn ja luovat selkeän kuvan siitä, millaisesta liikkeestä milloinkin on kyse. Tästä elävöittämisestä sopivat esimerkeiksi lempeänsävyinen lause “Mä vierees *kömmin*, hellin sinut uneen“ (Madonnan uni) ja masentuneisuutta kuvaava ilmaus “Menee sitten allapäin ja *laahustaen* baariin” (Napoleonin mopo).

Lokaalisiin liikeverbeihin kuuluvat myös monet sellaiset verbit, joilla ilmaistaan kulkuvälineellä liikkumista. Tähän ryhmään kuuluvat Juice Leskisen aineistossa mm. verbit *polkea*, *ajaa* ja *ratsastaa*. *Ajella* sen sijaan kuuluu puhtaasti lokaalisiin liikeverbeihin, joihin kuuluvat myös sellaiset edestakaista liikettä ilmaisevat liikeverbit kuin *keinua*, *keikkua leijua* sekä frekventatiivinen liikeverbi *leijailla*.

Taajuussanaston mukaan minään päin tapahtuvat liikeverbit ovat ensisijaisia, esimerkiksi *tulla* on selvästi yleisempi kuin *mennä* (SKTS 1979: 9). Juice Leskisen aineistossa suurtaajuisimmat liikeverbit *mennä* ja *tulla* ovat lähes yhtä yleisiä. Niillä molemmilla on myös muu kuin lokaalinen eli paikallinen merkitys (Pajunen 1988: 118). Juice Leskisen aineistossa *tulla* on useimmiten lokaalisessa merkityksessä niin, että siihen liittyy selkeästi jokin paikka päämääränä. Näin on esimerkiksi lauseessa “Isi *tulee* kotiin“ (Osapäivänatsi). Myös *mennä* esiintyy usein lokaalisena, kuten esimerkiksi “Hän lähtee huoneestaan ja *menee* kaupungille“ (Hän sammuu), mutta myös sellaisissa sanonnoissa kuin “Kun *menee* muilta kantti“ (Suihke kainaloon) ja “kuinka *menee* yli sinun pään“ (Beibi).

Juice Leskisen aineiston kärkiverbeihin kuuluu myös monimerkityksinen *nousta*-verbi. Lokaalisessa merkityksessä se kuvaa ihmisen ylöspäin siirtymistä, kerran jopa Jeesuksen ylösnousemista (Jeesus pelastaa), biisin nousemista listoille (Alabama Arizona Alaska ja Utah), kyyneliä nousemista silmiin (Nero nukkuu) ja ilon nousemista eli mielialan kohoamista: “Ilo *nousee* nivuksista tukkaan“ (Tulppaani).

Erittäin keskeistä Juice Leskisen aineistossa on liikeverbien käyttö uuden päivän alkamista kuvaamassa. *Nousta*-verbin lisäksi hän kuvaa tätä toiveikasta ilmiötä myös verbeillä *kohota* ja *sarastaa* mm. ilmauksissa “Aamu meren takaa *kohoa*” (Per vers runoilija) “Kun aamu *sarastaa*” (Hän juopuu). Nämä erilaiset ilmaisut samasta asiasta ovat yksi osoitus Juice Leskisen verbien käytön rikkaudesta ja luovat samalla kuvaa Juice Leskisen tekstien valoisuudesta. Uuden päivän nousemistahan käytetään usein vertauskuvallisena ilmaisuna uudesta alusta ja uusista mahdollisuuksista. Ilpo Tiihosen aineistoon verrattunakin Juice Leskisen uuden aamun kuvaukset vaikuttavat todella runsailta. Ilpo Tiihosen aineistossa *aamu* esiintyy kaksi kertaa pelkkänä ajan määritteenä, kuvausta uuden päivän alkamisesta hänen teksteissään ei ole. *Nousta*-verbiäkin Tiihonen käyttää ainoastaan konkreettisissa ilmauksissa kuten “Ukin piipusta *nousee* höyrylaivan savua” (Melkein unessa).

Osan liikettä kuvaaviin liikeverbeihin kuuluvat jonkin vartalon osan, esimerkiksi käden tai pään liikettä kuvaavat verbit (Pajunen 1988: 123). Juice Leskisen aineiston liikeverbeistä nämä verbit muodostavat kaikkein pienimmän ryhmän; siihen kuuluu lähinnä erilaisia käden liikettä ilmaisevia verbejä kuten *heittää*, *viskata* ja *ojentaa*. Objektiin suhteessa olevia liikeverbejä Juice Leskisen aineiston verbeistä ovat mm. verbit *seurata* ja *lähestyä*. *Seurata*-verbeistä vain toiseen liittyy todellinen objekti säkeessä “Mä *seuraan* suuntaa kirkkaan johtotähden” (Per vers runoilija). Toisen verbin jälkeen *seuraa* asiaa (Heinolassa jyrää). *Lähestyä* kuvaa minään päin kohdistuvaa liikettä esimerkiksi lauseessa “Minä tunnen sinun *lähestyvän*” (Tulppaani).

Juice Leskinen käyttää liikeverbejä paikoitellen myös kuvaannollisessa merkityksessä. Esimerkiksi sanonta “Sinä *pääsit* parempaan kyytiin” tarkoittaa kontekstin perusteella lupaa kuulua hienostopiireihin. (Jyrki boy) Samoin *upota* ei tarkoita seuraavassa esimerkissä konkreettista uppoamista, vaan lähinnä ymmärtämistä: “Tyyliis sun vain *uppoo* mun pikkusiskoon” (Jyrki boy). Liikeverbit ovat erittäin toiminnallisia verbejä ja antavat kuvatuille asioille vauhdikasta väriä. Runsas liikeverbien osuus kertoo osaltaan Juice Leskisen tekstien toiminnallisuudesta ja aktiivisuudesta.

4.8 Musiikkiverbit

Näiden edellä esitettyjen ryhmien lisäksi Juice Leskisen aineiston verbeistä on mahdollista muodostaa myös joitakin suppeampia ja hajanaisimpia verbiryhmiä. Yhden tällaisen ryhmän muodostavat musiikkiverbit, jotka yhdessä muiden musiikkisanojen kanssa muodostavat selkeän oman kokonaisuutensa. Verbeistä noin 5 % määrittää jotenkin musisointia tai siihen liittyvää toimintaa. Kahdenkymmenen kärkiverbin joukkoon mahtuu koko aineiston neljänneksitoista yleisin verbi *laulaa*. Suurin osa näistä *laulaa*-verbeistä kuvaa konkreettista laulamista, kuten “Raimo *laulaa* tangon kaihoisan.” (We want Lasse Vehviläinen), mutta esimerkiksi laulussa Osapäivänatsi *laulaa* tarkoittanee jonkinlaista aatteiden matkimista ja tottelemista ilmaisussa “Kaiken minkä isi *laulaa*, lapset ottaa laulukseen! On isi lasten kuoronjohtaja” (Osapäivänatsi). Kahdessa eri kappaleessa *laulaa* esiintyy mielenkiintoisesti kalevalavaikutteisissa ilmauksissa. Laulussa Edestakaisin on ilmaus “Me istuimme rannalla asfaltin ja *lauloimme* suohon ikeen--”. Kappale *Lauloin miehen maisemaan* on kokonaisuudessaan kalevalatyylinen, ja siinä *laulaa* esiintyy useamminkin kerran taianomaisessa luomisen merkityksessä. Ensimmäinen säkeistö kuuluu näin: “*Lauloin* miehen maisemaan-- päänsä päälle *lauloin* kuun--*lauloin* neidon ikkunaan maahan luvattuun” (*Lauloin miehen maisemaan*).

Juice Leskisen aineistossa on myös paljon muita musiikkiin liittyviä verbejä, jotka paljastavat soittamisen ja muun musiikin tekemisen käsittelyn runsauden. Musiikkisanoihin kuuluu myös paljon musiikin tahdissa liikkumista kuvaavia verbejä sekä erilaista soittamisen ilakointia kuvaavia verbejä, kuten *bailata*, *hengata*, *svengata*, *tanssia*, *twistata*, *rokata* ja *svengata*. Huomionarvoista näiden verbien tarkastelussa on, että vaikka esimerkiksi *soida*- ja *soittaa*- verbeillä on suomen kielessä useita eri merkityksiä, niin Juice Leskisen aineistossa ne esiintyvät ainoastaan musiikillisen soittamisen yhteydessä.

Juice Leskisen sanoittamiselle on ominaista liittää musiikkiin ja rokkaamiseen myös monia sellaisia verbejä, jotka yleensä sisältävät jonkin muun merkityksen. Esimerkiksi verbi *jyrätä*, joka tarkoittaa yleiskielessä jyrällä tasoittamista, merkitsee Juice Leskisen

Heinolassa jyrää- kappaleessa lähinnä hyvää tunnelmaa rokkimeiningeissä. Samoin *hakata*-verbi on yleiskielessä synonyymi lyömiselle, mutta Juice Leskisen sanoittamassa Rokkaan-kappaleessa se tarkoittaa kitaran soittamista ilmaisussa “Mut kitaraa mä vielä *hakkaan*” (Rokkaan). Musiikin tärkeys näkyy myös siinä, että normaalisti musiikkiin liittyviä verbejä käytetään kuvaamassa myös muunlaista hyvää tunnelmaa. Esimerkiksi *svengata* kuvastaa hyvän rytmin lisäksi myös onnellista ja hyvää tunnelmaa esimerkiksi säkeessä “Imeläkivi! Sä saat mut *svengaamaan!* Niin kuin Beatlet aseillaan!”(Imeläkivi).

Juice Leskisen aineistossa on joitakin kappaleita, jotka keskittyvät jo aiheeltaan selvästi musiikkiin ja rokkaamiseen, ja näissä kappaleissa esiintyy tietenkin erityisen paljon musiikkiin liittyviä sanoja. Musiikkiverbejä esiintyy kuitenkin myös monissa muissa kappaleissa, joissa ne osana laulun tarinaa kuvaavat musiikkiin liittyviä asioita. Vaikka runoilija Ilpo Tiihonen on Juice Leskisen kanssa samaa ikäpolvea ja on myös nähnyt 1970-luvun suomirockin nousun, niin hänellä ei ole musiikkitermejä juuri lainkaan. Esimerkiksi usein musiikkiinkin liittyviä verbejä *viheltää* ja *soittaa* hän käyttää arkipäivän tapahtumien kuvaamiseen, esimerkiksi kadulla *viheltelyyn* ja ovikellon *soimiseen*. Juice Leskisen ja Ilpo Tiihosen aineistoja vertaillen huomaa selvästi, kuinka paljon yleisempiä musiikkiin liittyvät sanat ovat Juice Leskisen aineistossa. Musiikkisanojen paljous kertoo musiikin tärkeydestä hänen sanoituksissaan. Musiikkiverbien suuri osuus osoittaa lisäksi, että musiikkiin liittyy hänen teksteissään usein paljon aktiivista toimintaa.

4.9 Tekemis- ja valmistamisverbit

Hyvin monenlaisissa yhteyksissä esiintyvät tekemis- ja valmistamisverbit muodostavat Juice Leskisen aineiston verbistöstä noin 4 % osuuden. Pajunen tekee olennaisen eron näiden verbien erilaisen käytön välillä sen mukaan, onko verbin objekti olemassa ilman tekemistä vai ei. Näin esimerkiksi *tehdä*-verbillä on erilainen funktio lauseissa *`tehdä puuro valmiiksi`* ja *`tehdä tyttö onnelliseksi`*, sillä tyttö on olemassa jo ilman tekemistään, mutta puuro ei ole. (Pajunen 1988: 68 - 69.)

Hyvin laaja-alainen toimintaverbi *tehdä* on Juice Leskisen aineistossa vielä Taajussanaston tilastojakin korkeammalla sijalla. Varsinaisen tekemisen lisäksi monet *tehdä*-verbit ilmaisevat myös olemista. Näin on laita esimerkiksi runsaasti *tehdä*-verbiä sisältävässä kappaleessa Mitä minä Egyptissä *teen*, jossa laulun kertoja pohtii, miten on joutunut Egyptiin ja mitä siellä voisi tehdä. Muita merkityksiä verbillä ovat mm. matkan tekeminen, rahan tekeminen eli ansaitseminen sekä mieliteon ilmaiseminen esimerkiksi lauseessa “Ja pois ei mieli *tee*” (Heinolassa jyrää). Tekemistä ja valmistamista merkitsevien verbien joukossa on erittäin runsaasti työntekoon ja varsinaiseen ammaattiinkin viittavia verbejä. Monissa kappaleissa kerrotaan tarina jonkun henkilön elämästä, ja tällöin mainitaan usein myös hänen nimensä ja ammattinsa, joten on luonnollista, että usein myös kuvataan verbillä miten kyseinen henkilö työskentelee. Tällaisia verbejä ovat mm. *saarnata*, *sorvata*, *smirgelöidä* ja *keinosiementää*. Ammattitekemisen lisäksi Juice Leskisen teksteissä esiintyy tekemis- ja valmistamisverbejä siellä täällä tarinoiden osana.

4.10 Muut verbit

Muista verbeistä oman melko runsaslukuisen verbiryhmänsä muodostavat syömistä, juomista ja nautintoaineiden käyttämistä kuvaavat verbit. Rockmuusikoiden elämäntapaan on vanhastaan liitetty alkoholin ja muiden nautintoaineiden käyttö, ja oletuksen mukaisesti Juice Leskisenkin sanoituksissa on paljon juomista ja juopumista kuvaavia verbejä. Esiintyvistä *juoda*-verbeistä yli 90 % liittyy alkoholin juomiseen, ja lisäksi juomista kuvailevat monin paikoin myös verbi *ottaa* sekä nopeaa juomista tarkoittava *siemaista*. Juomisen seuraamuksia kuvaavat verbit *juopua*, *kihauttaa*, *humaltua*, *sammua* ja *oksentaa*.

Alkoholinkäyttö ja hauskanpito ovat yleisiä aiheita rocklyriikassa. Juice Leskiselläkin on joitakin tällaisesta hauskanpidosta kertovia kappaleita, joissa luonnollisesti esiintyy paljon juomista kuvaavia verbejä. Sanoja-teoksessa on kuitenkin myös alkoholin ongelmaisuudesta kertovia kappaleita, joista esimerkiksi koskettava kappale Hän sammuu käsittelee vaikuttavasti ongelmajuomista. Juomista kuvaavia verbejä esiintyy

melko tasaisesti myös muunaiheisissa kappaleissa, usein osana jotain kertomusta ja usein melko positiivisen sävyisissä ilmauksissa. Juice Leskinen käyttää juomiseen ja juopumiseen liittyviä sanoja myös muunlaisia iloisia tapahtumia kuvaamassa. Esimerkiksi seuraavassa lauseessa *kihahtaa* ei kuvaa alkoholin vaikutusta, vaan ihastumisen: "Sä oot juoma, joka pirtelössä päähän *kihahtaa*" (Imeläkivi). Juopuminen on tässä vertauskuvallinen hullaantumista kuvaava ilmaus.

Enimmäkseen nautintoa kuvaavissa yhteyksissä esiintyy myös *syödä*-verbi. Näin esimerkiksi säkeessä "Kun kylmä on ja aikaa ikävöin, jolloin punkkua *join* ja patonkia *söin*" (Mari). Syömisen ja juomisen lisäksi Juice Leskisen parissa kappaleessa puhutaan myös huumausaineiden käytöstä. Kappaleessa Pilveen pilveen *juoda*-verbillä kuvataan hasiksen käyttöä esimerkiksi tokaisussa "Täällä on hassista *juotu*" (Pilveen pilveen). Samassa laulussa on myös *polttaa*-verbiä käytetty kuvaamassa hasiksen polttamista, mutta muussa yhteydessä se kuvaa myös tupakoimista. Näiden lisäksi tutkimassani aineistossa on laulu Mari, jonka on epäilty kertovan marihuana-huumeesta. Tässä laulussa esiintyy mm. ilmaus "Sun kanssa ruohon tuoksun matkan *teen*", joka on yleinen huumeiden käyttöön liittyvä ilmaus. Sama sanonta esiintyy myös kuvaamassa epätodelliseen aistivaikutelmaan pääsemistä ilmaisussa "Matka uusi me *tehdään* psykedeliaan" (Zeppeliini).

Juice Leskisen ikätoveri Ilpo Tiihonen käsittelee alkoholin käyttöä selvästi vähemmän. *Juoda*-verbi ei esiinny hänen aineistossaan kertaakaan, ja *ryypätäkin* liittyy veden juomiseen. Alkoholin nauttimista kuvaa hänen aineistossaan ainoastaan ilmaus *olla kannäämässä*, joka liittyy varsin ikävien tapahtumien kuvaamiseen säkeissä "Make nauraa jäniksenhampaillaan, vaikka sen mutsi ja faija on Perhelässä *kannäämässä*" (Kerava).

Perinteisten käsitysten mukaan rocklyriikassa käsitellään juomisen lisäksi myös paljon väkivaltaa. Onkin varmasti totta, että sekä rocklyriikka että nykylyriikka kertovat väkivallasta perinteistä lyriikkaa enemmän. Juice Leskinenkin näyttää tässä kohdin täyttävän ennakko-odotukset, sillä hänen aineistostaan on löydettävissä selvästi

väkivaltaa kuvaavia verbejä. Pelkkä tietynsävyisten verbien laskeminen ei kuitenkaan kerro koko totuutta, vaan tarkempi analyysi osoittaa, että tällaiset verbit eivät suinkaan aina kuvaa väkivaltaa, vaan myös monia muunlaisia asioita. Esimerkiksi hyvin vahva verbi *tappaa* ei kuvaa Juice Leskisen aineistossa kertaakaan konkreettista tappamista, vaan esiintyy mm. humoristisessa laulussa Suihke kainaloon ja kuvaa hien hajun tappavaa vaikutusta. *Tapella* sen sijaan on konkreettisessa merkityksessä esimerkiksi lauseessa "*tapellaan* kun Jeesus silloin tällöin uhrin tarvitsee" (Jeesus pelastaa). Yleisellä *lyödä*-verbillä on Nykysuomen sanakirjassakin monia eri merkityksiä, ja myös Juice Leskisen sanoituksissa se kuvaa konkreettisesti sekä puukolla lyömistä (Skorpioninainen) että tahdin *lyömistä* (Mari). Vertauskuvallisesti se merkitsee lannistamista, näin esimerkiksi ilmauksessa "Kun elämä *lyö*" (Naisellinen nainen). Teksteissä esiintyvät *iskeä*-verbit eivät liity väkivaltaisuteen vaikka kuvailevatkin eräänlaista hyökkäävyyttä. "Yö *iskee* hampaat niskaan" (Per vers runoilija) ja "ihailija *iskee* hampaat Marilynin peffaan" (Marilyn).

Tyrkkiä-verbiä Juice Leskinen käyttää kiinnostavasti rinnastamalla samassa kappaleessa sekä fyysisen tönimisen että henkisen syrjimisen, esimerkiksi "Jyrki, Jyrki, älä *tyrki*, Jyrki tee joskus miehen työ" (Jyrki boy). Turmeltamista ja vahingoittamista ilmentämä *raiskata*-verbi on kuvaannollisessa käytössä, mutta on säilyttänyt ikävän sävynsä ja luo tekstiin epätoivoista tunnelmaa huudahduksessa "Mä olen kukka, jonka kylmä katse *raiskaa*" (Per vers runoilija). *Ampua*-verbi esiintyy täysin konkreettisessa, joskin hieman ironisessa merkityksessä laulussa Rauhaa, jossa "hyvin omatunnon päästään rauhanvastustajat *ampumaan*"

Tällaiset voimakkaat verbit tuovat tiettyä painokkuutta sanottavaan, mutta kuten esitetyt esimerkit osoittavat, Juice Leskisen käyttämät väkivaltaiselta kuulostavat verbit luovat teksteihin myös varsin leppoisia ilmauksia. Ilpo Tiihosen aineistossa väkivaltaista toimintaa kuvaavia verbejä ei juuri esiinny, ja nekin harvat ovat lähinnä vertauskuvallisessa merkityksessä. *Iskeä* tarkoittaa hänelläkin muuta kuin lyömistä säkeessä "*Iske* pääsi saunan päälle kinokseen" (Triviata). Samoin *tappaa* tarkoittaa Ilpo Tiihosen runoudessa lähinnä psyykkistä toimintaa, rakkauden *tappamista* (Pieni laulu).

Juice Leskisen sanoituksissa on myös joukko kaupankäyntiä kuvaavia verbejä, jotka ovat kaikki melko samansävyisiä. *Ostaa* esiintyy useimmiten hieman ironisen sävyisissä ilmauksissa. Se halventaa uskontoon liittyvää kaupallisuutta Jeesus pelastaa-laulun ilmauksessa “Nyt Jeesus-paita *ostakaa*” (Jeesus pelastaa) ja yleisesti kaupallisuutta säkeessä “Joku *ostaa* vaan, koska toinen myy periaatteitaan” (Kone). Ostamisen synonyymeina esiintyvät mm. verbit *lunastaa*, *hankkia* ja *tuhlata*. Kärkiverbeihin kuuluva *myydä*-verbi ja sen synonyymiset ilmaukset *tarjota* ja *kaupata* esiintyvät usein kertomusten myyntitilanteissa. Näiden lisäksi *myydä* esiintyy *ostaa*-verbin tavoin myös hieman halventavissävyyissä ilmauksissa. Tällaiset kohdat luovat Juice Leskisen teksteihin sellaista kuvaa, että ne halveksivat kaupallisuutta. Tämä aate tiivistyy mm. laulussa *Beibi*, jossa rinnastetaan kysymykset “Mikä *ostaa*? Kuka *myy*? Ketkä huoraa?” (Beibi).

Kolmas selkeä ryhmä Juice Leskisen muiden verbien osuudessa ovat kykyä ja mahdollisuutta ilmaisevat verbit, joista monet ovat hyvin suurtaajuisia. Jo sanoitusten aihepiirejä tarkasteltaessa on nähtävissä, että monissa niissä on hyvin positiivinen sävy ja että niissä kuvataan usein ihmisen mahdollisuuksia tehdä jotain tai onnistua jossakin. Tämä tendenssi on näkyvissä myös verbeissä. Yleisin tämänsuuntaisista verbeistä on verbi *voida*, joka esiintyy kaikissa persoonissa ja kuvaa sekä mahdollisuutta että kykyä tehdä jotain. Kaikkein yleisimmin se esiintyy konditionaalissa loppuheittoisessa asussa *vois*, jolla kuvataan usein mm. erilaisia kuvitteellisia tapahtumia. Sana toistuu hyvin usein mm. TV:n valtanäkymiä hahmottelevassa kappaleessa *Kone*, jossa on mm. seuraavanlainen säe: “Jos uutiset *vois* nauhoittaa ja kattoo uusintoina, se sielunkin *vois* rauhoittaa niin kuin se muukin roina” (Kone). Tämä verbi esiintyy myös murteellisessa *voet*-muodossa muutenkin murteellisen laulun lausahduksessa “nuorj *voet* olla ja vappaa” (Suihke kainaloon). *Osata* merkitsee selvästi taitoon liittyvää osaamista, mutta sen synonyymeilla on monia muitakin merkityksiä. Esimerkiksi *pystyä* tarkoittaa lähinnä kykenemistä säkeessä “missä ikävän *pystyn* unohtamaan” (Mari). Muita tämän ryhmän verbejä ovat mm. *kyetä* ja *taitaa*. Näiden verbien lisäksi positiivista sävyä Juice Leskisen teksteihin luovat myös mm. uutta alkua lupaavat verbit *alkaa*, *puhjeta* ja *ruveta*.

4.11 Tiivistelmä verbien esiintymistä

Verbien tarkastelussa osoittautui, että Juice Leskinen käyttää monia verbejä joko vertauskuvallisessa tai muuten yleiskielestä poikkeavassa merkityksessä. Esimerkiksi kaikki väkivaltaiselta kuulostavat verbit eivät kuvaa väkivaltaa. Tämän vuoksi Juice Leskisen verbien käyttö on todellisuudessa paljon rikkaampaa kuin pelkät sanaluettelot osoittavat. Verbeillä on tärkeä merkitys hänen teksteissään. Monet verbeistä sisältävät paljon informaatiota ja luovat teksteihin uusia merkityksiä.

Verbien ryhmittelyssä paljastui minkätyyppisiä verbejä Juice Leskisen teksteissä pääasiallisesti esiintyy. Määrällisesti merkittävimmiksi verbiryhmiksi muodostuivat mentaaliverbit ja liikeverbit. Mentaaliverbien osuus on mielestäni hyvin tärkeä, sillä ne kertovat siitä, että ihminen tunteineen ja ajatuksineen on Juice Leskisen sanoituksissa hyvin tärkeä. Mentaaliverbien käsittelyssä esitetyt esimerkit osoittivat, että kaikessa Juice Leskisen sanoitusten kerronnassa on erittäin tärkeää selittää, mitä kukin kertomuksissa esiintyvä henkilö milloinkin tuntee ja ajattelee. Liikeverbeistä kiinnostavimpia ovat ne verbit, jotka määrittävät ihmisen yleistä liikkumista ja lähtemistä. Juice Leskisen teksteissä ollaan hyvin paljon liikkeellä. Etenkin liikeverbit osoittavat Juice Leskisen kokonaisvaltaista tapaa kuvata tekstiensä henkilöitä. Henkilöt liikkuvat ja toimivat usein heidän tyyppilleen ominaisella tavalla. Esimerkiksi masentunut mies *laahustaa* baariin (Napoleonin mopo) ja salainen ihailija *hiipii* salaa katsomaan rakkauttaan (Marilyn).

Verbiryhmien osuuksista erottuvat selvästi myös rocklyriikalle tyypillisinä pidetyt verbit. Musiikkiverbit, juomista ja syömistä kuvaavat verbit sekä väkivaltaa kuvaavat verbit muodostavat yhdessä yli 8 % osuuden Juice Leskisen verbeistä. Tällaisten verbien osuudet ovat Juice Leskisen uudemmasa tuotannossa selvästi vähentyneet aihepiirien muuttuessa. Myös liikeverbien osuus on Juice Leskisen uudemman tuotannon verbistössä hieman vähentynyt. Sen sijaan mentaaliverbien, varsinkin ajattelemista ja päättelystä ilmaisevien verbien osuus on selvästi lisääntynyt. Tekstit näyttävät muuttuvan pohdiskelevampaan suuntaan.

Nykylyyriikko Ilpo Tiihosen aineiston verbeihin verrattuna Juice Leskisen verbistössä korostuu rockmaailmaan liittyvien verbien lisäksi etenkin mentaaliverbien suuri osuus. Ilpo Tiihosen aineistossa esiintyy kyllä melko runsaasti kommunikaatioverbejä, mutta hyvin vähän muihin mentaaliverbeihin kuuluvia ajattelemista yms. ilmaisevia verbejä. Myös Ilpo Tiihosen verbien käyttö on melko rikasta, ja hänen aineistossaan on joitakin varsin värikkäitäkin verbejä, mutta Juice Leskisen käyttämien verbien monimerkityksellisyyttä niissä ei esiinny, vaan hänen ilmaisemansa tekeminen on enemmän juuri sitä mitä sen sanotaan olevan.

5 SUBSTANTIIVIESIINTYMÄT

5.1 Substantiivien rikkaus

Asioiden ja esineiden nimityksinä toimivat substantiivit ovat Juice Leskisen aineiston yleisimmin käytetty sanaluokkaryhmä, ja niiden käyttö on hänellä poikkeuksellisen rikasta. Substantiivien monipuolinen käyttö näkyy jo heti kärkisanastostakin, sillä yksikään substantiivi ei ole niin yleisessä käytössä, että se ylittäisi kärkisanaston kahdenkymmenen sanan joukkoon. Eniten käytetty substantiivi *elämä* on kuudellakymmenellä esiintymällään sijalla 23. Substantiivien joukossa ei siis ole yhtään todella suurifrekvenssiivistä sanaa, ja vain kahdeksatoista substantiivia on käytetty yli kaksikymmentä kertaa. Vielä selvemmin substantiivien rikkaus näkyy kerran käytettyjen substantiivien osuudessa, joka on peräti 82 %. Vain kerran käytettyjä substantiiveja on siis poikkeuksellisen runsaasti. Substantiivien kärkisanaston huomattavin piirre muihin sanaluokkiin verrattuna ovat kärkisanojen pienet frekvenssit. Juice Leskisen käyttämistä substantiiveista yksikään ei ole kovin hallitsevassa asemassa. Myöskään kärkisubstantiivien summafrekvenssit eivät ole suuria, sillä kymmenen eniten käytettyä substantiivia muodostavat vain alle 8 % substantiivien osuudesta. Tämä sama piirre esiintyy myös Taajuussanaston aineistossa, jossa substantiiveja on koko leksikaalisessa varastossa eniten, mutta ne painottuvat silti frekvenssijärjestyksessä

myöhemmille sijaluvuille (SKTS 1979: 10). Seuraavan taulukon avulla on mahdollista vertailla Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston kärkisubstantiiveja toisiinsa.

Taulukko 5. Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston kärkisubstantiivit.

<i>Juice</i>			<i>Tiihonen</i>			<i>SKTS</i>		
	sana	f	f %	sana	f	f %	sana	f %
1.	elämä	60	1,31 %	ikkuna	9	1,09 %	aika	0,92 %
2.	pää	57	1,24 %	isä	9	1,09 %	vuosi	0,84 %
3.	päivä	34	0,74 %	juna	7	0,85 %	asia	0,56 %
4.	yö	34	0,74 %	pää	7	0,85 %	maa	0,55 %
5.	rauha	31	0,68 %	talo	7	0,85 %	ihminen	0,52 %
6.	maailma	30	0,66 %	valo	7	0,85 %	osa	0,50 %
7.	nainen	30	0,66 %	päivä	6	0,73 %	päivä	0,47 %
8.	mies	29	0,63 %	käsi	5	0,61 %	suomi	0,45 %
9.	aika	28	0,61 %	pyörä	5	0,61 %	työ	0,36 %
10.	ihminen	28	0,61 %	työ	5	0,61 %	mies	0,35 %
		361	7,88 %		67	8,12 %		5,53 %
11.	Erkki	26	0,57 %	huone	4	0,48 %	tapa	0,35 %
12.	maa	26	0,57 %	koulu	4	0,48 %	jumala	0,32 %
13.	rock	26	0,57 %	kuu	4	0,48 %	kysymys	0,32 %
14.	silmä	26	0,57 %	Limperi	4	0,48 %	lapsi	0,32 %
15.	aamu	25	0,55 %	Lind	4	0,48 %	mieli	0,31 %
16.	taivas	25	0,55 %	piha	4	0,48 %	kuva	0,27 %
17.	uni	23	0,50 %	aamu	3	0,36 %	elämä	0,26 %
18.	sika	21	0,46 %	hammas	3	0,36 %	sana	0,26 %
19.	tähti	20	0,44 %	hetki	3	0,36 %	kerta	0,25 %
20.	vaimo	20	0,44 %	kainalo	3	0,36 %	määrä	0,24 %
		599	13,08 %		103	12,48 %		8,42 %
21.	koti	19	0,41 %	kenkä	3	0,36 %	tehtävä	0,24 %
22.	lapsi	19	0,41 %	kerta	3	0,36 %	tapaus	0,24 %
23.	pilvi	18	0,39 %	lamppu	3	0,36 %	huomio	0,23 %
24.	Jeesus	17	0,37 %	lippu	3	0,36 %	syy	0,23 %
25.	Tarzan	17	0,37 %	Mattio	3	0,36 %	poika	0,23 %
26.	aurinko	16	0,35 %	mäki	3	0,36 %	kohta	0,22 %
27.	leidi	16	0,35 %	pesä	3	0,36 %	tulos	0,22 %
28.	tuska	16	0,35 %	ranta	3	0,36 %	maailmamaa	0,22 %
29.	vesi	16	0,35 %	raput	3	0,36 %	tie	0,22 %
30.	Jane	15	0,33 %	rinta	3	0,36 %	yhteys	0,21 %
		768	16,77 %		133	16,12 %		10,67 %

Vertailtavien aineistojen kärkisubstantiivien joukossa on hyvin vähän yhteisiä sanoja. Juice Leskisen aineistossa kymmenen kärkisubstantiivin joukosta neljä on yhteisiä Taajuussanaston kanssa, mutta neljäkymmenen kärkisubstantiivin joukosta enää vain kahdeksan. Ilpo Tiihosen aineiston substantiivien kanssa yhtäläisyyksiä on vielä vähemmän. Ilpo Tiihosen käyttämät substantiivit ovatkin jo kärkisananastoon mukaan

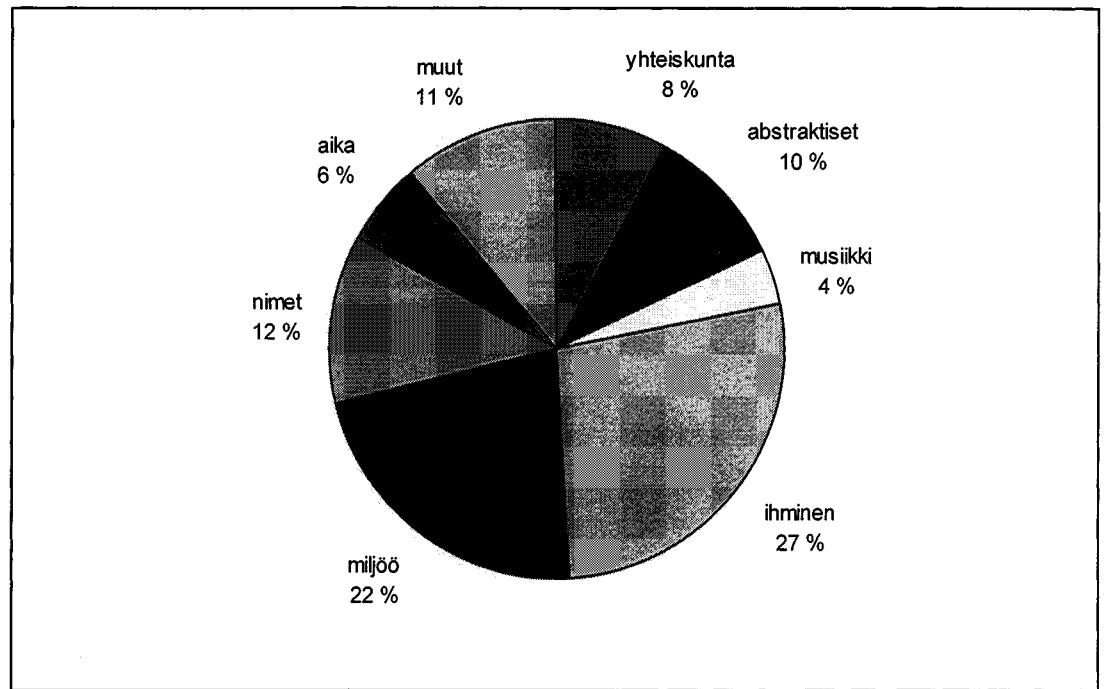
selvästi hyvin persoonallisia. Saukkosen (1984: 56) mukaan taiteellisissa teksteissä yleisimmät substantiivit ilmaisevat ihmistä, ihmisen osaa, aikaa sekä paikkaa ja materiaa. Juice Leskisen aineiston kärkisanastoon tämä väite ainakin pätee hyvin, sillä sanaston kaikki kymmenen kärkisubstantiivia sekä myös suuri osa muista substantiiveista kuuluvat juuri tähän ryhmään.

Juice Leskisen aineiston substantiiveja ja koko hänen sanoituksiaan rikastuttavat ja elävöittävät monet persoonalliset yhdyssanat, joita hän on kekseliäästi muodostanut uusien merkitysten luomiseen. Osa näistä vain kerran käytetyistä sanoista liittyy jollain tavalla byrokratiaa käsitteleviin asioihin, ja ne osoittanevat hieman ivaa vaikeita virastomaisia sanoja kohtaan. Tällaisia sanoja ovat mm. *mitalienvastustamisyhdistys*, *työväenluokanvalvoja* ja *virkamieskoraali*. Toisaalta hauskoja ja kekseliäitä yhdyssanoja esiintyy myös musiikkiaiheisissa sanoissa. Suositujia ovat varsinkin erilaiset jytäiäiset sanat, kuten *jytäinstrumentti* ja *jytämusa*. Persoonalliselta kuulostavat myös sanat *bändidskokolo* ja *nykypurukumidesipelijytinä*. Aiheisiin sopivia ja koskettavia sanoja ovat myös mm. seuraavien esimerkkien yhdyssanat: “Tänään liikenteessä kuolee jonkun *teräsvartalo*--.vieläkö meillä on kaljaa?” (3.30) ja “Itkun kurkusta kahviin saan liukenemaan - poista surua ei *surunpoistajakaan*” (Mies joka rakastaa itseään). Tällaiset pitkät yhdyssanat ovat usein hauskoja ja monimerkityksisiä ja osoittavat Juice Leskisen kykyä luoda uusia eläviä ja käyttökelpoisia sanoja.

Substantiivien runsaasta määrästä huolimatta niistä muodostui melko selkeitä semanttisia ryhmittymiä, joiden analyysi auttaa ratkaisevasti selvittämään Juice Leskisen sanoitusten tematiikkaa. Olen jakanut hahmottamani aihepiirit kahdeksaan pääryhmään ja useisiin alaryhmiin, jotka näkyvät seuraavassa kuviossa.

Kuvio 3. Juice Leskisen substantiivien jakautuminen erilaisiin ryhmiin.

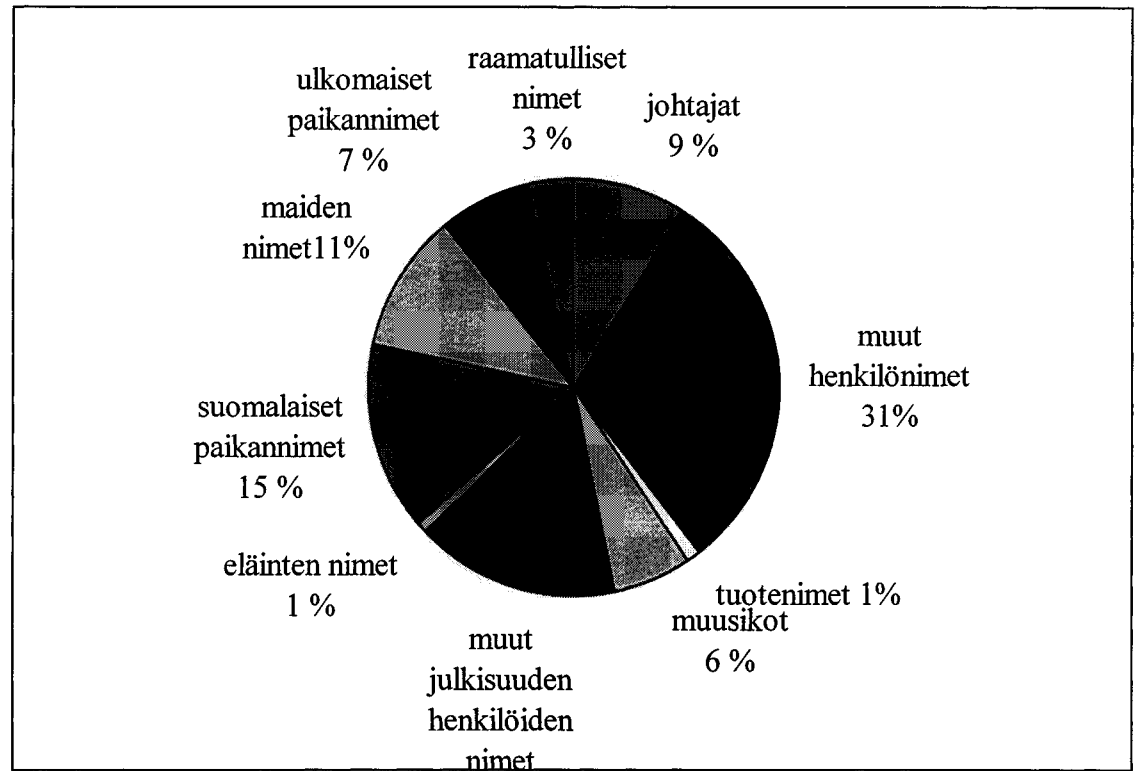
Kuvio 3 osoittaa, että Juice Leskisen sanoitusten sanastossa on mukana monenlaisia substantiiveja. Laajimmaksi lohkoksi paljastuu ihmistä nimeävien substantiivien ryhmä, jonka tarkempaa jakautumista määrittelen aiheita käsittelevässä luvussa.

5.2 Erisnimet

Aloitan käsittelyn yhdestä koko Juice Leskisen sanoitusten silmiinpistävästä piirteestä, eli erisnimien suuresta osuudesta. Jo kärkisubstantiiveja tarkasteltaessa sekä Juice Leskisen että Ilpo Tiihosen aineistot erottuvat Taajuussanaston aineistosta erisnimien runsaudessa. Kolmenkymmenen kärkisubstantiivin joukkoon on Juice Leskisen aineistossa mahtunut neljä ja Ilpo Tiihosen aineistossa kolme erisnimeä. Tässä kohdin nämä molemmat nuoremman polven lyyrikot erottuvat perinteisestä lyriikasta, jossa ihmistä on vanhastaan kuvattu enemmän yleisemmillä nimityksillä tai pronomineilla kuin eriyttävillä persoonallisilla nimillä. Erisnimien osuus Juice Leskisen sanoitusten substantiiveista on todella suuri, lähes 11,3 % kaikista substantiiveista. Vaikka aineiston sanastossa ei olekaan mukana identtisiä kertosäkeitä, nousevat jotkut nimet suurifrekvenssisiksi niiden toiston takia. Esimerkiksi laulussa Erkki twistaa *Erkki* on vain kerran korvattu pronomiinilla, ja muuten nimeä toistetaan läpi koko laulun,

jolloin se nousee paljon käytettyjen sanojen joukkoon ja lisää myös oman tyyppinsä osuutta nimistössä. Seuraava kuvio osoittaa miten erityyppisten nimien osuudet Juice Leskisen teksteissä jakaantuvat.

Kuvio 4. Juice Leskisen aineiston nimistön jakauma tyypeittäin.

Kuten kuvio 4 osoittaa, muodostavat henkilönimet selvästi nimistön suurimman osuuden. Syy tähän on helppo havaita heti Juice Leskisen tekstejä vilkaisemalla. Hänen laulujensa sanoitukset käsittelevät usein tavallisen ihmisen elämää ja kokemuksia. Monet sanoituksista sisältävät jonkinlaisen tarinan, jonka kokijan nimi mainitaan. Tämä tyyli saa tarinat kuulostamaan siltä, että niissä tosiaan kuvataan jonkun oikean ihmisen elämää. Näistä kuvatuista ja nimetyistä henkilöistä suurin osa on miehiä; naisten nimet esiintyvät enemmän sivurooleissa. Naisten yleisin rooli Juice Leskisen sanoituksissa on olla joko vaimo tai tyttöystävä, joista lauletaan varsin ihailevaan sävyyn, kuten esimerkiksi kappaleessa Raili, jossa laulun nimikkonaista ylistetään mm. seuraavasti: "Oo! Raili! Sä olet pirun staili" (Oo! Raili).

Yksi huomattava ja kiinnostava piirre henkilöiden nimissä on raamatullisten nimien suuri osuus. Kuten jo johdannossa mainitsin, on Juice Leskisen teksteissä todettu olevan paljonkin vaikutteita Raamatun tapahtumista, ja tämä heijastuu myös hänen käyttämiinsä nimiin. Yleisin raamatullisista nimistä on Jeesus. Jeesukselle on omistettu jopa kaksi kappaletta, joissa hänen nimensä tietysti esiintyy hyvin usein. Kappaleessa Jeesus pelastaa on lisäksi nimeen yhdistetty mitä kummallisempia esineitä Jeesus-alkuisiksi yhdyssanoiksi. Esimerkiksi näistä sopivat seuraavat sanat: “Ja *Jeesus-purkkaa* leukoihin, ja *Jeesus-suihke* kainaloon! Ja *Jeesus-hattu* päähän, ja *Jeesus-paita* ylle!” (Jeesus pelastaa). Muista raamatullisista hahmoista esiintyvät mm. Maria ja Johannes Kastaja sekä monet opetuslapsista.

Nimien joukossa vilisee myös monia julkuuden henkilöiden nimiä. Mukana on runsaasti kotimaisten muusikoiden nimiä ja jonkin verran myös ulkomaisten muusikoiden nimiä. Nämä esiintyvät yleensä lyhyinä mainintoina musiikkiaiheisissa sanoituksissa. Esimerkiksi Dave Isokynä Lindholmiin viitataan vauhdikkaasti: “Minä diggaan *Isokynää*, *Isokynä* minua, ja kaikki on okei!” (Kuopio tanssii ja soi). Uutta musiikkisuuntausta kritisoivasta kappaleesta löytyvät ilmaukset “Nykykaaan digataan vain *Armia* ja *Dannyä*, *Baccaraa* nykyään digataan ja *Remua*” (Elämässä pitää olla runkkua). Muista musiikkialan ihmisistä esiintyvät vielä mm. *Tapani Kansa*, *Hector*, *Jim Hendrix*, *Eric Clapton* sekä itse *Elvis*. Vastaavissa yhteyksissä esiintyy myös yhtyeiden nimiä, joista ovat mukana *Baccara*, *Hurricanes* ja *Sleepy sleepers*. Juice Leskisen tekstien yksi tyypillinen piirre on käyttää ulkomaisista julkisuuden henkilöistä kaikenlaisia lempinimiä ja nimityksiä. Esimerkiksi lauseen “Jumalauta miten ennen runkkasikaan *Jimi!*” (Elämässä pitää olla runkkua) *Jimi* tarkoittaa Jimi Hendrixiä. Kirjallisista taiteilijoista mainitaan nimeltä mm. *Lauri Viita* ja *Ernest Hemingway* sekä filosofi *Karl Marx*.

Sanoja-teoksessa on mukana myös muutama suoraan julkisuuden henkilöistä tehty sanoitus. Kappale Anne ja Jacques on hieman satiirinen kuvaus Anne Pohtamon seurustelusta Jacquesin kanssa, ja kappale Jyrki boy käsittelee Juice Leskisen oman selvityksen mukaan Suosikin päätoimittajaa Jyrki Hämäläistä. Lisäksi teoksessa on

ihaileva rallatus Marilyn Monroesta sekä humoristinen kertomus Napoleonista, jota Juice Leskinen kutsuu sanoituksessa tuttuun leikkisään tyyliinsä *Napoksi*. Kaikille ovat varmaan tuttuja myös kärkisanastoonkin yltäneet nimet *Tarzan* ja *Jane*, joiden suurifrekvenssisyys johtuu heistä kertovasta kappaleesta Tarzanin kalsarit.

Oman selvän ryhmänsä nimistössä muodostavat ehkä hieman yllättäen erilaisten johtajien ja hallitsijoiden nimet, joiden osuus kaikista nimistä on lähes 9 %. Näistä nimistä suurin osa esiintyy vain mainintoina sellaisten kertomusten yhteydessä kuin esimerkiksi "Ja *Nixon* herää unestaan ja huomaa täysi lasi Aa!" (Heinolassa jyrää), mutta esimerkiksi natsijohtaja Aadolf Hitlerin nimi esiintyy teksteissä moneen kertaan. Pääsyy nimen suurifrekvenssisyyteen on hänen toiminnastaan kertova kappale Mussoliini perusdiini, jossa nimi toistuu useassa eri muodossa.

Henkilönimien lisäksi Juice Leskisen sanoituksissa esiintyy myös useita paikannimiä. Yleisimpiä ovat maiden ja kaupunkien nimet, mutta mukana on jonkin verran myös muita maantieteellisiä nimityksiä. Suomalaisten kaupunkien nimiä näkyy melko runsaasti jo Juice Leskisen laulujen nimissäkin. Esimerkiksi kappaleet *Tampere by night*, *Kuopio tanssii ja soi* ja *Espooseen* kertovat kappaleiden nimissä esiintyvistä kaupungeista. Paljon Suomea keikkamatkoillaan kiertänyt Juice Leskinen on tehnyt lauluja monesta suomalaisesta kaupungista. Paikannimien ja henkilönimien runsaus osoittavat myös, että Juice Leskisen sanoituksissa ei ole lainkaan yhdentekevää, missä asiat tapahtuvat ja kenelle, vaan asiat on tarkkaan spesifioitu erisnimillä. Samaa tarkkuutta osoittavat myös muutamat tuotemerkit, kuten *Eloveena*, *Pernod*, *Ginzano* ja *Lapin kulta*.

Juice Leskisen uudemmassa aineistossa erisnimien osuus on suhteellisesti hieman vähäisempi. Nimet ovat myös muuttuneet hyvin paljon. Näitä kahta aineistoa vertaillen huomaa selvästi Juice Leskisen sanoitusten ajankohtaisuuden. Vuonna 1991 julkaistun *Taivaankappaleita*-levyn sanoituksiin kuuluvat 1990-luvulla puhuttaneet hahmot, kuten esimerkiksi *Ilian Cieauescu*, *George Bush* ja *Saddam Hussein*. Yksi näkyvä muutos erisnimissä ovat televisio-ohjelmien nimet, joista varhaisemmassa

tuotannossa esiintyivät ainoastaan *Utiset* ja *TV-nyt*, mutta uudemmassa aineistossa mukaan ovat näiden lisäksi mahtuneet vielä *Urheiluruutu*, *Miami Vice* ja *Ruutuysi*.

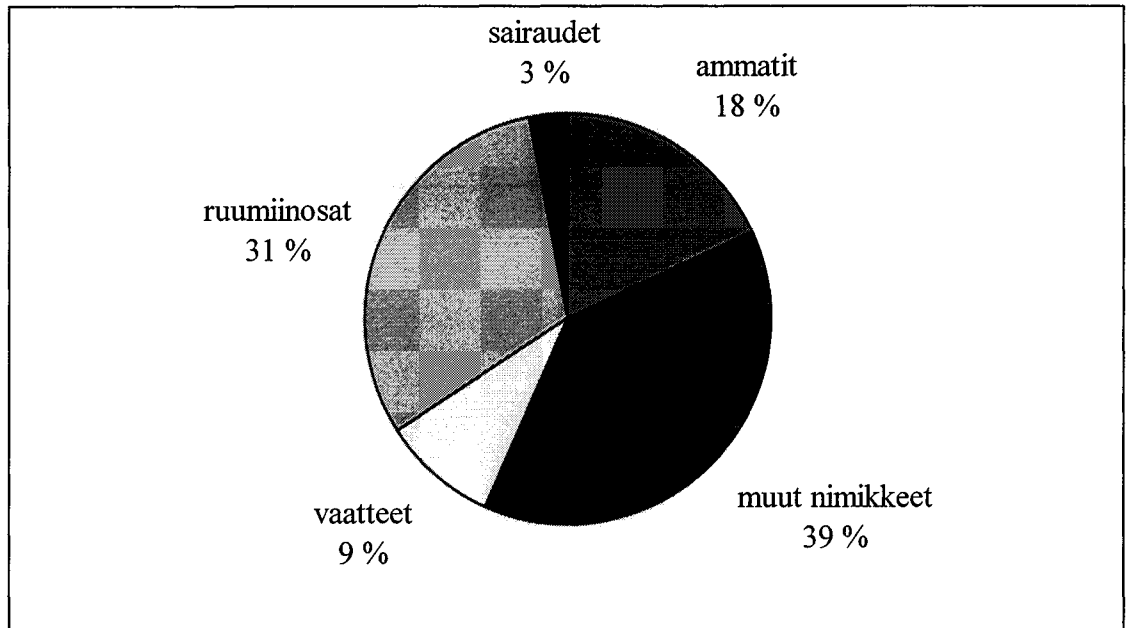
Kuten jo kärkisanastosta näkyy, myös Ilpo Tiihonen käyttää teksteissään melko paljon nimiä. Hänen käyttämänsä nimet ovat pääasiassa fiktiivisiä nimiä, julkisuuden henkilöistä hän ei Juice Leskisen tapaan runoile. Ilpo Tiihosen ja Juice Leskisen sanoituksissa on kuitenkin se yhteinen piirre, että molempien teksteissään kuvaamalla ihmisillä on useimmiten nimet. Näin heidän kertomustensa hahmot saavat ikään kuin kasvot, he saavat selkeämmän henkilöllisyyden. Tämä piirre on selvästi muotia nuoremmille lyyrikoille, sillä perinnäisessä lyriikassa käytettiin nimien tilalla paljon useammin pronomineja.

5.3 Ihmistä määrittävät substantiivit

5.3.1 Ihmistä määrittävien substantiivien jakauma

Nimien lisäksi henkilöiden pesrsonalistamiseen kuuluu Juice Leskisen teksteissä myös monien muunlaisten ihmistä määrittävien nimitysten käyttö. Sanastossa on myös koko joukko ihmisen vaatteiden ja ruumiinosien nimiä. Substantiivien jaottelussa esitelty ihminen-lohko jakautuu seuraaviin neljään osa-alueeseen.

Kuvio 5. Juice Leskisen aineiston ihmistä määrittävien substantiivien jakautuminen tyypeittäin.

Kuten kuvio 5 näkyy, lähes 60 % ihmistä määrittävistä substantiiveista on ammattinimikkeitä tai vastaavia titteleitä, jotka määrittävät sanoitusten henkilöitä. Loput 40 % ovat tarkkaa kerrontaa luovia yksityiskohtaisia nimityksiä. Huomattavaa on varsinkin ruumiinosien suuri lukumäärä, joka osoittaa ihmisen toimintojen tärkeyttä kuvattujen tapahtumien osana. Näiden eri lohkojen tarkempi käsittely kertoo, millaisia määritteitä ihmiseen on liitetty ja mitä ne viestittävät tekstien sanomasta.

5.3.2 Ammattien nimitykset

Juice Leskisen teksteille on hyvin ominaista mainita tarinoissa esiintyvien hahmojen ammatti. Ammateista selvästi yleisin on *pastori*, jonka suuri osuus johtuu kirkon toimintaa käsittelevien kappaleiden runsaudesta. Muita kirkollisia ammatteja ovat mm. *piispa*, *kanttori*, *kappalainen*, *kirkonpalveljija*, *maallikkosaarnaaja* ja *saarnaaja*. Tasapuolisesti esiintyvät voimahahmot *luoja* ja *saatana*, joista *luoja* esiintyy usein sellaisissa huudahduksissa kuin “Voi *luoja*! Kun mä hain lohdutusta” (Erggae reggae). Samalla tavoin myös *saatanaa* on käytetty usein vahvistussanana eikä niinkään

ammattinimikkeenä. Laulussa Haetarirock esiintyy *saatana* jopa pastorin seuraavanlaisessa repliikissä: “*Pastori* huokaili: `Voi, sitä järkee! Uskontoläksy on *saatanan* tärkeä” (Haetarirock).

Juice Leskisen sanoituksissa on usein sanottu olevan tyypillistä kritisoida valtaapitäviä, virkavaltaa ja johtajia. Näiden aiheiden suosiminen osoittautuu oikeaksi ammattinimikkeiden pohjalta, sillä niiden kärkijoukossa esiintyvät sellaiset ammatit kuin esimerkiksi *johtaja, pomo, poliisi, ministeri, poliitikko* ja *presidentti*.

Kaiken kaikkiaan Juice Leskisen sanoituksissa esiintyvien ammattien kirjo on hyvin monipuolinen. Mukana on aivan tavallisia ammatteja *kokista lääkäriin* ja *kotiapulaisesta professoriin*. Myös *työtön* on mukana ilmaisussa “Ja jumalauta, jätkä, paskiainen! Aika jos ei riitä niin sinusta *työttömän* teen” (Valssaaja konepajalla). Tavallisten ammattien lisäksi teksteissä esiintyy myös sellaisia nimityksiä kuin *napinpainaja, ruumiinpesijä* ja *panomies*.

Juice Leskisen uudemmassa aineistossa esiintyy ammatteja suhteessa varhaisempaa aineistoa vähemmän. Ammattinimikkeet ovat siinä selvästi muuttuneet 1990-luvun mukaisiksi. Yleisimmäksi ammatiksi on noussut muodinmukainen *filosofi*, jolle on omistettu kokonaan oma kappalekin. Muita uusia nimikkeitä ovat mm. kansankiihottajaa merkitsevä *agitaattori* sekä mainosten tekijästä käytetty nimitys *mainosmimmi*.

Myös Ilpo Tiihosen lyriikassa vilisee monia ammatteja. Näistä yleisimpiä ovat tavalliset työntekijät, joista yleisin on *talkkari* eli talonmies. Mukana ovat kuitenkin myös mm. sellaiset ammatit kuin *kirkkoherra* ja *kansanedustaja*. Varhaisemmassa kotimaisessa lyriikassa ammattien esiintyminen on hyvin harvinaista. Esimerkiksi Kailaan, Koskenniemen ja Sarkian runoudessa ei yksikään ammatti ole mahtunut sadan kärkisanan joukkoon. Ammattien mukaantulo lyriikkaan on siis selvästi nuoremmalle sukupolvelle ominainen ilmiö ja kertoo osaltaan lyriikan arkipäiväistymisestä.

5.3.3 Muut ihmiseen viittaavat nimitykset

Ammattien tavoin ihmisistä on Juice Leskisen teksteissä käytetty myös monenlaisia muita nimityksiä. Nämä ovat yleisimpiä sellaisissa kappaleissa, joissa ei mainita lainkaan erisnimiä. Hyvin yleisesti ihmiseen viitataan substantiivilla *ihminen*. Se esiintyy usein sekä koko ihmiskuntaa ja lajia tarkoittavana kollektiivina substantiivina että inhimillistä olentoa tarkoittavana abstraktisempänä sanana. Hieman molempia merkityksiä sisältyy mm. seuraavaan säkeeseen: “Aina oikein uskoa ei jaksaa *ihmiseen*, kun ihmiskunta tekee itsemurhaa” (Viidestoista yö). Vahvasti ihmisen inhimillistä puolta tulkitsee lausahdus “Löydä *ihminen*, vaikka etsit prinssiä vain, prinsessain.” (Nuku). Erilaisia ihmisiä määritellään teksteissä erilaisilla nimityksillä. Juice Leskisen teksteissä on mukana paljon erilaisia kansallisuuden, rodun ja uskonnon mukaan määrytyviä nimityksiä, kuten esimerkiksi *germaani*, *juutalainen*, *muslimi* ja *neekeri*. Sanastosta löytyy myös perheenjäsenten nimityksiä *isästä pikkusiskoon* ja sukulalaisuusnimiä aina *sedästä vävypoikaan* asti.

Näiden lisäksi tekstien ihmisiä kuvaillaan myös monilla heidän ulkonäköään tai luonnettaan kuvaavilla substantiiveilla. Selvästi havaittava piirre näissä nimityksissä on se, että naisista käytetään paljon hienovaraisempia ja positiivisempia sanoja kuin miehistä. Miehille lankeaa mm. sellaisia määritteitä kuin *hippinuorukainen*, *hulttio*, *häirikköyksilö* ja *murhamies*. Naisia taas nimitellään mm. sellaisilla hehkuttavilla ilmauksilla kuin esimerkiksi *daami*, *madame*, *neito* ja *skorpioninainen*. On naisten nimityksissä sentään jokunen negatiivinenkin sana. Esimerkiksi Marilyn Monroe muuttuu väärin tehtyään “pelkäksi nartuksi” (Marilyn). Hyvin negatiivisia nimityksiä käytetään erilaisten ryhmien sekä järjestöihmisten nimityksissä. Esimerkiksi Juice Leskisen alkutuotantoon kuuluvan Rokkaan-kappaleen aloituksessa “*Homekorvat* tahtoo tietää, mä kuinka kauan oikein rokkaan” nimitys *homekorvat* määrittää lähinnä jotain vanhanaikaista ja tylsää ihmisryhmää. Muita vastaavia ryhmänimityksiä ovat mm. *idiotit*, *hölmöt* ja *kadehtijat*. Nimitysten joukossa on myös joitakin hauskankeuloisia, kuhunkin käyttötarkoitukseen mainiosti sopivia nimityksiä, kuten *raittiushenkilö*, *reggaeman* ja *sätkänkäärrijä*.

Kaiken kaikkiaan Juice Leskisen tekstit sisältävät hyvin paljon ihmistä määrittäviä substantiiveja. Tämä on erisnimien runsauden lisäksi yksi osoitus Juice Leskisen tekstien tarkkuudesta. Hänen sanoituksiinsa sisältyvissä tarinoissa ei ole lainkaan yhdentekevää, millaisia henkilöitä niissä esiintyy, vaan henkilöitä on määritelty monin eri tavoin heidän ammattinsa, ulkonäkönsä, luonteensa ja käytöksensä mukaan. Näiden nimitysten monipuolisuus kertoo, että tekstit käsittelevät maailmaa hyvin laajasti ja erilaisten ihmisten näkökannoilta. Erilaisten nimitysten runsaus on myös yksi selitys substantiivien runsaalle osuudelle ja adjektiivien vähäisyydelle. Juice Leskinen käyttää kuvauksessaan selvästi mieluummin konkreettisia substantiiveja kuin kuvailevia adjektiiveja. Ammatin tai jonkin muun määreen mainitseminen luo esimerkiksi henkilöistä jo niin selkeän kuvan, että adjektiivien käytön ei tarvitse välttämättä olla runsasta. Monet Juice Leskisen käyttämistä nimityksistä, esimerkiksi *homekorvat*, *maalaispoika*, *poikarukka* ja *skorpionainen* luovat kuulijan korviin jo ilman adjektiivejakin erittäin selkeän ja vahvan kuvan kuvaillusta henkilöstä.

5.3.4 Muut ihmisen kuvaukseen liittyvät substantiivit

Ihmisten tarkka kuvaus ei Juice Leskisen teksteissä rajoitu vain ammattien ja muiden ominaisuuksien määrittämiseen. Substantiivien joukossa on myös yllättävän paljon ruumiinosien, vaatteiden ja jopa sairauksien nimityksiä. Ruumiinosista selvästi yleisin on *pää*, joka esiintyy sekä konkreettisena ruumiinosana että osana harmittamista tarkoittavaa ilmaisua *ottaa päähän*. Jo perinteisessä lyriikassa suosittu *silmät* kuvaa usein erilaisia tunnetiloja, kuten ”Tango Iloharjulla soi. Naisten *silmät* vain salamoit” (Tango Iloharjulla soi), mutta se esiintyy myös kuvaannollisissa ilmauksissa, kuten huijaamista tarkoittavassa lauseessa ”Kaikki, kaikki merkonomista inssiin, ne kusee *silmään* toisiaan” (Keskitysleirin ruokavalio). *Käsi* esiintyy usein luottamuksen osoituksena ja *jalat* liittyvät kulkemiseen. *Suu* on lähinnä puheen väline, mutta *huulet* kuvastavat myös erotiikkaa ja suutelemista. Yhdessä *huulet* ja *hampaat* muodostavat elämän kovuutta määrittävän kuvallisen ilmauksen ”Laulut vaihtuvat laulajiin, *huulet* vaihtuvat *hampaisiin*. Lampaat vaihtuneet on paimeniin ja miehet klisheisiin” (Semifinale). Ruumiinosien lisäksi teksteissä on myös sisäelinten nimityksiä, jotka monien muiden yksityiskohtaisten määritteiden tavoin osoittavat kerronnan tarkkuutta.

Ihmisen ruumiinosien mainitseminen on erittäin yleistä myös nykylyyrikko Ilpo Tiihosen tuotannossa. Myös hänen teksteissään vilisee sellaisia sanoja kuin *pää*, *kainalo*, *kädet*, *hampaat*, *selkä* ja *varpaat*. Perinnäisessä lyriikassakin esiintyi toki sellaisia sanoja kuin *sydän*, *silmät* ja *kädet*, mutta varsinaisia konkreettisia ja tarkkoja ruumiinosien nimityksiä niissä ei esiintynyt. Muutos kuvastanee nuoremman polven realistisempaa kuvaustapaa. Realistiseen kerrontaan kuuluu myös ihminen-lohkon pienin ryhmä, ihmisen sairauksien nimitykset, joita tarinoiden hahmojen kuvauksessa myös esiintyy. Tarkalle kerronnalle uskollisena Juice Leskinen ei mainitse ihmisen olevan vain sairas, vaan mainitsee myös, onko kyseessä *reumatismi* vai *visvasyylä*. Yksityiskohtaiseen kuvaukseen kuuluvat Juice Leskisen teksteissä vielä lukuisat vaatekappaleiden nimitykset. Niitä ei varsinaisesti käsitellä, vaan ne ovat osa henkilöiden kuvausta ja luovat ammatin tavoin heidän persoonaansa. Kömpelö virkamies ”mumisee ja *kravattiaan* rullaa sormillaan” (Hän sammuu) ja Marilyn Monroeta kehoitetaan riisumaan *jumpperinsa* (Marilyn).

5.4 Miljööitä nimittävät substantiivit

5.4.1 Luonnonpaikkojen nimitykset

Kuten jo aikaisemmasta erisnimiä käsittelevästä kappaleesta selvisi, mainitaan erittäin monissa Juice Leskisen sanoituksissa tapahtumapaikka. Vaikka Juice Leskisen sanoitukset eivät juuri sisällä maisemien ihailua ja kuvailua, hänen aineistonsa substantiivien joukossa on silti melko paljon myös luontoa kuvaavia sanoja. Yleisin näistä on *maa*, joka nimittää sekä maanpintaa että vierasta maata. Lisäksi se esiintyy kuvaannollisessa merkityksessä, kuten esimerkiksi lauseessa ”musiikin joka lisääntyi ja täytti *maan*” (Ruisrock). Yleinen *taivas* esiintyy maisemakuvausten lisäksi myös Jumalan huoneena ja suuren onnen symbolina esimerkiksi hyvää tunnelmaa kuvaavassa lauseessa ”Ja vetskari hajoo, ja *taivas* aukeaa!” (Heinolassa jyrää). Muita luonnonpaikkoja ovat mm. *suo*, *vuori* ja *viljapellot*, ja luonnon osia mm. *sammal*, *omenapuu* ja *piikkipuska*.

5.4.2 Rakennusten nimitykset

Luontopaikkojen rinnalla esiintyy yhtäläisesti rakennuksia ja muita ihmisen aikaansaannoksia. Yleisin tämän ryhmän sana on *koti*, joka varsinaisen rakennuksen lisäksi tarkoittaa kielessämme usein turvallista ja pysyvää paikkaa. Esimerkiksi kappaleessa Mene kotiin on käsky “Älä turhaan heitä lunta ikkunaan, mene *kotiin*”. Vielä kuvaannollisemmassa käytössä *koti* on koskettavassa ihmissuhdekuvauksessa “Kun tulen *kotiin* sinuun, Jumalakin uskoo minuun” (Syksyn sävel). Myös muilla kotiin ja taloon liittyvillä substantiiveilla on symbolisia merkityksiä. Esimerkiksi säkeessä “Elämäni *ikkunat* kai koottiin sirpaleista” (Klovni heittää veivin) *ikkunaa* on verrattu elämän näkymiin. Kodin kuvaamisessa ovat yleisiä myös *ovi*, *seinä* ja *talo*.

Usein esiintyviä rakennuksia ovat myös *keskitysleiri*, *tori*, *katu* ja *kirkko*. *Keskitysleirin* suuri frekvenssi johtuu pääosin aihetta käsittelevästä kappaleesta, mutta siihen on viitattu myös muulloin, mm. kappaleessa Rakas, jossa lauletaan “Sinä maistut hyvältä, hajus on ihmisen. Mitäs *keskitysleiristä*, siitä nyt laula en!” (Rakas). *Kirkko* esiintyy aivan neutraalina rakennuksena muiden rakennusten joukossa, ei niinkään uskonnollisaiheisissa sanoituksissa. *Tori* on yleinen tapahtumispaikka ja *katu* liittyy yleisimmin hieman haikeansävyisiin tunnelmiin, kuten “*Katuja* mä mittaan ja kaikki vie kapakkaan” (En tahtoisi lähtee).

Suurin osa rakennuksista ja rakennusten osista esiintyy vain kerran tai kaksi kertaa, ja ne ovat osana maisemakuvausta. Paikkaa määrittävien erisnimien tavoin myös luonnonpaikkojen nimitykset ja rakennusten nimitykset luovat maisemia teksteissä kerrotuille tapahtumille. Juice Leskisen uudemman aineiston miljöösanoissa yleisinä ovat säilyneet *katu*, *tie* ja *raitti*. Uutena kärkeisanojen joukkoon on tullut sana *vuono*, joka esiintyy usean kerran norjalaisaiheisessa kappaleessa Norjalainen villapaita.

Ilpo Tiihosen lyriikassa tapahtumapaikkojen kuvaaminen substantiivien avulla vaikuttaa vielä Juice Leskisen aineistoakin yleisemmältä. Substantiiveja suosivan Ilpo Tiihosen runot vilisevät erilaisia paikkoja, rakennuksia ja kulkuvälineitä. Hänen runojensa tapahtumat sijoittuvat pääasiassa kaupunkiympäristöön. Yleisimpiä ympäristöjä ovat

piha ja *ranta*, rakennuksista yleisimpiä ovat Juice Leskisenkin aineistossa tyypilliset *ikkuna*, *talo* ja *huone*, mutta mukaan mahtuu paljon kaikenlaisia paikkoja aina *fileetiskistä lehtimajaan* ja *maitolavaan*. Perinnäisessä lyriikassa, esimerkiksi sekä Sarkian että Koskenniemen lyriikassa, esiintyy selvästi enemmän luonnonpaikkojen nimiä kuin ihmisten tekemiä rakennuksia.

5.4.3 Kulkuvälineiden nimitykset

Kulkemisen ja lähtemisen tärkeystä Juice Leskisen tuotannossa kertoo myös liikkumista ja matkantekoa kuvaavien substantiivien runsaus. *Matka*-sanakin kuuluu substantiivien kärkisanastoon. Se esiintyy hyvin usein *tehdä*-verbin rinnalla, ja osa matkan tekemisistä kuvastaa lähinnä mielen matkaamista. Useimmiten *matka* kuitenkin kuvastaa puhtaasti kulkemista, uuteen paikkaan siirtymistä. *Matkalla* ei aina ole selvää päämäärää, vaan *lähteä*-verbin tavoin se ilmaisee usein muutosta johonkin suuntaan. Näin esimerkiksi Outoon valoon- kappaleessa on lause “Veivät miehen hamppuineen, siis *matkaa* teen mä hieman outoon valoon” (Outoon valoon).

Matkantekoon tarvittavia kulkuneuvoja on Juice Leskisen aineistossa kymmeniä erilaisia. Näistä yleisin on *juna*, joka esiintyy usein sellaisissa haikeissa kuvauksissa kuin “Mä kyynelsilmin nousen synkkään *junaan*. Ja lähettäjä pilliin puhaltaa” (Nonamen laulu). Seuraavaksi yleisin *laiva* sen sijaan kuvaa pikemminkin iloista haaveiltavaa matkaa, kuten “tahdon *laivan*, vaikka sitten aivan pienen” (Odysseus). Suurin osa kulkuvälineistä esiintyy vain kerran ja ilmaisee millaisella kulkuvälineellä tarinoiden henkilöt kulloinkin kulkevat. Mukana on aivan arkipäiväisiä kulkuvälineitä, kuten *mopo*, *polkupyörä* ja *auto*, josta esiintyy useampia merkkejä *Ladasta Chervolettiin* aina laulun aihepiirin mukaan. Arkisten menopelien lisäksi mukana on myös sellaisia erikoisia nimityksiä kuin *runokaara* ja *supertankkeri*.

5.4.4 Eläimien ja kasvien nimitykset

Ihmisten lisäksi Juice Leskisen sanoituksissa esiintyy melko paljon myös eläimiä. *Eläin*-sana esiintyy vain kerran ihmisten julmuutta kuvaavan kappaleen vertauskuvallisessa ilmauksessa “*eläimiks* ei jääty mutta tultu ei ihmisikskään” (Lahti). Eläinten nimitykset

esiintyvät useimmiten osana tarinaa, kuten muukin ympäristön kuvaus. Esimerkiksi viidakoon sijoittuva kappale Tarzanin kalsarit vilisee apinoita ja gorilloita. Kaukomaille sijoittuvissa kappaleissa esiintyy myös hieman harvinaisempia eläimiä, kuten *apis-härkä*, *napakettu* ja *python*. Juice Leskiselä on ominaista myös personifioida eläinhahmoja. Hänen eläinhahmonsaa harvemmin puhuvat, mutta usein niillä on hyvin inhimillisiä tunteita, kuten variksella seuraavassa aamun kuvauksessa: “*Varis* lentää pellon yli eikä itke yhtään. Kahvilat avaa ovensa vähitellen” (3.30). Varsinaisten eläinhahmojen lisäksi eläinlajeja esiintyy myös vertauskuvallisissa ihmistä kuvaavissa ilmauksissa. Yleisin vertauksissa esiintyvä eläin on *kukko*, joka esiintyy sanoituksissa totutun ylpeyden ja pöyhistelyn vertauskuvana esimerkiksi säkeissä “Silloin olin niin kuin *kukko* tunkiolla” (Eksä pese sitä koskaan) ja “Asennon ottivat juhliivan hartaan *kukkoina* tallaten haudan partaan” (Haetarirock). Verrataanpa sanoituksissa ihmistä myös voimakkaaseen härkään, kuten esimerkiksi lauseessa “Mua silittelit vastakarvaan kuumaa hehkuvaks! Mun taisteleva *härkä*! Oo, mä vieläkin oon märkä!” (Pedro). Eläinten erisnimiä ei teksteissä esiinny juuri lainkaan, vaan eläimet esiintyvät ainoastaan oman ryhmänsä edustajina.

Kasveja ympäristön kuvauksessa esiintyy vain muutama. Sen sijaan niitä esiintyy jonkin verran vertauskuvallisissa ilmauksissa. Eniten esiintyvä kasvi on *tulppaani*, joka toistuu usein Juice Leskisen ensimmäisellä levyllä julkaistussa kappaleessa Tulppaani, ja kuvaa kukan asemesta miehen sukupuolielintä. Tässä kauniissa rakastelusta kertovassa kuvauksessa on mm. seuraavanlainen säkeistö: “Ja *tulppaani* kukkii ja hehkuu niin, sinun silmistä rakkaus heijastuu. Ja poskesi puhkeaa kukkasiin. Ja *tulppaani* väsyä ja lakastuu” (Tulppaani).

5.5 Aikaa määrittävät substantiivit

Juice Leskisen tekstien kerrontaan kuuluvat myös lukuisat aikaa määrittävät substantiivit. Näistä yleisimmät ovat *päivä* ja *yö*. *Päivälle* on tyypillistä esiintyä ajallisesti hyvinkin epämääräisissä ilmauksissa, kuten esimerkiksi tapahtumien alkua kuvaavassa lausessa ”Eräänä *päivänä* Urjalan seurakunnan kirkkoherran virastoon tuli eräs hippinuorukainen” (Danse allerge). Samoin se määrittää toistuvia tapahtumia

sellaisissa ilmauksissa kuin esimerkiksi ”Ja väärää ruokaa joka *päivä* syön” (Nonamen laulu). Juice Leskisen teksteille on ominaista käsitellä vuorokauden ajan vaihtumisista sellaisilla ilmauksilla kuin ”Ranskan maalla kaunis *päivä* vaihtui juuri *iltaan*” (Napoleonin mopo) ja ”Jos sallit *yöksi* jään ja kun *aamu* on, en tiedä missä herään” (Viidestoista yö).

Ajanmääritteisiin kuuluu myös joukko viikonpäivien ja kuukausien nimiä. Eniten esiintyvä viikonpäivä on *lauantai*, joka edustaa teksteissä lähinnä hauskanpitoon tarkoitettua vapaapäivää. Perinteistä lauantain viettotapaa käsitellään mm. kappaleessa Ajan henki, joka alkaa: ”On jälleen ilta *lauantain*. Mua kutsuu nojatuoli”(Ajan henki). Viikonpäivien lisäksi aikaa määrittävät monet kuukauden nimet, joita on vuodenaikojen tavoin usein käytetty tunnelman luomiseen. Näin on esimerkiksi alakuloisessa lausahduksessa ”Nyt on *lokakuu* ja minusta näkee sen” (Syksyn sävel). Ilpo Tiihosen lyriikassa ajan määrittämiseen osallistuu paljon vähemmän substantiiveja. Hän suosii lyriikassaan pikemminkin sellaisia adverbeja kuin esimerkiksi *lauantaisin* ja *viikonloppuisin*.

5.6 Musiikkiaiheiset substantiivit

Musiikkiverbeistä suurin osa määrittää jonkinlaista juhlamista ja musiikillista hauskanpitoa. Musiikkiaiheisten substantiivien joukosta löytyy sekä erilaisia musiikkilajeja ja soittimia että soittopaikkoja. Selvästi yleisin tämän ryhmän sana on rockmuusikolle luonteenomainen *rock*, joka määrittää perusrokkia ja rokkaamista esimerkiksi ilmauksissa ”Kun *rockin* kerran aloin, mulla aleni kasti, mut vaikka paljain jaloin mä rokkaan loppuun asti” (Rokkaan) ja ”Mä olen niin hullu kuin *rockiin* tarvitaan” (Löyly löi). Rockin lisäksi musiikkilajeista mainitaan mm. perinteiset *blues*, *jaz*, *humppa*, *vals*si ja *tango*; sekä erikoisemmat *haetarock*, *manserock*, *woogie* ja *lapaloma*. Soittimia on mukana *kitarasta kurttuun*, ja myös monet ammatit, kuten *haetarinsoittaja* ja *amatöörikitari*sti, voisivat kuulua myös musiikkiluokkaan. Musiikkiverbien tavoin myös musiikkisubstantiivit esiintyvät sekä musiikkiaiheisissa kappaleissa että yksittäisinä mainintoina muissa yhteyksissä.

Musiikkisubstantiivien, kuten muidenkin musiikkiaiheisten sanojen runsaus, on Juice Leskisen varhaistuotannossa selvästi muuta tuotantoa yleisempää. Nuorelle rokkarille musiikki ja rokkaaminen on ollut hyvin keskeinen sanoitusten aihe. Myöhemmin mukaan on tullut enemmän muita aihepiirejä. Myöhäisemmässä tuotannossa, Taivaankappaleita-levyllä, musiikkiaiheisia substantiiveja ei ole kuin kourallinen. Juice Leskisen kanssa samanikäisenä runoilijan uransa aloittaneen Ilpo Tiihosen sanastoon eivät rokkiaiheiset sanat kuulu. Sen sijaan hänen substantiiveissaan on kerronnan osina joitakin erikoisia musiikkitermejä kuten *fuuga* ja *beriozka*.

5.7 Yhteiskunnalliset substantiivit

Yksi Juice Leskisen mainitsema laulujen aihepiiri on ihminen ja yhteiskunta (Korpeinen 1987: 12). Tämä aihepiiri näkyy hänen aineistonsa yhteiskunnallisten sanojen joukkona, joka muodostaa substantiiveista 7 %:n osuuden. Yhteiskunnalliset aiheet ovat Juice Leskisen uudemmassa aineistossa tulleet yhä yleisemmiksi, mutta jo nuorta rokkaria askarruttivat monenlaiset yhteiskunnalliset asiat, joita hän käsittelee kiinnostavasti sanoituksissaan.

Tämän ryhmän yleisin sana on kollektiivinen *kansa*, joka tarkoittaa sekä kansakuntaa että muuta epämääräisempää ihmisjoukkoa. Ominaista on rinnastaa *kansa* hierarkkisesti hallitsijaan. Esimerkkeinä tästä ovat seuraavat säkeet: “*Kansa* tuntee, että sitä viilattu on linssiin, kun odotukset turhaan kohdistuvat kruununprinssiin!” (Napoleonin mopo) ja “Hän kirjoitti uuden säkeistön virkamieskoraaliin ja hän aatteli mitähän vielä tekisin, tässä taidan iskeä taikasormeni *kansan* moraaliin” (Midas). Epämääräisempää kansanjoukkoa määrittää seuraava esimerkki, jossa *kansa* tarkoittaa yleisöä: “Tulee se päivä kun rock`n`roll tähti huomaa, *kansa* ei saavu lavalle huutamaan” (Jumalaut mä oon out). Epämääräistä kansanjoukkoa tarkoittavat *kansan* lisäksi myös substantiivit *jengi*, *joukko* ja *väkijoukko*.

Moniin yhteiskunnallisiin laitoksiin suhtaudutaan Juice Leskisen teksteissä hieman ironisesti. Selvintä tämä suhtautuminen on armeijaa kohtaan, jota nälväistään useassa kappalessa esimerkiksi tähän tapaan: “*Intissä* pistäytyi sähköttämässä tiitatieataa, hän oli

ässä. Väepeli kehaisi huomasiin taitos kiinnostaisiko *koulutuslaitos*” (Haetarirock). Hieman ivallisessa yhteydessä esiintyvät monesti myös erilaiset lautakunnat, kansaneläkelaitos, seurakunta sekä erilaiset järjestöt. Kokonainen liuta erilaisten järjestöjen edustajia esiintyy kepeässä kappalessa Ei elämästä selviä hengissä, josta esimerkkinä seuraavat kaksi säkeistöä:

“Sua järjestöt kyttää ansoineen.
Sua saarnaajat ajaa satimeen.
Mutta jos otat johtajaks jonkun muun,
hänen puolestaan joudut sä tappeluun.
Joo joo!
Enkä vielä kaikkea kertonut oo.
Mut se on yhteistä pomossa ja rengissä:
ne ei elämästä selviä hengissä!

Raittiushenkilö raittiustuolissaan
Sinusta on muka huolissaan:
se nimittää sinua hulttioks
Ja väittää että maksasi sanoo 'POKS!
Däng däng!
Mutta kyllä se kestää koko elämän.
Eikä kenenkään toisen kengissä
voi elämästä selviä hengissä.”

5.8 Abstraktiset substantiivit

Juice Leskisen aineiston abstrakteista substantiiveista monet ovat todella abstraktisia ja vaikeasti määriteltäviä niiden monimerkityksellisyyden vuoksi. Yleisin niistä on koko substantiiviaineiston yleisin sana *elämä*, jolla on suomen kielessä lukuisia eri merkityksiä. Juice Leskisen aineistossa sillä ei juuri kuvata biologista ilmiötä eikä elinoloja, vaan nimenomaan elämänmenoa, kaikkia niitä ilmiöitä ja tapahtumia, joiden keskellä ihminen elää. *Elämä*-sanalla on hänen teksteissään usein hyvin painokas merkitys. Se luo voimakkaita ilmauksia. Luonnollinen syy *elämä*-sanana runsauteen on se, että Juice Leskinen tosiaan käsittelee monissa sanoituksissaan ihmisen elämää. Hyvin tyypilliseltä vaikuttaa *elämä*-sanana käyttö kuvaavassa jotain täyttää ja todellista latteuden vastakohtana. Näin on selvästi esimerkiksi nuoruuden aikaa muistelevassa kappalessa Se oli jautaa, jossa erilaisten muistelojen perässä on aina kommentti “Se oli jautaa. Se oli *elämää*“. Vastaavaa ilmaistaan myös kahdessa matkantekoa kuvaavassa kappalessa, joista löytyvät ilmaukset “Mutta minä liftaan rantaan elämän -- sinne vie valtatie 9!” (Valtatie 9) ja “Paina kaasua pohjaan! Kohta lähdetään! Minä sinut ohjaan *elämään*“ (Rock n:o 5000/248). Ilkikurista suhtautumista elämään viestittää kappale Ei

elämästä selviä hengissä, joka alkaa säkeillä “Kas *elämä* se kaikkein vaikeinta lie. Sen kun hyvin teet, se kaiken aikasi vie. Jos et halua täysillä päästellä, voit kenties *elämäsi* säästellä” (Ei elämästä selviä hengissä). Riehakkaasti elämään suhtaudutaan myös kunnan meininkiä haikailevassa kappaleessa Elämässä pitää olla runkkua. Vakavampaa suhtautumista elämään kuvaa mm. hittikappale Viidestoista yö, jossa rankan elämän jälkeen todetaan “Kaikki paitsi *elämä* on turhaa” (Viidestoista yö). Uutta elämää kuvaavat mm. ilmaisut “Se puhkeaa kukkaan kuin *elämä* mun” (Tulppaani) sekä “Me teemme uutta *elämää*” (Rakas).

Juice Leskisen uudemmassa tuotannossa *elämä* on säilynyt merkittävänä sanana, joskaan se ei kuulu aivan kärkisubstantiivien joukkoon. Myös käytöltään se on säilynyt muuten samansävyisenä, mutta kuvaa uudemmassa aineistossa useimmin uuden elämän syntymistä. Ilpo Tiihosen kärkisubstantiivien joukosta ei koko *elämä*-sanaa löydy lainkaan.

Tavallaan *elämän* vastakohtaa merkitsee *kuolema*, joka esiintyy usein *elämän* kanssa rinnakkain. Esimerkkinä rinnastuksesta on säe “mikä fiilis - ajatelkaa: *elämä* on lainaa, *kuoleman* jäät velkaa!” (Kiskoilla maaten). Kuolema ei Juice Leskisen teksteissä ole niinkään dramaattinen ja kauhistuttava asia, vaan siihen suhtaudutaan jopa hieman leikitellen, kuten esimerkiksi “Pelkäätkö *kuolemaa*? En mutta onhan se naurettavaa jos täytyy pamahtaa kiväärin kuuliin!” (Taivaan tuuliin).

Elämän tavoin erittäin monimerkityksinen substantiivi on *maailma*, joka tarkoittaa useimmiten hieman samaa kuin *elämäkin*, meitä kaikkia ympäröivää maailmaa. *Maailma* määrittää yhteisöä esimerkiksi sellaisessa ilmauksessa kuin “Hän lähtee toimistoon ja pariin ihmisten, joutuu taas *maailmaan* paperin ja pahvin” (Hän sammuu). Monesti *maailma* esiintyy hieman surullisissa ilmauksissa, kuten “Pelkäätkö *maailmaa*? En, mut se tyyliittömyys vituttaa!” (Taivaan tuuliin) ja “Ole siinä ja tuskasi taivasiin huuda vasta kun aurinko kuolee. Siinä voit minun vierellä vilkuttaa kun *maailma* hautaansa nilkuttaa” (Myrkytyksen oireet). Kärkisanastoon kuuluu myös

rauha, jonka suuri osuus johtuu lähinnä rauhanvastustajia ironisoivasta kappaleesta Rauhaa, jossa sitä toistetaan kymmeniä kertoja.

Usein esiintyy myös sana *uni*, joka merkitsee pääasiassa vapauttavaa tunnelmaa ja helpotusta. Uni on monissa teksteissä parantava voima ja helpotus, kuten “On ulkona niin kylmä -- sataa lunta -- me nukutaan nyt pois ja nähdään *unta*. Vain *uni*, vain *uni* nuolee haavat” (Nuku) Abstraktisten sanojen ryhmään kuuluu myös joukko uskonnollisia sanoja, kuten *sielu*, *synti* ja *helvetti*, sekä sellaisia persoonallisia sanoja kuin *henkimateria* ja *hurlumhei*, jonka merkitystä jokainen voi arvailla tekstiyhteydestä “Oli kaikkein pyhin sinun *hurlumhei!*” (Marilyn).

Muista abstraktisista substantiiveista suurin osa nimittää erilaisia tunnetiloja. Yleisin näistä on *tuska*, jolle näyttää olevan ominaista esiintyä kuvallisessa, jonkinlaista murheen painolastia kuvaavassa ilmauksessa *tuskan viitta*. Näin esimerkiksi lauseessa “Missä ikävän pystyn unohtamaan. Missä *tuskan viitan* riisua saan pois kokonaan” (Mari). Psykkinen ahdistus ja paha olo on hyvin henkilökohtaista, mutta Juice Leskisen teksteissä sitä podetaan välillä myös maailman puolesta, kuten “En tunne maailman *tuskaa*. Ei maailmakaan lohduta mua” (Rakas). Lähes yhtä yleinen on kaunis substantiivi *rakkaus*, joka esiintyy sekä miehen ja naisen välisiä suhteita kuvaavissa että yleisemmissä tunnetta kuvaavissa ilmauksissa. *Rakkaus* rinnastetaan usein toiseen suureen tunteeseen, vihaan. Molemmat tunteet esiintyvät esimerkiksi vastakohtasettelussa “Vahvat elää *rakkaudella*, vahvat elää vihalla” (Keskitysleirin ruokavalio). Näiden lisäksi kerran esiintyviä ominaisuudennimiä ovat mm. *hulluus*, *hyvyys*, *levottomuus*, ja *ystävällisyys*.

5.9 Muut substantiivit

Muut substantiivit -ryhmään kuuluu joukko sellaisia sanoja, jotka eivät sulavasti sijoittuneet muihin luokitteliini ryhmiin, mutta mukana on myös sellaisia selkeitä pieniä ryhmiä, joita en katsonut mielekkääksi tarkastella omissa kappaleissaan. Yksi melko suuri ryhmä ovat ruoka- ja juomasanat, joista lähes kaikki ovat jonkinlaisten herkkujen nimityksiä ja esiintyvät kertomassa, mitä tekstien ihmiset milloinkin syövät tai

juovat. Syömisten ja juomisten lisäksi teksteissä vilisee myös paljon muita ympäristöä määrittäviä substantiiveja. Huonekalujen joukossa on tavallisten *nojatuolin* ja *sähköuunin* lisäksi sellaisia persoonallisia sanoja kuin *jakkarapölkky*, *raittiustuoli* ja *vaahtokumipunkka*. Erilaisiin tavaroihin kuuluu myös melko paljon erilaisia kirjoja ja muita kirjallisia teoksia, jotka ruoan ja juoman tavoin ovat kiinteä osa ihmisten toimintaa. Kirjojen nimiä ei sanoituksissa mainita, mutta niiden lajityypin maininta jo kertoo minkälaisesta lukijatyypistä ja ympäristöstä milloinkin on kyse. Esimerkiksi kirkkoherra lukee *saarnakirjaa* (Ekumeeninen jenkka), mutta panomies selaa *seksioppaita* (Panomies).

5.10 Tiivistelmä substantiiveista

Juice Leskisen substantiivien tarkastelu paljastaa sanaluokista selvimmin hänen sanoituksissaan käsittelemänsä aihepiirit. Substantiivien jakauma osoittaa, että ihminen nousee kaikkein yleisimmäksi aihepiiriksi. Juice Leskinen määrittelee sanoituksissaan esiintyviä ihmisiä hyvin tarkasti; ihmisillä on hänen teksteissään usein nimi, ammatti tai jokin muu persoonallisuutta määrittävä nimike. Toinen hyvin merkittävä substantiiviryhmä ovat miljöötä määrittävät substantiivit, joihin kuuluu kaikenlaisia tapahtumapaikkoja kuvaavia sanoja. Substantiivijakauma paljastaa keskeisiksi aihepiireiksi vielä musiikin ja yhteiskunnalliset asiat. Abstraktisten sanojen reilu osuus paljastaa myös elämän suurten kysymysten pohtimisen kuuluvan Juice Leskisen sanoitusten aihepiireihin.

Läpi koko substantiivien tarkastelun korostui Juice Leskisen kerronnan tarkkuus. Hänen sanoituksissaan on kuvailtu millainen ihminen milloinkin on kerronnan kohteena, minkälaisessa ympäristössä hän toimii ja mikä ajankohta on kyseessä. Tällainen kerronta osoittaa mielestäni, että Juice Leskiselle on hyvin tärkeää kertoa minkälaisesta ihmisestä ja ympäristöstä milloinkin on kyse, jotta kappaleiden sanoma ymmärrettäisiin paremmin.

Samanlainen kerrontatyyli on säilynyt myös Juice Leskisen uudemman tuotannon sanoituksissa. Erisnimien ja muiden ihmistä määrittävien substantiivien osuus on säilynyt suurena, samoin ympäristöä kuvaillaan monisanaisesti. Aihepiirijakauman ainoa selkeä muutos on, että musiikkisanojen osuus on hieman pienentynyt ja yhteiskunnallisten sanojen osuus on hieman kasvanut. Sen sijaan kustakin aiheesta käytetyt sanat vaihtelevat Juice Leskisen alkutuotannossa ja uudemmassa tuotannossa melko paljonkin. Vuonna 1991 julkaistun Taivaankappaleita-levyn sanoituksissa käsitellään hyvin paljon ajankohtaisia asioita, ja se näkyy varsinkin substantiiveista. Nimistöön on ilmaantunut 1990-luvun vaikuttavia nimiä, ja muuhun sanastoon on tullut mukaan mm. sanat *bruttokansantuote*, *kierrätys* ja *lamakausi*.

Substantiivien osalta Juice Leskisen ja Ilpo Tiihosen aineistojen sanastot muistuttavat aihepiirien osalta paljon toisiaan. Sanojen valinnassa on kuitenkin ratkaisevia eroja. Myös Ilpo Tiihonen määrittelee ihmisiä ja tapahtumia hyvin tarkasti. Ilpo Tiihosen aineiston substantiivien esiintyminen on vielä Juice Leskisenkin aineistoa rikkaampaa ja monipuolisempaa. Hänen lyriikassaan vilisee kaikenlaisia henkilöitä, vaatteita, rakennuksia, elintarvikkeita ja kaikenlaisia pieniä esineitä. Ilpo Tiihosen substantiivien joukkoon kuuluu monia hyvin persoonallisia, värikkäitä ja informatiivisia sanoja, kuten esimerkiksi *lumpputrikoo*, *nurmipalttoo*, *peltitötterö*, *pyöräsekamelska*, *sanakuona* ja *tuulipaju*. Hän käyttää teksteissään paljon Juice Leskistä enemmän sellaisia slangi-ilmauksia kuin *rasvaflouku systeri* ja *vaihtari*. Ilpo Tiihonen luo värikkäiden substantiiviansa avulla lukijan silmien eteen värikkäitä kuvia, jotka verbien neutraalisuuden kanssa tuovat hänen teksteihinsä maalauksellista tuntua.

6 PRONOMINIESIINTYMÄT

6.1 Pronominien rikkaus

Substantiivien suuren osuuden vuoksi olisi oletettavaa, että pronomien määrä olisi Juice Leskisen aineistossa melko vähäinen. Jo sanaluokkajakauman tarkastelussa kuitenkin ilmeni, että pronominit ovat 16,8 %:n osuudellaan kolmanneksi yleisin

sanaluokka heti substantiivien ja verbien jälkeen. Silmiinpistävin piirre pronomien ryhmässä on niiden huomattavan suuri esiintymien keskiarvo 30,4. Tietyt samat pronominit toistuvat erittäin usein. Tämä ilmiö näkyy selvästi seuraavassa Juice Leskisen kärkipronominien luettelossa, jossa Juice Leskisen aineiston kärkipronomineja voi verrata myös Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston kärkipronomineihin.

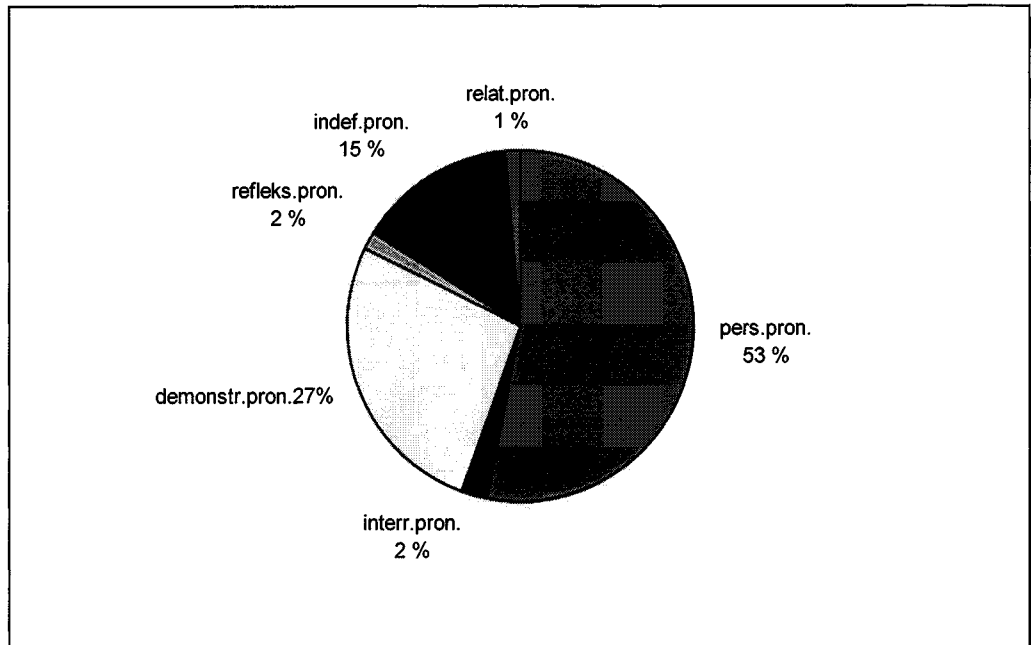
Taulukko 6. Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston kärkipronomit esiintymineen.

Juice			Tiihonen			SKTS	
sana	f	f %	sana	f	f %	sana	f %
1. minä	395	20,61 %	se	34	27,25 %	se	19,88 %
2. se	339	17,68 %	minä	21	17,20 %	joka	14,58 %
3. sinua	299	15,60 %	joku	12	9,68 %	tämä	9,46 %
4. hän	180	9,39 %	ne	11	8,86 %	hän	9,34 %
5. me	101	5,27 %	hän	10	8,00 %	ne	5,38 %
6. ne	89	4,64 %	joka	6	4,83 %	kaikki	3,97 %
7. joka	82	4,28 %	me	6	4,80 %	me	3,86 %
8. kaikkeni	79	4,12 %	sinä	6	4,80 %	mikä	3,54 %
9. tämä	43	2,24 %	yksi	3	2,48 %	muu	3,37 %
10. kuka	35	1,83 %	te	2	1,65 %	minä	3,25 %
	1642	85,65 %		111	88,99 %		76,63 %
11. itse	27	1,41 %	kuka	2	1,65 %	he	2,98 %
12. mikä	24	1,25 %	he	2	1,60 %	nämä	2,73 %
13. he	21	1,10 %	nämä	2	1,60 %	sama	1,99 %
14. toinen	18	0,94 %	muu	2	1,60 %	moni	1,78 %
15. muusta	16	0,83 %	tämä	2	1,60 %	jokin	1,66 %
16. tuo	15	0,78 %	muutama	1	0,80 %	sinä	1,63 %
17. joku	14	0,73 %	toinen	1	0,80 %	eräs	1,43 %
18. jotain	13	0,68 %	yhden	1		te	1,09 %
19. nämä	13	0,68 %				usea	1,01 %
20. jokainen	12	0,63 %				tuo	0,97 %
	1815	94,68 %		124	100 %		93,91 %
21. moni	12	0,63 %				mikään	0,96 %
22. te	12	0,63 %				jokainen	0,95 %
23. muu	12	0,63 %				joku	0,70 %
24. mikään	8	0,42 %				muutama	0,67 %
25. noi	8	0,42 %				kuka	0,43 %
26. samaa	6	0,31 %				kukin	0,40 %
27. eräs	5	0,26 %				molemmat	0,43 %
28. ken	5	0,26 %				kukaan	0,40 %
29. muutama	2	0,10 %				kumpikin	0,28 %
30. harva	1	0,05 %				nuo	0,27 %
	1886	98,38 %					99,41 %

Kuten taulukosta 6 näkyy, on kaikkien aineistojen pronomineille tyypillistä selvä kärkipronominien ryhmä. Tämä selittää sen, että suhteellisen suuresta pronominiinien osuudesta huolimatta erilaisia pronomineja on melko vähän. Leksikaalisessa sanaluokkakajakaumassa pronominit olisivat siis häntäpäässä. Suomen kielessä tietyt pronominit ovat yleensäkin huomattavan yleisessä käytössä, ja sen vuoksi ei ole yllätys, että samat pronominit esiintyvät kärjessä sekä Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen että Taajuussanaston aineistoissa. Edellä esitetyn taulukon valossa Juice Leskisen vähäisetkin pronominit tuntuvat paljolta, sillä Ilpo Tiihosen aineistossa erilaisia pronomineja on niin vähän, että niistä ei edes riitä vertailtavaksi kolmenkymmenen kärkipronominin sarjaan.

Kaikille taulukossa vertailtaville pronomineille on ominaista summafrekvenssien suuruus, joka osoittaa kärkipronominien kattavuutta koko aineistossa. Sekä Juice Leskisen sanoitusten aineistossa että Taajuussanaston aineistossa kolmekymmentä kärkipronominia kattavat lähes 100 % pronomineista. Aivan yhtäläisiä eivät vertailtavien aineistojen kärkipronominit sentään ole, vaan niistäkin löytyy erilaisia painotuksia. Kuvio 6 näyttää, millaisiin ryhmiin Juice Leskisen aineiston pronominit jakautuvat.

Kuvio 6. Juice Leskisen aineiston pronominiinien jakauma tyypeittäin.

6.2 Persoonapronominit

Kuten edellä esitetty kuvio osoittaa, persoonapronominit muodostavat selvästi laajimman pronominiiryhmän. Näistä yleisin on koko aineiston eniten käytetty pronomini *minä*, joka kattaa yli 20 % kaikista pronomineista. Tämän pronominin suuri osuus johtuu siitä, että Juice Leskisen kappaleiden joukossa on paljon minämuodossa kerrottuja kappaleita. *Minä*-pronominiinien osuudesta noin 60 % esiintyy puhekielisessä muodossa *mä*, *mun*, *mulle* jne. *Minä*-muodot ovat suositumpia hidastempoisissa, hieman haikeammissa lauluissa, ja *mä*-muodot ovat tyypillisiä iloisissa nopeatempoisissa kappaleissa. Monesti sananvalintaan lienevät vaikuttaneet puhtaasti soinnutusseikat eli se, kuinka monitavuinen sana kuhunkin säkeeseen sopii.

Yleensä *minä*-pronomini tai sen puhekieliset muodot esiintyvät kappaleissa, joissa käsitellään kertojainän elämää joltakin näkökannalta. Tämän vuoksi *minä* esiintyy usein samassa kappaleessa monta kertaa. Esimerkiksi Rokkaan-kappaleessa se esiintyy lähes jokaisessa säkeessä: “Vaan aina *minä* rokkaan, he vaikka ottaa nokkaan, aina *minä* rokkaan vaan” (Rokkaan). Tällaiset toistot selittävät osaltaan *minä*-pronominin suurta osuutta. Monet *minä*-pronominia sisältävistä kappaleista kuvaavat jotenkin

kertojaminän tunteita. Tunnepitoiset asiat ovatkin koskettavampia omakohtaiselta tuntuvassa minämuodossa kerrottuna kuin etäisessä kolmannessa persoonassa. Erittäin omakohtaisen kerronnan vaikutelma on esimerkiksi symbolisesti rakkautta kuvaavassa kappaleessa Tulppaani, jossa lauletaan mm. “*Minä* tulppaanin ojennan käteesi sun, ja katson kun kukoistaa sen juuret. Se puhkea kukkaan kuin elämä *mun*. Ovat jälleen haavveni suuret” (Tulppaani). *Minä* esiintyy myös monissa muistelutyypisissä kappaleissa. Tunnepitoisten kappaleiden lisäksi Sanoja-teoksen sanoituksissa on myös iloisia tarinoita, joihin on otettu kertojaminäksi yksikön ensimmäinen persoona. Tällaisia ovat mm. kappaleet Vaimoni on Frankestein ja Mitä minä Egyptissä teen. *Minä* esiintyy usein yksikön toisen persoonan, *sinä*-pronominin kanssa samassa yhteydessä. Tällaiset rinnastukset, esimerkiksi “*Sinä* kun oot pois, *mä* en voi sietää ketään” (En tahtois lähtee), ovat tyypillisiä varsinkin parisuhdetta käsittelevissä kappaleissa, joissa kuvataan molempien osapuolten tekoja ja tunteita.

Minä-pronominin tavoin myös *sinä* esiintyy usein monta kertaa samassa kappaleessa. Sen käyttö on tyypillistä erilaisissa puhuttelevissa lauluissa, kuten kappaleessa Lady of pain, jossa se esiintyy peräti kolmetoista kertaa, ja on puhuttelua luomassa lähes jokaisen säkeen alussa: “*Sinä* nautit kun tuskaa hait. *Sinä* nautit kun tuskaa sait. *Sinä* nautit kun keksit hulluutein” (Lady of pain).

Minä-pronominin tavoin myös *sinä*-pronomini esiintyy sekä kirjakielisessä että puhekielisessä muodossa. Muodon valinta riippuu sekä kappaleen tyylistä että soinnutuksesta. Sanoituksissa ei kuitenkaan ole mitään yleistä linjaa siitä, että *minä* ja *sinä* esiintyisivät aina samassa muodossa, vaan peräkkäin voi esiintyä sekä kirjakielisiä että puhekielisiä muotoja, kuten “On *minun* hyvä olla kanssa *sinun*. Mut huomenna *sä* lähdet *minä* jään” (Nuku). Hyvin yleinen ja monen säkeen loppuun käyvä pikapuhemuoto *sun* esiintyy usein myös *sinun/sut*-pronominin asemesta. Esimerkiksi lauseessa “Silloin antiperspirantti pulmasta *sun* pelastaa” (Suihke kainaloon) se korvaa *sinut*-pronominia.

Kolmanneksi yleisin persoonapronomini on yksikön kolmas persoona *hän*. Pelkästään *hän*-pronominin avulla kerrotut kappaleet vaikuttavat etäisemmältä kerronnalta kuin yksikön ensimmäinen ja toinen persoona. Tällaiset kappaleet eivät käsittele niinkään ihmissuhteita, vaan lähinnä sivusta tarkkailtua ihmisen elämää. Aiheina ovat esimerkiksi alkoholistin, natsin ja maalaispojan elämät. Näille kappaleille on tyypillistä, että niissä ei esiinny lainkaan erisnimiä, vaan hahmot pidetään etäisinä, ja niihin viitataan pelkällä pronomiinilla. Tämän vuoksi *hän*-pronomini toistuu tällaisissa kappaleissa hyvin usein. Ihmissuhdekuvauksissa *hän* esiintyy harvoin, ja silloinkin se kuvaa lähinnä kaivattua ja etäistä persoonana kuten säkeissä “*Häntä* rakastin paljon. Sua rakastan joskus enemmän. Ole mulle vähän aikaa *hän*” (Syksyn sävel). *Hän* esiintyy myös korrelaattillisissa ilmauksissa sellaisissa kappaleissa, joissa kerrotaan jostain henkilöstä nimeltä mainiten. Tällaisissa tapauksissa *hän* korvaa toistuvaa nimenkäyttöä. Näin esimerkiksi sellaisessa välittömän viittauksen sisältävässä säkeessä kuin “Einari, *hän* polkupyörän löysi aitan alta” (Einarin polkupyörä).

Monikolliset persoonapronomininit esiintyvät Juice Leskisen aineistossa paljon yksiköllisiä harvemmin. Minä ja sinä muodostavat yhdessä pronominin *me*, joka joissakin ihmissuhdekuvauksissa tosiaan tarkoittaa kahden ihmisen yhdistelmää. Näin on esimerkiksi seuraavissa rakkautta käsittelevän kappaleen säkeissä: “Radiossa on ronski - *me* pannaan se toosa kiin! *Minä* kaadan viinin kultaiseen pikariin. *Sinä* tulet kuin kesä, pakarasi värähtää. Voi kulta, *me* teemme uutta elämää” (Rakas). Tällaista käyttöä yleisempää on *me*-pronomini kuvaamassa erilaista ryhmää, joukkoa tai keikkaporukkaa kuten seuraavassa esimerkissä: “*Me* lähetettiin keikalle, oli semmonen kesäkeli” (Pilvee).

Monikon toinen persoonapronomini *te* on kaikista persoonapronomineista harvinaisin, joskin sekin mahtuu kärkipronominien joukkoon. *Te* esiintyy lähinnä puhuttelevissa ilmauksissa ja usein etäisessä hieman halventavassa sävyssä kuten “*Te* purematta nielette mitä annetaan, *te* ette tule kuuntelemaan vaan katsomaan” (Hittejä ja idoleita).

Hän-pronominin tavoin myös monikon kolmas persoona *he* vaikuttaa monesti etäiseltä. Joissakin lauseissa se määrittää neutraalisti useamman ihmisen joukkoa, mutta usein myös jotain sellaista epämääräistä ryhmää, jonka henkilöistä ei käytetä nimiä. Näin esimerkiksi homekorviksi nimettyyn ryhmään viitataan myöhemmin säkeillä “*He* vaikka ottaa nokkaan, aina minä rokkaan vaan” (Rokkaan).

6.3 Demonstratiivipronominit

Taajuussanaston mukaan kielemme tärkein pronomini on puheena olevaan asiaan, esineeseen tms. viittaava demonstratiivinen *se* (SKTS 1979: 9). Juice Leskisen aineistossa *se* on toiseksi yleisin pronomini, ja muiden kärkipronominien tavoin *se* on hyvin suurifrekvenssinen sana. Demonstratiivipronomineista *se* kattaa 67 % Teksteissä *se* on monesti ikään kuin välisana, joka täydentää säkeitä, mutta ei niinkään luo uusia merkityksiä. Välillä *se* muistuttaa käytöltään vieraiden kielten artikkelin käyttöä, kuten “Voi luoja! Kun mä hain lohdutusta *se* trokari musta myi mulle puhvelin kusta” (Erggae reggae). *Se*-pronominia on myös usein käytetty toistuvasti säkeistöjen ja säkeiden alussa, kuten “Aika nuoruuden, *se* oli juusuinen. *Se* oli jautaa. Silloin jokki vei mielen mujheellisen. *Se* oli jautaa. *Se* oli elämää” (Se oli jautaa). Monin paikoin *se* on myös tarpeellinen osoittava pronomini. *Se* viittaa pääasiassa asioihin ja esineisiin, ihmisiin *se* viittaa todella harvoin. Ihmisestä puhuessaan Juice Leskinen käyttää yleensä persoonapronominia *hän*. Tässä kohdin hänen tekstinsä eroavat selvästi mm. Ilpo Tiihosen lyriikasta, sillä siinä ihmisestäkin puhutaan jatkuvasti puhekielisellä *se*-pronominilla. *Se* onkin hänen aineistossaan selvästi yleisin pronomini.

Toisin kuin *se*-pronomini, monikkomuotoinen *ne* viittaa puhekielisesti myös ihmisiin. Useimmiten *se* korvaa jo kerran nimettyjä asioita tai esineitä, mutta *he*-pronominin tavoin *se* nimittää toisinaan jotain hieman määrittelemätöntä, nimeämätöntä joukkoa, kuten esimerkiksi säkeistössä “*Ne* vievät meiltä paxin, *ne* vievät meiltä voxin! *Ne* musiikkia eivät vie, vaikka vievät jukeboxin” (Leidi leidi).

Tämä viittaa sekä henkilöihin että asioihin. *Se* ei kuitenkaan yleensä viittaa jo mainittuihin asioihin, vaan esiintyy pääasiassa muiden sanojen, lähinnä substantiivien

edessä hieman *se*-pronominin tapaan artikkelimaisena pikkusanana, kuten “Kohta lähti matkaan *tämä* metsän pariskunta. Kilimandsharolla oli melkein metri lunta” (Tarzanin kalsarit) ja “Vaimoni on kellarissa, siitä *tämä* melu” (Vaimoni on Frankestein).

Muut demonstratiivipronominit esiintyvät huomattavasti satunnaisemmin. *Tämän* monikkomuoto *nämä* esiintyy *tämän* tavoin muiden sanojen edellä esimerkiksi säkeessä “*Nämä* kaupungit, *nämä* ihmiset, joita vartijat valvoo virkaa tekevinään!” (Lahti). Tällainen toisto ei ole turhaa, vaan se osoittaa tilanteen tuttuutta, läheisyyttä tai edellisen esimerkin tapaista tympääntyneisyyttä.

Samantapaista osoittelevuutta ilmaisee myös *tuo*, joka usein etäännyttää kuvattuja asioita kertojasta seuraavaan tapaan: “*Tuo* väkijoukko tunteille on turtaa” (Nuku) ja “*Tuon* ajan saanko koskaan takaisin?” (Marilyn). *Tuon* monikkomuoto *nuo* esiintyy pääasiassa taivutusmuodossa *noita*, kuten “Kuule, Jane, enpä *noita* kalsareita jalkoihini pane!” (Tarzanin kalsarit).

6.4 Indefiniittipronominit

Kolmas merkittävä pronominiyhmä ovat indefiniittipronominit. Niitä on leksikaalisesti melko paljon, mutta suuri osa niistä esiintyy vain kerran tai kaksi kertaa. Kymmenen kärkipronominin joukossa niistä on ainoastaan monikollinen pronomini *kaikki*. Se määrittää sekä ihmisjoukkoa ja esineitä että epämääräisempiä kokonaisuuksia, kuten “*kaikki* paitsi elämä on turhaa” (Viidestoista yö). Yhdessä *muu*-pronominin kanssa *kaikki* on myös erottamassa kaikkea turhaa tärkeimmistä asioista. Esimerkiksi säkeessä “Rakasta minua nyt, kun *kaikki muut* ovat menneet” (3.30) *kaikki muut* rajataan yhdentekeviksi. *Muu* esiintyy vastaavissa ilmauksissa myös yksinään. Säkeessä “Minä suoraan vien sinut nirvanaan, *muut* kun seksioppaita selaa!” (Panomies) se korostaa kertojan paremmuutta muihin verrattuna. Kaikki Juice Leskisen aineiston *toinen*-pronomininit kuuluvat indefiniittipronominien ryhmään. Resiprokkisesti *toinen* ei esiinny kertaakaan. Merkitykseltään *toinen* muistuttaa monesti seuraavan esimerkin tapaan *joku*-pronominia: “Joku ostaa vaan koska *toinen* myy periaatteitaan” (Kone).

Kaikki muut indefiniittipronominit jäävät alle 1 %:n osuuksiin. *Joku* viittaa useimmiten epämääräiseen, tuntemattomaan henkilöön, ja *jotain* määrittelemättömään asiaan tai esineeseen, kuten “Mennään juomaan *jotain*, minulla on jano” (Tarzanin kalsarit). Nämä molemmat sanat luovat myös vähättelevää vaikutelmaa säkeessä “*Jotkut* hölmöt diggaa *jotain* tyhmää viiskytlukua!” (Elämässä pitää olla runkkua). Vastaavasti pronominit *kukaan* ja *mikään* määrittävät henkilöitä ja asioita sellaisissa ilmauksissa kuin “Ja täysillä nyt parkuu levysoitin! Ei *kukaan* sitä tohdi vaimentaa” (Madonnan uni). *Kukaan* ja *mikään* luovat myös sellaisia kaikkietäviä kommentteja kuin “Me teemme matkan taivaaseen, eikä meitä voi estää *kukaan*” (Zeppeliini) ja “Mua *mitkään* voimat silloin masentaneet ei” (Marilyn).

6.5 Interrogatiivipronominit

Interrogatiivipronominit esiintyvät Juice Leskisen teksteissä usein yhdessä sellaisina kysymysrypänä kuin “*Mikä* ostaa? *Kuka* myy? *Ketkä* huuraa?” (Beibi). Yleisimmät interrogatiivipronominit ovat *kuka*, *ken* ja *ketkä*, jotka vastaavanvartaloisten indefiniittipronominien tavoin kyselevät lähinnä erilaisia epämääräisiä henkilöitä esimerkiksi sellaisissa ihmettelevissä lausahduksissa kuin “*Kuka* pysäyttää tämän koneen vois?” ja “*Ketkä* kaapanneet on äänen profeetan?” (Myrkytyksen oireet). *Mikä*-kysymykset aloittavat useimmiten retorisen kysymyksen, johon ei edes odoteta vastausta. Lisäksi *mikä* esiintyy toistuvasti sellaisissa huudahduksissa kuin “*Mikä* mietintäkeko!” (Midas) ja “*Mikä* järjettömyys” (Syys).

6.6 Muut pronominit

Vain pieni osa Juice Leskisen sanoitusten *joka*- ja *mikä*-pronomineista on todella relatiivisia pronomineja. Nämä molemmat viittaavat sekä ihmisiin, esineisiin että asioihin, eikä mitään sääntöä niiden valinnassa noudateta. Useimmiten ne esiintyvät aivan korrelaattinsa jäljessä, kuten esimerkiksi lauseissa “Sä oot juoma *joka* pirtelössä päähän kahahtaa”(Imeläkivi) ja “Hän hirveesti pappia painosti, *mikä* tietenkin showtansa mainosti” (Ekumeeninen jenkka).

Refleksiivipronomi *itse* esiintyy sen verran usein, että se kattaa 2 % kaikista pronomineista. Noin puolet niistä määrittää yksikön ensimmäistä persoonaa eli minää. Nämä ilmaukset kohdistuvat pääasiassa erilaisiin itsetutkiskeluihin, kuten “Olen mies joka rakastaa *itseään*” (Mies joka rakastaa itseään). Muut refleksisyydet esiintyvät lähinnä refleksisyyttä vaativien verbien yhteydessä, kuten esimerkiksi vankikarkureihin viittavassa ilmauksessa “olivat vankeuden aikana laihduttaneet *itseään*” (Ajan henki).

6.7 Tiivistelmä pronomineista

Monilla Juice Leskisen aineiston pronomineilla on tärkeä merkitystehtävä määrittää anonyymeja henkilöitä ja asioita. Pelkkien pronominin käytöllä Juice Leskinen luo käsittelemistään henkilöistä tai asioista etäisiä, salaisia tai epämääräisiä. Suurin osa aineiston pronomineista esiintyy kuitenkin korvaamassa jotain muuta sanaa. Runsas pronominin käyttö on usein merkki tekstin toisteisuudesta, ja pronominin avulla myös sidotaan tekstin rakenteita toisiinsa (Saukkonen 1984: 58). Toisteisuus lisää sanoman ymmärrettävyyttä, ja koska Juice Leskisen laulujen sanoitukset on tarkoitettu pääasiassa kuunneltaviksi, on ymmärrettävää, että hän toistaa pronomineja usein myös sellaisissa ilmauksissa, joissa niitä ei selvyyden vuoksi olisi välttämätöntä käyttää.

Pronomineista selvästi laajin ryhmä ovat persoonapronominit, joiden yleisyys kertoo Juice Leskisen tekstien ihmiskeskeisyydestä. Hänen uudemman tuotantonsa sanoituksissa pronominin osuus on selvästi pienentynyt ja turha toisto vähentynyt. *Minä*-pronomini on uudemmassa aineistossa tippunut kärjestä *se*-ja *sinä*-pronominin alapuolelle. Tämä viestii osaltaan Juice Leskisen tekstien muuttumista minäkeskeisyydestä yleisemmälle tasolle. Nuoren miehen ensimmäisissä teksteissä omakohtainen tilitys oli paljon uudempaa tuotantoa yleisempää.

Ilpo Tiihosen lyriikan pronominin vähäisyyttä selittää hänen aineistonsa erityisen runsas substantiivien osuus. Hän käyttää ihmisten ja asioiden nimittämiseen hyvin värikkäitä substantiiveja eikä juuri korvaa niitä pronomineilla. Juice Leskisen tekstien

tapaista ylenmääräistä toistoa ei hänen lyriikassaan myöskään esiinny, vaan pronomineja esiintyy ainoastaan ymmärrettävyyden vaatimusten mukaisesti.

7 NUMERAALIESIINTYMÄT

Numeraalien eli lukusanojen osuus on normaalissa ei-tieteellisessä kielenkäytössä hyvin pieni. Juice Leskisen aineiston numeraalien osuus on vielä Taajuussanaston 0,75 %:akin pienempi, ainoastaan 0,63 %. Esityksen yhtenäisyyden vuoksi esitän kuitenkin myös numeraalit ja niiden esiintymisosuudet vertailevana taulukkona. Numeraalien leksikaalisen vähyyden vuoksi taulukko ei ole yhtä laaja kuin muiden sanaluokkien vastaavat taulukot.

Taulukko 7. Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston numeraalit suhteellisine esiintymineen.

<i>Juice</i>			<i>Tiihonen</i>			<i>SKTS</i>	
sana	f	f %	sana	f	f %	sana	f %
1. yhden	28	31,11 %	kolmas	4	22,22 %	kaksi	19,27 %
2. pari	8	8,89 %	yksi	4	22,22 %	yksi	16,99 %
3. yhdeksän	7	7,78 %	kaksi	4	22,22 %	viisi	4,59 %
4. kaksi	7	7,78 %	toinen	2	11,11 %	kymmenen	4,52 %
5. viisi	5	5,56 %	ensimmäinen	1	5,56 %	neljä	4,52 %
6. kahdeksan	4	4,44 %	kolme	1	5,56 %	seitsemän	2,21 %
7. kuusi	4	4,44 %	neljä	1	5,56 %	kuusi	2,15 %
8. kolme	3	3,33 %	seitsemän	1	5,56 %	kahdeksan	1,95 %
9. neljä	3	3,33 %		18	100,00 %	neljäs	1,79 %
10. toinen	3	3,33 %				tuhat	1,53 %
	72	80,00 %					59,54 %
11. kolmas	2	2,22 %				yhdeksän	1,50 %
12. nolla	2	2,22 %				nolla	1,17 %
13. tuhat	2	2,22 %				kolmekymmentä	0,91 %
14. viidestoista	2	2,22 %				viides	0,88 %
15. viisikymmentäneljä	1	1,11 %				kaksikymmentä	0,81 %
16. viisikymmentäviisi	1	1,11 %				kaksitoista	0,78 %
17. kuusikymmentäyksi	1	1,11 %				viisitoista	0,68 %
18. kuusikymmentäkaksi	1	1,11 %				kuudes	0,62 %
19. kaksitoista	1	1,11 %				seitsemäs	0,59 %
20. kaksituhatta	1	1,11 %				puolitoista	0,49 %
	86	95,56 %					67,97 %
21. kolmekymmentä	1	1,11 %				kuusitoista	0,46 %
22. kymmenen	1	1,11 %				yksitoista	0,39 %
23. muutama	1	1,11 %				kahdeksantoista	0,33 %
24. kolmekymmentäkaksi	1	1,11 %				kuusikymmentä	0,33 %
	90	100,00 %					69,47 %

Kuten taulukko 7 osoittaa, on kaikille vertailtaville aineistoille yhteistä se, että niissä kaikissa yleisimpiä ovat pienet ordinaaliluvut. Kaikkien ryhmien kärkeen kuuluvat yleiset *yksi* ja *kaksi*, mutta muuten numerot eroavat toisistaan. Juice Leskisen teksteissä numerot näyttävät esiintyvän melko satunnaisesti, eikä mikään numero nouse erikoisen merkittäväksi. Kolmanneksi yleisin numeraali *yhdeksän* on päässyt kärkinumeraalien ryhmään kappaleen Valtatie 9 ansiosta, jossa se toistuu huomattavan usein. Ainoa näkyvää symboliikkaa edustavat numerot *kaksi* ja *viisi* raamatullisessa lainauksessa

“*Viisi leipää - ja kahdesta turskasta hän siunasi särvintä hurskasta!*” (Ekumeeninen jenkka).

Suuri osa Juice Leskisen aineiston numeraaleista on ajanmääritteitä. Pienistä numeroista monet esiintyvät kellonajoissa, kuten “kello puoli *kuusi* löytyi Nairobista puoti” (Tarzanin kalsarit). Suuret luvut *viisikymmentäneljä*, *viisikymmentäviisi*, *kuusikymmenetäyksi* ja *kuusikymmentäkaksi* ovat 1900-luvun vuosilukuja..

Järjestyslukuja Juice Leskisen aineiston numeraaleista on vain kaksi. *Kolmas* toistuu satumaiseen tapaan kolmatta kertaa alkavassa kuvauksessa “Olipa *kolmannen* kerran Urmas Liljestöm” (Danse allergeo) ja *viidestoista* on traaginen päivä kahden viikon kulumisen jälkeen kappaleessa Viidestoista yö. Kiinnostava numero on *nolla*, joka ei oikeastaan esiinny numeraalin tavoin, vaan kuvailee lähinnä ihmisen nollatilaa esimerkiksi ilmauksessa “Mä olen aivan *nolla*” (Jäminkipohja boogie).

Kaiken kaikkiaan numeraaleja on Juice Leskisen laulujen sanastossa hyvin vähän. Vaikka hänen kerrontansa muuten onkin melkoisen yksityiskohtaista, ei siihen kuulu tarkkojen numeeristen tietojen kertominen. Yhdessäkään kappaleessa ei myöskään mainita henkilöiden tarkkaa ikää. Uudemmassa aineistossa numeraalien osuus on laskenut vielä vähäisemmäksi, 0,3 %:iin. Ilpo Tiihosen lyriikassa numeraalien osuus on selvästi Juice Leskisen aineistoa ja jopa Taajuussanaston aineistoa runsaampi. Hänen käyttämänsä numeraalit ilmaisevat pääasiassa kellonaikoja tai tapahtumien toiston määrää, kuten säkeessä “Ja minä lasken lumisia maitolavoja *yksi*, *kaksi*, *kolmatta* kertaa minäkin muutan kuormurin hytissä” (Muuttokuorma). Tarkkoja numeerisia tietoja ei Ilpo Tiihosenkaan teksteissä esiinny.

8 ADJEKTIIVIESIINTYMÄT

8.1 Adjektiivien rikkaus ja kärkiadjektiivit

Jo Juice Leskisen aineiston sanaluokkajakauman tarkastelussa kiinnittää huomiota hänen sanastonsa adjektiivien vähäinen, 3,97 %:n osuus, joka on selvästi sekä Taajuussanaston aineiston 9,22 %:n että Ilpo Tiihosen aineiston 7,95 %:n osuuksia alempi. Adjektiivien vähyys näkyy myös Juice Leskisen sanoitusten kärkisanastossa, jossa ensimmäinen adjektiivi *hyvä* on vasta sijalla 34. Kovin suurifrekvenssisia adjektiiveja aineistossa ei esiinny lainkaan. Adjektiivien vähäisestä lukumäärästä huolimatta vain kerran käytettyjen adjektiivien osuus 33,3 % seurailee koko aineiston kerran käytettyjen saneiden (36,8 %) osuutta. Ilpo Tiihosen aineistossa kolmenkymmenen yleisimmän adjektiivin joukossa on jo kolmetoista vain kerran käytettyä adjektiivia. Kaiken kaikkiaan vain kerran käytettyjen adjektiivien osuus on hänen aineistonsa adjektiiveista huikeat 60 %. Osittain suuri osuus johtuu varmasti Ilpo Tiihosen pienehköstä aineistosta, mutta kyllä se kertoo vankasti myös adjektiivien monipuolisesta käytöstä.

Summafrekvenssien perusteella sekä Juice Leskisen että Ilpo Tiihosen aineistoissa on sanojen pienistä osuuksista huolimatta selvä pääadjektiivien ryhmä. Kärkiadjektiivien jälkeen molempien aineistojen adjektiivien frekvenssit alkavat selvästi pienentyä, ja mukaan tulee myös persoonallisia adjektiivivalintoja. Adjektiivit eivät muodosta merkittävää ryhmää myöskään Taajuussanaston kärkisanastossa, josta yleisin adjektiivi *suuri* löytyy vasta sijalta 22. Taajuussanaston mukaan suomen kielen yleisimmät adjektiivit osoittavat pääasiassa kokoa ja ikää. (SKTS 1979: 10.) Pauli Saukkosen (1984: 56) tyylifaktoreiden mukaan taiteellisen tyylin adjektiivit osoittavat usein analysoivaa rakennetta ja sisältävät subjektiivista asenneperspektiivimerkitystä. Esimerkkeinä tällaisista adjektiiveista hän mainitsee yleisimmät *hyvä, pieni, vanha, korkea, ja kaunis*. Seuraavan taulukon avulla voi tarkastella, löytyykö tällaisia sanoja Juice Leskisen adjektiivien joukosta ja eroavatko Juice Leskisen aineiston yleisimmät adjektiivit Taajuussanaston ja Ilpo Tiihosen kärkiadjektiiveista.

Taulukko 8. Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston kärkiadjektiivit suhteellisine esiintymineen.

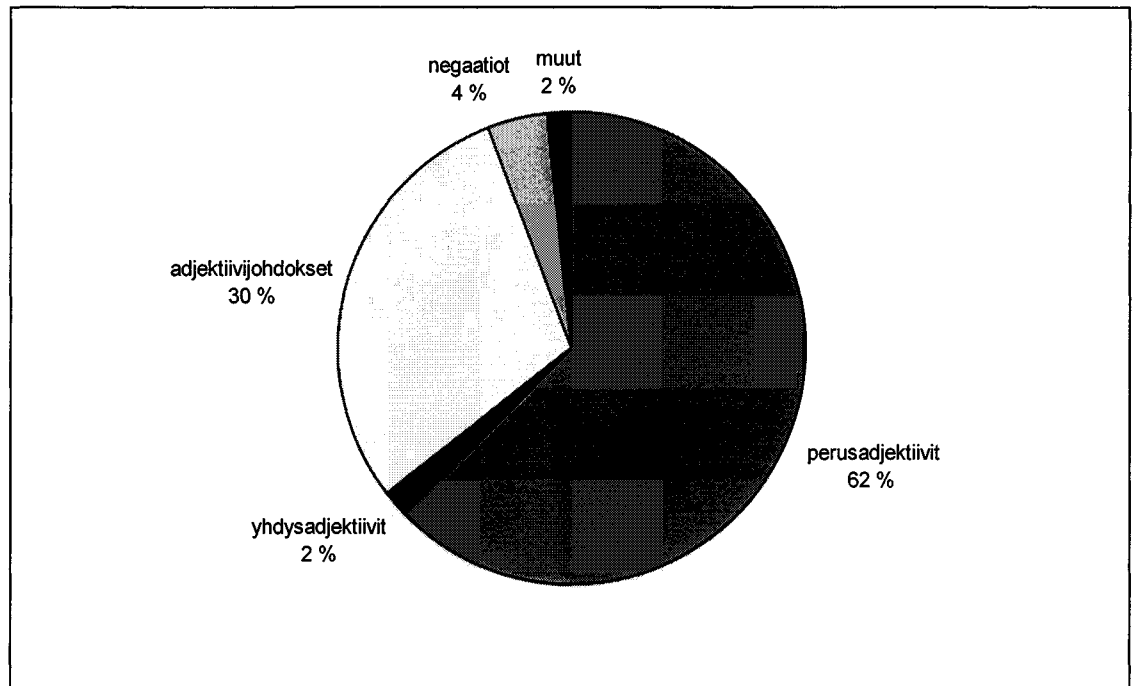
<i>Juice</i>			<i>Tiihonen</i>			<i>TS</i>	
sana	f	f %	sana	f	f %	sana	f %
1. hyvä	34	5,72 %	musta	9	5,66 %	suuri	3,35 %
2. uusi	24	4,04 %	vanha	6	3,77 %	oma	1,88 %
3. vanha	12	2,02 %	pieni	5	3,14 %	uusi	1,88 %
4. koko	11	1,85 %	korkea	4	2,52 %	hyvä	1,67 %
5. suuri	9	1,52 %	tyhjä	4	2,52 %	pieni	1,35 %
6. musta	8	1,35 %	iso	3	1,89 %	sellainen	1,51 %
7. oma	8	1,35 %	palanut	3	1,89 %	koko	1,25 %
8. turha	8	1,35 %	uusi	3	1,89 %	vanha	1,11 %
9. kaunis	7	1,18 %	valkoinen	3	1,89 %	nuori	1,08 %
10. kunnollinen	7	1,18 %	hämärä	2	1,26 %	tällainen	1,00 %
		21,55 %			26,42 %		16,08 %
11. onnellinen	7	1,18 %	koko	2	1,26 %	yleinen	0,93 %
12. tärkeä	7	1,18 %	kurja	2	1,26 %	pitkä	0,89 %
13. hidas	6	1,01 %	laiha	2	1,26 %	tärkeä	0,87 %
14. paha	6	1,01 %	luminen	2	1,26 %	mahdollinen	0,86 %
15. pieni	6	1,01 %	matala	2	1,26 %	selvä	0,79 %
16. valmis	6	1,01 %	puinen	2	1,26 %	viime	0,77 %
17. valoisa	6	1,01 %	punainen	2	1,26 %	seuraava	0,75 %
18. väärä	6	1,01 %	ahnas	1	0,63 %	oikea	0,74 %
19. halpa	5	0,84 %	arvokas	1	0,63 %	helppo	0,66 %
20. heikko	5	0,84 %	halpa	1	0,63 %	erityinen	0,62 %
		31,65 %			37,11 %		23,98 %
21. kuuma	5	0,84 %	harmaa	1	0,63 %	vastaava	0,58 %
22. kylmä	5	0,84 %	heikko	1	0,63 %	paras	0,57 %
23. pipi	5	0,84 %	hento	1	0,63 %	voimakas	0,56 %
24. ainoa	4	0,67 %	hiljainen	1	0,63 %	vaikea	0,55 %
25. ehdoton	4	0,67 %	hirveä	1	0,63 %	nopea	0,53 %
26. ensi	4	0,67 %	hulmuava	1	0,63 %	korkea	0,51 %
27. hauska	4	0,67 %	hyvä	1	0,63 %	mukainen	0,51 %
28. helppo	4	0,67 %	ihana	1	0,63 %	erilainen	0,50 %
29. ihana	4	0,67 %	ikäloppu	1	0,63 %	jatkuva	0,50 %
30. katkera	4	0,67 %	iloinen	1	0,63 %	tavallinen	0,48 %
		39,06 %			43,40 %		29,26 %

Taulukosta näkyy, että Juice Leskisen aineiston ja Taajuussanaston aineiston yleisimmät kärkiadjektiivit ovat melko yhteneviä, mutta yhtäläisyys vähenee frekvenssien pienentyessä. Taajuussanastossakin yleisten adjektiivien lisäksi Juice Leskisen kärkiadjektiiveihin kuuluvat sellaiset värikkäät adjektiivit kuin *ihana* ja *pipi*. Ilpo

Tiihosen kärkiadjektiivien silmiinpistävin piirre on värien nimitysten runsaus. Hänen selvästi eniten käytetty adjektiivinsa on *musta*, ja kärkiadjektiivien joukossa on paljon myös muita värien nimityksiä. Taajuussanaston aineistossa ei näy värejä lainkaan.

Adjektiivien tarkemman analyysin ja luokittelun perusteena olen käyttänyt pääasiassa Aimo Hakasen teoksessaan Adjektiivien vastakohtasuhteet suomen kielessä esittämää teoriaa. Hakasen (1973: 15) mukaan adjektiiveja määriteltäessä tulee ottaa huomioon sekä syntaktiset, morfologiset että myös semanttiset näkökohdat. Hän on jakanut käsittelemänsä aineiston perusadjektiiveihin, adjektiivijohdoksiin ja yhdysadjektiiveihin ja käsitellyt lisäksi adjektiivien negaatiovastakohtia ja erilaisia negation muodostustapoja. Hakasen teosta on kiitelty etenkin siitä, että se ottaa semanttisetkin näkökohdat hyvin huomioon ja valaisee osuvasti kielenkäyttäjän kompetenssia (Jussila 1973: 400). Vaikka olenkin käyttänyt Hakasen ryhmittelyä peruslähtökohtana, olen kuitenkin työni luonteen mukaisesti keskittynyt mekaanisen luokittelun lisäksi perusteellisesti myös semanttiseen puoleen ja kontekstiin ja käsittelen pääryhmityksen lisäksi myös merkitysten pohjalta nousevia alaryhmiä. Tutkiskelun pohjaksi esitän havainnollistavan kuvion siitä, miten Juice Leskisen aineiston adjektiivit jakautuvat Hakasen määrittämiin tyypeihin.

Kuvio 7. Juice Leskisen aineiston eri adjektiivityypit esiintymiseen.

8.2 Perusadjektiivit

Hakasen perusadjektiivien luokittelussa on ratkaisevana kriteerinä ollut se, että niiden loppuelementeillä ei saa olla selvää omaa merkityskomponenttia, joka antaisi niille jonkin itsenäisen lisämerkityksen. Hakanen luokittelee perusadjektiiveihin kaikki kaksitavuiset vokaaliloppuiset ja kaksitavuiset S-loppuiset adjektiivit sekä kolmitavuisista EA-loppuiset adjektiivit, jotka Hakasen mielestä rinnastuvat perusadjektiiveihin mm. siksi, että ne monissa murteissa lausutaan kaksitavuisina (esim. *makea* > *makee*). Suuri osa näistä perusadjektiiveista kuuluu suomen kielen vanhimpaan ainekseen ja on nyky-suomen keskeistä perussanastoa. Monien keskeisten perusadjektiivien merkityskentät ovat hyvin laaja-alaisia ja myös monin tavoin ristikkäisiä. (Hakaniemi 1973: 54 - 55.)

Perusadjektiiveilla on erittäin keskeinen rooli Juice Leskisen sanoitusten adjektiiveissa. Niiden osuus on peräti 62 %, ja niitä on eniten nimenomaan kärkiadjektiivien ryhmässä. Yhdeksän yleisintä adjektiivia ovat juuri perusadjektiiveja, ja kahdestakymmenestä yleisimmästä adjektiivista perusadjektiiveja on seitsemäntoista.

Hakasen selvitysten mukaan perusadjektiivit löytävät usein vastakohtaparinsa toisesta perusadjektiivista, ja juuri tällaiset perusadjektiivien muodostamat vastakohtaparit edustavat kielen tavallisimpia ja tyypillisimpiä antonyymivastakohtia (Hakanen 1973: 66). Antonyymiparit ovat suhteessa toisiinsa ja saavat lopullisen merkityksensä vasta kontekstissa. Tällaiset suhteelliset antonyymiparit eivät sulje toisiaan totaalisesti pois, vaan vaikka sanotaan, että joku ei ole kaunis, sen ei silti tarvitse olla myöskään ruma. (Hakanen 1973: 38.) Oletuksen mukaisesti Juice Leskisenkin aineiston perusadjektiiveissa on runsaasti tällaisia pareja. Usein ne vielä esiintyvät frekvensseiltään suunnilleen samansuuruisina. Esimerkiksi *kylmä* ja *kuuma* esiintyvät kärkiadjektiivien listassa aivan perätysten.

Yleisin kaikista adjektiiveista on hyvin monimerkityksinen perusadjektiivi *hyvä*. Hakanen selvittelee teoksessaan suorittamaansa testiä, jossa 145 vastaajaa keksi kymmenen erilaisen konneksion perusteella *hyvälle* yhteensä 572 erilaista korvaavaa vastinetta (Hakanen 1973: 70). Juice Leskisen aineiston 34 *hyvä*-adjektiivista suurin osa kuvaa jossain mielessä hyvää tunnelmaa tai olotilaa. Kuten jo verbien käsittelyn yhteydessä kävi ilmi, on Juice Leskisen sanoituksissa tyypillistä käyttää *hyvä*-adjektiivia *olla*-verbin yhteydessä sellaisissa ilmauksissa kuin ”On minun *hyvä* olla kanssa sinun” (Mari) ja ”On *hyvä* niin kuin pidät siinä kättä” (Nonamen laulu). *Hyvä* kuvaa olotilaa myös mm. ilmauksissa ”joko pääsit *hyvään* oloon?” (Panomies) ja ”siellä on *hyvä* fiilinki” (Ota munat mukaan). Muunlaisia ilmauksia ovat mm. tavalliset ”*hyvää* iltaa” ja ”*hyvää* yötä” (Ajan henki).

Myös *hyvä*-adjektiivin komparatiivimuodot ilmaisevat usein olotiloja ja liittyvät monesti *olla*-verbiin. Näin esimerkiksi ilmauksissa ”On *parempi* jos liian moni ei nää” (Pidä vakan alla kynttilää) ja ”Sanoit: *parempi* on kun häivyt” (Iaeae). *On hyvä* -rakenteen tyypillisyyttä kuvaa se, että muiden adjektiivien kanssa vastaavaa rakennetta ei juuri esiinny, vaan esimerkiksi *hyvää* vastaavat synonyymiset ilmaukset *hieno*, *jalo* ja *siisti* esiintyvät normaaleina adjektiiviatribuutteina. Muista positiivisista adjektiiveista *kaunis* kohdistuu usein kauniiden naisten kuvaukseen. Juice Leskisen uudemmassa tuotannossa tällaiset ilmaukset ovat selvästi vähentyneet. Esimerkiksi

Taivaankappaleita-levyn sanastossa ei koko *hyvä*-sanaa esiinny lainkaan. Samoin värikkäästi adjektiiveja käyttävän Ilpo Tiihosen aineistossa *hyvä* esiintyy vain yhden ainoan kerran.

Hyvän perusvastakohtana pidetty *huono* sai Hakasen teettämässä testissä 643 korvaavaa vastinetta, eli sen merkityskenttä vaikuttaa todella laajalta (Hakanen 1973: 70). Juice Leskisen aineiston adjektiiveissa *huono* esiintyy vain kaksi kertaa, kerran positiivissa ja kerran komparatiivissa. Sen sijaan *huonon* synonyymisia vastineita on melko paljon. Yleisin näistä on *paha*, joka kuvaa mm. paha mieltä lauseessa ”Ei edes *pahaa* mieltä jää” (Klovni heittää veivin).

Taajuussanaston perusteella koko näyttää olevan tärkein adjektiivinen käsite (SKTS 1979: 10). Juice Leskisen aineistossa tällaiset adjektiivit eivät ole kovin hallitsevassa asemassa. Taajuussanaston yleisin adjektiivi *suuri* on Juice Leskisen aineistossa viidenneksi yleisin, mutta sitä on käytetty enimmäkseen sellaisissa abstraktisissa ilmauksissa kuin ”Ovat jälleen haaveeni *suuret*” (Tulppaani) ja ”Hän tekee *suuren* vaikutuksen” (Snadisti sadisti). Myös *suuren* vastakohta *pieni* kuuluu kärkiadjektiiveihin ja kuvaa *suurta* yleisemmin konkreettista kokoa, esimerkiksi ”Tahdon laivan, vaikka sitten aivan *pienen*” (Odysseus). Lisäksi se, samoin kuin vastaava ilmaus *pikku*, esiintyy myös sellaisissa hellittelynimissä kuin ”*pikku* Juulia” (Alfa Romeo & Julia).

Juice Leskisen aineistossa kokoa määrittäviä sanoja suurifrekvenssisempiä ovat Taajuussanastossakin tärkeiksi katsotut ikää määrittävät adjektiivit, joista yleisin on adjektiivi *uusi*. Kuten jo verbien yhteydessä kävi ilmi, Juice Leskinen käsittelee sanoituksissaan usein uuden aamun toiveikasta alkamista. *Uusi* esiintyy monesti aamun attribuuttina sellaisissa ilmauksissa kuin esimerkiksi ”*Uusi* aamu sarastaa” (Leidi leidi). Muutenkin *uusi* on sävyltään hyvin positiivinen sana ja liittyy valoisiin ja positiivisiin ilmauksiin. Samankaltaisissa tunnelmissa esiintyy myös useimmiten ihmistä määrittävä *nuori*, joka lauseen ”niin *nuorj* voit olla ja vappaa!” (Suihke kainaloon) mukaisesti on tavoittelemisen arvoinen piirre. Sekä *uuden* että *nuoren* vastakohtapariksi sopii

adjektiivivi *vanha*, joka esiintyy *uuden* kanssa rinnakkain mm. ilmauksissa ”On lumi *uutta* ja *vanhat* sukset ei lähde kunnolla luistamaan” ja ”On kynä *uusi*, mutta ajatukset vain *vanhat*” (Tauko). *Vanha* luo usein sellaisia negatiivisia ilmauksia kuin ”Hän on *vanha* kapinen huora” (Vanha kapinen huora).

Kokonaista ja täyttä ilmaiseva taipumaton adjektiivivi *koko* esiintyy Juice Leskisen sanoituksissa usein ja on useimmiten sävyltään todella kokonaisvaltainen. Ajan ilmausta määrittäessään se kuvaa usein seuraavan esimerkin mukaista jatkuvuutta: ”*Koko* yö me onnessa leijaillaan” (Zeppeliini) ja ”*Koko* kesän kuolin sinne enkä tullut ennalleen” (Espooseen). Asioita määrittäessään se ilmaisee usein totaalisuutta, kuten ”Ja kun kyjpiinnyttiin *koko* systeemiin” (Se oli jautaa).

Taajuussanastossa suomalaisille tärkeäksi luokiteltu adjektiivivi *oma* (SKTS 1979: 10) esiintyy Juice Leskisen sanoituksissa hieman ironisen sävyisenä sellaisissa ilmauksissa kuin esimerkiksi ”Kyllä on maailma mallissaan, jokainen *omassa* tallissaan” (Svengaa kuin hirviö). *Oman* kanssa yhtä yleinen on adjektiivivi *turha*, jota ei Ilpo Tiihosen aineistossa esiinny lainkaan, ja joka on Taajuussanastossakin vasta sijalla 1333. Tämä Juice Leskiselä tyypillinen adjektiivivi kuuluu samaan pesyeeseen kuin verbi *turhautua* ja adverbi *turhaan*, jotka molemmat ovat hänen aineistonsa sanastossa yleisiä. Adjektiivisessa käytössä *turha* ilmoittaa useimmiten mitä on turhaa eli hyödytöntä tehdä. Esimerkkejä tällaisesta käytöstä on mm. kappaleessa Tauko, jossa on mm. lause ”Kun ei mitään synny on *turha* yrittää”. *Turha* on sävyltään enimmäkseen alakuloinen ja luo usein hyvinkin vahvoja ilmauksia kuten ”Kaikki paitsi elämä on *turhaa*” (Syksyn sävel).

Jo kärkisanastojen taulukoista voi havaita, että sekä Juice Leskinen että Ilpo Tiihonen suosivat värejä Taajuussanaston aineistoa enemmän. Molempien kirjoittajien yleisimmin esiintyvä väri on *musta*. Juice Leskisen aineistossa se esiintyy kerran kuvaamassa tummaihoista ihmistä ”se trokari *musta*” (Erggae reggae), mutta määrittää yleisemmin esineen väriä, kuten ”*musta* salkku etuistuimella” (Seminiloogie boogie woogie). Ilpo Tiihosen aineiston adjektiiveista *musta* on kaikkein yleisin adjektiivivi.

Musta esiintyy hänen runoissaan nimenomaan värinä ja luo paikoitellen synkkää tunnelmaa, kuten esimerkiksi lauseessa ”Maahan *musta* tähtikartta ampuu luotejaan” (Koira). Vastakohtina mustalle Juice Leskisen aineiston perusadjektiiveissa ovat värit *vaalee* ja *valkee*, jotka kuvaavat uuden aamun valkeutta (Haetarirock). Lähes kaikki hänen aineistonsa *ruskean* värin nimitykset ovat samassa natsien toimintaa pilkkaavassa laulussa, jossa ivailtaan mm. näin: ”Täällä pidetään *ruskeaa* paitaa. Vie kieli *ruskeaan* suudelmaan” (Keskityslleirin ruokavalio). Muista varsinaisista väreistä perusadjektiiveihin kuuluvat vielä värit *harmaa*, *vihreä* ja *roosa* sekä värien tapaan käytetyt, valon ja varjon vaihtelua ja värisävyjä kuvaavat adjektiivit *pimeä*, *hämärä*, *tumma*, *synkkä*, *synkeä* ja *kirka*.

Perusadjektiivien joukosta löytyy myös joitakin harvinaisempia adjektiiveja, joita ei Taajuussanastossakaan esiinny lainkaan. Kärkiadjektiivien joukkoon mahtunut *pipi* on suosittu vain kappaleessa Mussoliini perusdiini, jossa se tarkoittaa kipeää tai mielenvikaista mm. ilmauksessa ”Jipi jipi jipi pää on *pipi*”. Vain kerran käytettyinä esiintyvät asenneväritteiset, persoonalliset adjektiivit *korni*, *kliffa*, *pliisu* ja *retee*, jotka kuvailevat osuvasti erilaisten tilanteiden tunnelmia.

8.3 Adjektiivijohdokset

Perusadjektiivien lisäksi myös useisiin alaryhmiin jakautuvat adjektiivijohdokset muodostavat Juice Leskisen aineiston adjektiiveissa merkittävän laajan ryhmän. Adjektiivijohdosten, kuten muidenkin johdosten, periaatteena on, että sanaan liitetään johdin, epäitsenäinen morfeemi, joka luo uuden merkityksen sisältävän sanavartaloon. Adjektiivijohdokset voivat olla joko deverbaalisia eli verbivartalosta muodostettuja tai denominaalisia eli nominivartalosta muodostettuja johdoksia. Hakanen (1973: 73-74) jakaa adjektiivijohtimet puoli- tai epäproduktiivisiin ja produktiivisiin, mutta huomauttaa, että kielen jatkuvan kehityksen vuoksi näiden kahden ryhmän rajankäynti ei voi koskaan olla ihan tarkkaa. Produktiivisten ryhmään kuuluvat sellaiset johtimet, joiden mallin mukaan syntyy yhä jatkuvasti uusia sanavartaloita. Produktiivisilla johtimilla on ikään kuin tietynlainen tajuttavissa oleva itseismerkitys, joka johtimen myötä siirtyy aina uuteen johdokseen. (Hakanen 1973: 87.) Epäproduktiivisiin johtimiin

kuuluvat sellaiset johtimet, joiden avulla ei enää nykykielessä synny uusia johdoksia. Puoliproduktiivisten johtimien avulla voidaan vielä tuottaa uusia sanoja, mutta niitä käydetään nykykielessä suhteellisen niukasti (Hakanen 1973: 74.).

Juice Leskisen aineiston adjektiivissa esiintyy eniten produktiivisia johtimia. Selvästi yleisimpiä adjektiivijohdoksia ovat erilaiset INEN-johtimella muodostetut johdokset. Tämä johdintyyppi on erittäin produktiivinen, ja sillä on useita erilaisia merkityksiä, jotka Hakanen (1973: 89 - 94.) jakaa niiden merkityskomponenttien mukaan kuuteen eri ryhmään. Näistä suurin ryhmä sisältää merkityksen 'jossa tai jolla on runsaasti kantasanan tarkoitetta'. Tähän ryhmään kuuluu eniten ihmisen luonnetta, olotilaa tai vaatetusta kuvailevia adjektiiveja. Mielialaa määrittävät adjektiivit *iloinen*, *tyytyväinen* ja *murheellinen* ja ihmisen olemusta peräkkäisinä riimittävät *kriittinen*, *implisiittinen* ja *dynamiittinen*. Ihmisen huonoa olotilaa kuvaavat adjektiivit *happoinen*, *krapulainen* ja *tuskainen* ja vaatetusta adjektiivit *resuinen* ja *repaleinen*. Selvästi luontoa ja maisemaa kuvailevat ainoastaan *maa*-sanan kanssa esiintyvät *kasteinen* ja *savinen*.

Edelliselle ryhmälle melko läheisen merkityskomponentin sisältävät kvalifioivat INEN-johtimet, jotka ilmaisevat yleensä 'kantasanalla ilmaistua ainetta olevaa' (Hakanen 1973: 91). Tällaisessa konkreettisesti merkityksessä esiintyvät Juice Leskisen aineiston adjektiiveista ainoastaan *kultainen* ja *rautainen*. Muut vastaavat adjektiivit ovat kuvaannollisessa käytössä ja kuuluvat pikemmin ryhmään, joka ilmaisee 'kantasanan tarkoitteen kaltaisuutta' (Hakanen 1973: 93). Näistä *ruusuinen* esiintyy ilman *r*-kirjainta kirjoitetussa kappaleessa asussa *juusuinen* ja kuvaa nuoruuden ihanuutta (Se oli jautaa). *Kivinen* on vertauskuvallinen ilmaus raskaasta murheesta säkeessä "Pois putoaa sydämen *kivinen* taakka" (Tulppaani), ja *nahkainen* esiintyy värikkäässä ilmauksessa "Nahkaisin silmin ja löyhkäten hieltä" (Iisalmen diskossa). Tähän ryhmään kuuluu myös melko erikoinen adjektiivi *taivainen*, joka tarkoittaa lähinnä jotain pyhää ironisessa ilmauksessa "Voi viihde viihde *taivainen* suot onnen lauantaicin" (Ajan henki). Paikkaa tai suuntaa ilmaisevista INEN-johdoksista esiintyy ainoastaan ilmansuuntaa määrittävä *itäinen* ja aikaa määrittävistä vain vuorokauden ajan ilmoittava *aamuinen*.

Monilla possessiivisuutta ja runsautta osoittavilla INEN-johdoksilla on synonyyminen ilmaus ISA-johdosten ryhmässä (Hakanen 1973: 96). Juice Leskisen aineistossa INEN-johdokset ovat paljon suositumpia, mutta myös jokunen ISA-johdos esiintyy. Näistä yleisin on kärkiadjektiivihinkin kuuluva *valoisa*, joka lähes poikkeuksetta liittyy uuden aamun valoisaan kuvaukseen. Melko usein esiintyy myös paljon kuuluisuutta saanutta henkilöä kuvaava *kuuluisa*, joka tavataan usein hieman ironisissa ilmauksissa, kuten ”Vaimo Elovena, *kuuluisa* kauraryynitehtaan omistaja” (Danse allerge). Muita tämän ryhmän adjektiiveja ovat *antoisa*, *kaihoisa* ja *rauhaisa*, joista *antoisa* kuvaa tyydytystä antavaa elämää ilmauksessa ”Älä tuhlaa roskaan elämääsi *antoisaa!*” (Leidi leidi), *kaihoisa* runsaasti ikävää sisältävää tangoa (Lasse Vehviläinen) ja *rauhaisa* rauhallista unta (Nero nukkuu). Possessiivisuutta ilmaisevat myös KAS-johtimella muodostetut adjektiivit *himokas*, *seksikäs*, *superälykäs* ja *äänekäs*.

Paikannimiin tai muihin paikkaa tarkoittaviin substantiiveihin liittyvä LAINEN-johdin on erittäin produktiivinen. Tällaiset johdokset voivat esiintyä joko adjektiiveina tai henkilöä tarkoittavina substantiiveina, ja niiden lukumäärä kielessä on rajaton (Hakanen 1973: 98). Vaikka Juice Leskinen kertookin laulujensa sanoituksissa paljon eri paikkakunnista, ei hänen aineistonsa adjektiivien joukossa ole muita paikkakuntalaisuuden paljastavaa adjektiivia kuin *vääksyläinen*, *hämeenkyröläinen*, *kuopiolainen* ja *espanjalais-juutalainen*.

Eri kantaa oleva produktiivinen LAINEN-johdin pohjautuu itsenäiseen *lajinen*-sanaan ja sisältää merkityskomponentin `kantasan ilmaisemaan luokkaan kuuluva, kantasanalla ilmaistun kaltainen`. (Hakanen 1973: 98 - 99.) Näin muodostettuja adjektiiveja ovat Juice Leskisen aineistossa vastakohtapari *erilainen* ja *samanlainen* sekä *vastaavanlainen* ja *huikentelevainen*, jonka merkitys selviää seuraavasta säkeestä: ”Ja nyt siis jyvään mielessä on naiset. Niin himokkaat ja *huikentelevaiset*” (Tango Iloharjulla soi). Vastaavan merkityksen sisältää myös aineiston ainoa MAINEN-johtimella muodostettu adjektiivi *hulttiomainen* seuraavan tarinan alussa: ”Maailmassa

on paljon tarinoita Urmas Liljeströmistä, Loimaan palopäälkön *hulttiomaisesta* sisarenpojasta” (Danse allerge).

Hieman vastaavia merkityskomponentteja on myös todennäköisesti adessiivin päätteestä ja INEN-johtimesta syntyneen LLINEN-johtimen muodostamalla adjektiivijohdoksilla. Tämä johdintyyppi on erittäin produktiivinen ja semanttiselta funktioltaan differentioitumaton, joten sen piiriin kuuluu hyvinkin erilaisen merkityksen sisältäviä adjektiiveja. Näistä laajan oman ryhmänsä muodostavat merkitykseltään abstraktiset adjektiivit, joiden merkityskentät ovat hyvin laajoja ja sokkeloisia. (Hakanen 1973: 100-103.) Juice Leskisen aineiston adjektiiveissa kaikki LLINEN-johtimella muodostetut sanat kuuluvat juuri tähän merkitykseltään abstraktiseen luokkaan. Näistä yleisin on kärkiadjektiiveihinkin kuuluva *onnellinen*, joka useimmiten liittyy ihmiseen, mutta määrittää myös onnellista aikaa, esimerkiksi ”Vien kaikki päivään *onnelliseen*” (Löyly löi). Lisäksi tähän ryhmään kuuluvat ylistävät *naisellinen* ja *täydellinen* sekä neutraalit *asiallinen*, *kohtuullinen* ja *virallinen*.

Hakanen (1973: 108) luokittelee produktiiviisiin adjektiivijohtimiin myös partisiipit eli verbikantoihin liittyvät VA-, NUT- ja (T)TTU-johtimet. Partisiippien luokittelu ei aina ole aivan yksinkertaista, ja siitä on olemassa toisistaan poikkeavia ohjeita. Minä olen tutkimuksessani noudattanut mm. Tauno Särkän (1979: 379) esittämää periaatetta, että partisiipit voivat käyttöyhteytensä mukaan esiintyä joko verbeinä tai adjektiiveina. Tämän periaatteen mukaan Juice Leskisen aineistossa on hyvin vähän partisiippeja lukuun ottamatta perfektissä ja pluskvamperfektissä käytettävää aktiivin toista partisiippia. Selvästi adjektiivisesti käytettyjä partisiippeja hänen aineistossaan on hyvin niukasti, ja ne kaikki esiintyvät vain kerran, joten partisiipit eivät todellakaan ole Juice Leskisen teksteille tyypillisiä. Ensimmäisen partisiipin muodoista *ammottava* ja *hilseilevä* riimittyvät seuraavasti peräkkäisissä säkeissä, jotka vertaavat yleisöä karjalaumaan: ”Te ootte *ammottava* turpa te ootte *hilseilevä* pää” (Hittejä ja idoleita). Muita ensimmäisen partisiipin muotoja ovat: ”Kun Midaksesta leivotaan *tulevaa* pressaa” (Midas) ja ”Minä leijun myös silminkin *seisovin*” (Naisellinen nainen). Ainoa toinen partisiippi on genetiivinen *mennyt* lauseessa ”Vaimoni on Frankestein ja

menneen talven huoli” (Vaimoni on Frankenstein). Passiivisia partisiippeja ei adjektiivien joukossa esiinny lainkaan.

Juice Leskisen aineiston adjektiivipartisiippien osuus kattaa vain noin 0,67 % adjektiiveista. Osuus on säilynyt lähes yhtä vähäisenä myös hänen uudemmassa tuotannossaan. Tässä Juice Leskisen ja Ilpo Tiihosen tekstien sanastot eroavat erittäin selvästi. Ilpo Tiihonen suosii lyriikassaan silminnähdän partisiippeja, ja hänen aineistossaan adjektiivipartisiippien osuus on peräti 8,8 %. Hänen sanastossaan on vähemmän verbejä (23,25 %), mutta adjektiivien käytössä on paljon sellaista toiminnallisuutta kuin esimerkiksi lauseessa ”Uljaaseen *hulmuavaan* banderolliin pistin nimesi” (Sydänfilmi).

Epäproduktiivisista johdoksista Juice Leskisen aineiston adjektiiveissa esiintyy ainoastaan jokunen VA-johdella muodostettu adjektiivi. VA-johdin on vanhastaan ollut possessiivinen, omistajaa ilmoittava johdin, mutta Juice Leskisen aineistossa tämän ryhmän adjektiivit *ilmava, juhlava, terävä, mukava* ja *mahtava* sisältävät johtimen nykyisen merkityskomponentin `jossa tai jolla on runsaasti kantasanan tarkoitetta`. (Hakanen 1973: 84.) Kaikki nämä sanat ovat sekä sävyiltään että käyttöyhteydeltään positiivisia.

8.4 Yhdysadjektiivit

Oivallisia substantiiveja muodostaneen Juice Leskisen adjektiivien käytössä ei ole lainkaan itsekeksittyjä adjektiiveja eikä kekseliäitä yhdyssanoja. Yhdysadjektiivien osuus adjektiiveista on vain 2 %. Suurin osa näistä kuuluu suomen kielessä ylivoimaisesti suurimpaan yhdyssanaryhmään, determinatiivisiin eli alisteisiin yhdyssanoihin (Hakanen 1973: 125). Ryhmän ainoat kopulatiiviset eli rinnasteiset yhdysadjektiivit ovat jo paikallisuutta osoittavien adjektiivien käsittelyssä mainittu *espanjalais-juutalainen* sekä ainoa värin yhdyssananimitys *sinimusta*. Värien kuvaus ei Juice Leskisen teksteissä määrittele tarkkaan sävyjä, vaan esiintyvät värit ovat pääasiassa selkeitä perusvärejä ja kuuluvat muodoltaan perusadjektiiveihin. Determinatiivisia määriteosan sisältäviä yhdysadjektiiveja ovat INEN-loppuinen

viileäkiskoinen sekä kekseliäästi aikaa määrittävä *pystysuora* ilmauksessa ”*pystysuorat sekunnit*” (Mirabilis Jalapa). Vahvistuspartikkelin sisältäviä yhdysadjektiiveja ovat uutta merkitsevä *tuliterä* sekä hyvin älykästä tarkoittava *superälykäs*.

Ilpo Tiihosen aineistossa yhdysadjektiiveja on selvästi Juice Leskisen tekstejä enemmän. Hänen lyriikalleen ovat tyypillisiä varsinkin sellaiset determinatiiviset yhdysadjektiivit kuin *mustasonninen*, *tupakanmittainen* ja *tynnyrinpaksuinen*, joiden määriteosa tarkentaa yksittäisadjektiivia.

8.5 Negaatio sekä muut adjektiivit

Perusadjektiivien ja adjektiivijohdosten lisäksi kolmannen selkeän ryhmän muodostavat niin sanotut negaatiot. Negaatio voidaan muodostaa joko prefiksin eli etuliitteen avulla tai johtamalla, ja sen avulla sana saa kielteisen merkityskomponentin. (Hakanen 1973: 151). Prefiksin avulla muodostettuja EI- tai EPÄ-sanoja ei Juice Leskisen aineiston adjektiiveissa esiinny lainkaan, mutta TON- ja MATON-johdoksilla on selkeä oma ryhmänsä. Suurin osa näistä on substantiivikantaisia, mutta suoranaisen konkreettisen merkityksen eli jonkin puuttumisen sisältävät ainoastaan negaatiot *hymytön* ja *mauton*.

Hakanen (1973: 192) nimeää sellaiset johdokset, joiden kantasubstantiivin nykyinen tai vanhempi päämerkitys kohdistuu konkreettiseen tarkoitteeseen, mutta sivumerkitykset tai jopa nykyinen päämerkityskin on pikemminkin abstraktinen, abstraktis-konkreettiseksi negaatioiksi. Tähän ryhmään kuuluu Juice Leskisen aineiston adjektiiveista suurifrekvenssinen *rajaton*, joka esiintyy pääasiassa abstraktisessa merkityksessä, kuten esimerkiksi lauseessa ”Rock on *rajaton* riemu, rock on *rajaton* jee” (Alfa Romeo & Julia). Abstraktisesta kantasanaasta muodostettuja negaatioita ovat adjektiivit *armoton*, *huoleton* ja *onneton*. Ainoa MATON-johtimella muodostettu negaatio on *tunnustamaton*, joka esiintyy ilmauksessa ”hämeenkyröläisen kauppasaksan *tunnustamaton* tytär” (Danse allerge).

Edellisten ryhmien lisäksi Juice Leskisen adjektiiveihin kuuluu vielä 2 %:n osuus sanoja, jotka eivät oikein kuulu mihinkään ryhmään. Näistä maininnan arvoinen on

kärkiadjektiivien joukkoon kuuluva adjektiivisesti käytetty *kunnon*, joka musiikin määritteenä tarkoittaa kunnollista menoa säkeessä “Vanha itkuun pillahdaa ja muistaa *kunnon* rytinää” (Elämässä pitää olla runkkua). Ihmiseen, lähinnä mieheen, liitettynä sillä on hieman ivallinen ja halveksiva sävy sanonnassa “Hän on *kunnon* mies. Niinhän jokainen on läpikäytyään krematorion” (Kuollut mies).

8.6 Tiivistelmä adjektiiveista

Juice Leskisen aineiston adjektiivien osuus on niin vähäinen, että sen huomaa jo hänen tekstejään lukiessa. Erityisen silmiinpistävä piirre on adjektiiviattribuuttien vähäisyys. Etenkin ihmistä määrittävät substantiivit ovat useimmiten ilman kuvailevaa sanaa. Tähän on saattanut vaikuttaa se, että Juice Leskisen yhdeksi suosikkikirjailijakseen mainitsema Mika Waltari suosittelee aloitteleville kirjoittajille juuri tällaista niukkaa tyyliä, eikä Waltarin omissa pienenisromaaneissa juuri esiinny voimakkaita attribuutteja (Waltari 1978: 124 - 126).

Taulukoinnin valossa Juice Leskisen adjektiivien käyttö on kuitenkin melko rikasta ja vaihtelevaa, sillä adjektiivien esiintymiskeskisarvo on 2,03. Suurin osa Juice Leskisen käyttämistä adjektiiveista on kielen perussanastoa, selkeitä perusadjektiiveja tai produktiivisia johtimia. Merkitykseltään Juice Leskisen adjektiivit muistuttavat paljon toisiaan ja noudattavat yleiskielistä linjaa. Omaperäisiä tai monimerkityksisiä adjektiiveja ei hänen sanoituksissaan juuri esiinny.

Juice Leskisen uudemman tuotannon aineistossa adjektiivien osuus on kasvanut alkutuotantoon verrattuna huomattavasti, 6,5 %:iin. Adverbien osuus on vähentynyt lähes adjektiivien vähentymisen verran, ja tekstien vertaaminen paljastaa, että kuvailevuus on tosiaan siirtynyt hieman enemmän adjektiivien puolelle. Mukaan on lisäksi tullut enemmän myös henkilöä kuvailevia adjektiiveja. Adjektiivien käyttö on uudemmassa tuotannossa muuttunut myös vaihtelevammaksi, suurin osa adjektiiveista esiintyy vain kerran, ja sanastossa on mm. sellaisia vivahteikkaita sanoja kuin *karmea*, *hyytävä*, *kiihkeättempoinen* ja *lanttuvikainen*.

Ilpo Tiihosen aineistossa adjektiiveja esiintyy huomattavasti Juice Leskisen aineistoa enemmän. Adjektiivien käyttö on Ilpo Tiihosen teksteissä runsasta ja monipuolista. Adjektiivit luovat hänen teksteihinsä informatiivisia merkityksiä ja värikkäitä kuvauksia. Ilpo Tiihosen lyriikassa väreillä näyttää olevan hyvin keskeinen merkitys, sillä ne osallistuvat usein tunnelman luomiseen. Lisäksi hänen teksteissään on useita merkityksellisiä yhdysadjektiiveja ja muita persoonallisia adjektiivilmauksia. Adjektiivien käyttö on Ilpo Tiihosen lyriikassa selvästi monipuolisempaa ja merkityksellisempää kuin Juice Leskisen sanoituksissa.

9 ADVERBIESIINTYMÄT

9.1 Adverbien rikkaus ja luokittelu

Adverbien määrittelyn on sanottu olevan kaikista sanaluokista vaikeinta. Niillä ei ole olemassa selvästi yhteistä käsitteellistä piirrettä, vaan niiden luokittelussa on otettava huomioon sekä syntaktiset ja morfologiset että semanttiset seikat. (Ahlman 1933: 137.) Pääasiassa semanttisilla perusteilla jaon tehnyt Erik Ahlman (1933: 142) on jakanut adverbit materiaaliin adverbisiin, intesiteettiadverbisiin ja modaalisiin adverbisiin. Terttu Orpana kommentoi Ahlmanin luokittelua teoksessaan *Kuvaus vai kommentti* ja sanoo sen soveltuvan eräiden syntaktisten ilmiöiden semanttisen pohjan kuvaamiseen. Hän esittää (1988: 62- 64) selventävien esimerkkien avulla, että monin paikoin vain lauseyhteys voi ratkaista, mihin ryhmään jokin adverbi kuuluu. Huomasin adverbien ryhmittelyn vaikeuden pian myös omassa aineistossani. Adverbien joukossa on monia sellaisia sanoja, jotka voivat esiintyä myös joko konjunktiona tai prepositiona tai postpositiona. Ainoastaan lauseyhteyden perusteella olen voinut ryhmitellä, kuinka suuri osa esiintymistä kuuluu kuhunkin sanaluokkaan. Oman tutkimusaineistoni luokittelussa olen noudattanut pääasiassa Ahlmanin sekä morfologisiin ja syntaktisiin että semanttisiin seikkoihin keskittyvää luokitusta.

Adverbit ovat Juice Leskisen sanoitusten kielessä runsas ja myös melko monipuolinen ryhmä. Niiden osuus, 10,65 % on yli kolme kertaa adjektiivien osuutta runsaampi. Monipuolisuutta kuvastaa mm. se, että kärkiadverbien kärki on monien muiden sanaluokkien kärkeä loivempi. Seuraava taulukko paljastaa Juice Leskisen kolmekymmentä yleisintä adverbia esiintymineen ja antaa mahdollisuuden verrata niitä Ilpo Tiihosen aineiston ja Taajuussanaston aineiston kärkiadverbeihin.

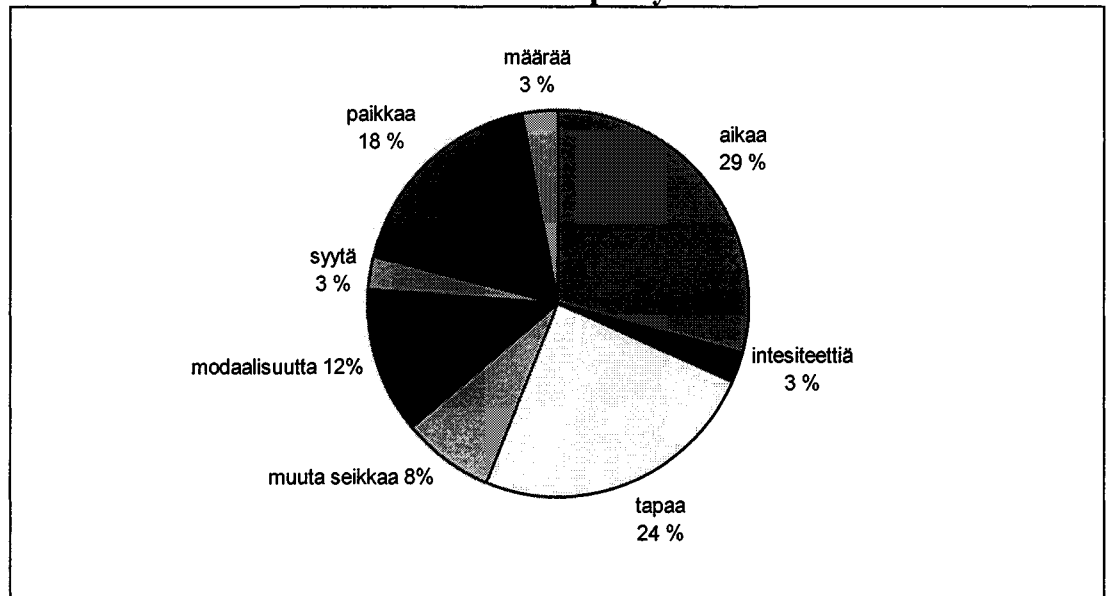
Taulukko 9. Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston adverbit esiintymineen.

<i>Juice</i>			<i>Tiihonen</i>			<i>SKTS</i>	
sana	f	f %	sana	f	f %	sana	f %
1. niin	83	5,21 %	yksin	8	4,65 %	myös	4,87 %
2. vain	82	5,15 %	kai	7	4,07 %	jo	3,17 %
3. nyt	80	5,02 %	jo	6	3,49 %	vain	3,14 %
4. aina	51	3,20 %	lähellä	6	3,49 %	nyt	3,10 %
5. jo	43	2,70 %	taas	6	3,49 %	kuitenkin	2,92 %
6. vaikka	43	2,70 %	vielä	6	3,49 %	vielä	2,32 %
7. pois	42	2,64 %	hiljaa	5	2,91 %	hyvin	1,72 %
8. mitä	39	2,45 %	nyt	5	2,91 %	paljon	1,57 %
9. sitten	37	2,32 %	päällä	5	2,91 %	näin	1,54 %
10. vaan	33	2,07 %	täältä	5	2,91 %	siis	1,36 %
	533	33,46 %		59	34,30 %		25,70 %
11. vielä	31	1,95 %	mitä	4	2,33 %	siellä	1,33 %
12. siellä	26	1,63 %	pian	4	2,33 %	aina	1,32 %
13. kuin	25	1,57 %	kunnes	3	1,74 %	silloin	1,28 %
14. enää	23	1,44 %	missä	3	1,74 %	juuri	1,20 %
15. täällä	23	1,44 %	silloin	3	1,74 %	siinä	1,20 %
16. koskaan	21	1,32 %	sisällä	3	1,74 %	aivan	1,07 %
17. kyllä	20	1,26 %	äkkiä	3	1,74 %	missä	1,05 %
18. taas	20	1,26 %	aina	2	1,16 %	noin	1,03 %
19. kai	19	1,19 %	enää	2	1,16 %	täällä	1,03 %
20. miksi	17	1,07 %	heti	2	1,16 %	kyllä	1,01 %
	758	47,58 %		88	51,16 %		37,23 %
21. mitään	16	1,00 %	hyvin	2	1,16 %	mitä	0,97 %
22. sinne	16	1,00 %	juuri	2	1,16 %	miten	0,95 %
23. näin	14	0,88 %	koskaan	2	1,16 %	usein	0,94 %
24. aivan	12	0,75 %	sitten	2	1,16 %	yleensä	0,94 %
25. kerran	12	0,75 %	toki	2	1,16 %	taas	0,90 %
26. mihin	12	0,75 %	yhtäkkiä	2	1,16 %	enemmän	0,89 %
27. missä	12	0,75 %	ykskaks	2	1,16 %	ainakin	0,85 %
28. paljon	12	0,75 %	ylös	2	1,16 %	jolloin	0,82 %
29. silloin	12	0,75 %	aamuisin	1	0,58 %	ehkä	0,79 %
30. takaisin	12	0,75 %	ensin	1	0,58 %	enää	0,78 %
	888	55,74 %		106	61,63 %		46,07 %

Taulukossa kiinnostavat ensimmäisenä huomiota frekvenssiprosenttien sarakkeet, jotka muistuttavat hyvin paljon toisiaan. Kaikissa aineistoissa yleisimmän adverbien osuus liikkuu viiden prosentin tienoilla ja laskee siitä tasaisesti. Sanasarakkeissa on huomattavia eroja. Esimerkiksi Juice Leskisen yleisin adverbi *niin* ei esiinny lainkaan Ilpo Tiihosen aineistossa eikä kuulu myöskään Taajuussanaston kärkiadverbeihin. Kaiken kaikkiaan Juice Leskisen kärkisanoista noin kolmannes on Taajuussanaston kanssa yhteisiä ja kolmannes Ilpo Tiihosen kanssa yhteisiä. Sekä Juice Leskisen että varsinkin Ilpo Tiihosen adverbien joukossa on muutamia erikoisiakin adverbeja mukana. Seuraavaksi tarkastelen Juice Leskisen adverbien esiintymiä ryhmittäin. Olen jakanut aineistoni adverbien Ahlmanin mallin mukaisesti kolmeen pääryhmään, materiaalsiin adverbeihin, intesiteettiadverbeihin ja modaalisiin adverbeihin. Nämä ryhmät olen jakanut vielä merkityksen mukaisesti pienempiin ryhmiin. Eri ryhmien osuudet näkyvät havainnollisesti seuraavasta kuviosta, jossa kunkin lohkon otsikko kertoo mitä adverbiryhmä ilmaisee.

Kuvio 7. Juice Leskisen aineiston adverbien pääryhmittäin

9.2 Materiaaliset adverbit

9.2.1 Aikaa ilmaisevat adverbit

Aikaa ilmaisevien adverbien ryhmä on Juice Leskisen käyttämistä adverbeista selvästi laajin. Se kattaa kaikista adverbeista lähes 30 %. Tästä joukosta löytyy monia suurifrekvenssisiä, myös Taajuussanaston aineistossa yleisiä adverbeja. Yleisin näistä on nykyhetkeä ilmoittava *nyt*, joka on Juice Leskisen aineiston adverbeista kolmanneksi yleisin. Nykysuomen sanakirja jakaa tämän adverbin funktion kolmeen ryhmään, joista kaikista löytyy esimerkkejä myös Juice Leskisen aineistosta. Yleisimmässä käytössä se on puhtaasti nykyaikaa ilmaisemassa. Juice Leskisen sanoituksista kuultaa monin paikoin sellainen kuva, että hän hieman kritisoi nykyaikaa ja kertoo nykyaikaa käsitteleviä asioita älyttöminä nykyajan vouhotuksina. Tyypiesimerkki tällaisesta on kappale Jeesus pelastaa, joka alkaa kommentilla “Ei huumekauppias *nyt* enää hassiksella rahaa tee, kun Jeesus nousi kuolleista ja kauppiaita suojelee”. Tämän jälkeen lähes jokainen säe alkaa kuvailulla siitä, mitä älytöntä *nyt* tehdään, mm. “*Nyt* juodaan Jeesus-viinaa, tullaan Jeesus-humalaan” (Jeesus pelastaa). Vastaava ilmiö on monissa sellaisissa kappaleissa, joissa muistellaan kaihoten, miten asiat olivat ennen hyvin, mutta kuinka kaikki onkaan *nyt* toisin. Näin esimerkiksi säkeessä “Multa ovet rautaiset suljettiin, sinä sekosit johonkin lyytiin. *Nyt* sä minua herjaat ja sinun uudet kaverit mua pitää pilkkanaan” (Jyrki boy).

Monissa kertomustyypisissä kappaleissa *nyt* paljastaa mistä ajasta milloinkin kerrotaan. Suuri osa tarinoista tapahtuu nykyisessä hetkessä ja on kerrottu preesensissä. Monesti myös tavallaan menneisyydessä tapahtuneesta kerrotaan preesensissä, mutta tarinan siirtymisestä varsinaiseen nykyaikaan tiedotetaan *nyt*-adverbilla. Malliesimerkki tällaisesta tarinasta on Napoleonin mopo, jossa tarinan jälkeen siirrytään nykyaikaan seuraavalla säeparilla: “On rahat viimein kotona ja pinossa. Ja Napoleonilla on mono vinossa. *Nyt* anoppi ja Josephine kilvan häntä hoivaa” (Napoleonin mopo). Monin paikoin *nyt* esiintyy myös vallitseviin olotiloihin viittaamassa eli kuvaamassa mitä tapahtuu *nyt*, kun tilanne on tällaiseksi muodostunut. Näitä ilmauksia ovat mm. *Nyt*

nuku hiljaa viereen mun” (Nuku) ja koskettava “Rakasta minua *nyt*, kun kaikki muut ovat menneet” (3.30).

Ajan adverbina toimiva *nyt* esiintyy myös sellaisissa ilmauksissa kuin “Eihän se *nyt* sovi apinoiden kuninkaalle”, jossa se on pikemminkin vahvistussana kuin varsinainen ajan määrite. Tässä käytössä *nyt* on yleinen varsinkin erilaisissa huudahduksissa. Juuri nyt tapahtuvaa määrittävät *nyt*-sanana lisäksi myös adverbit *heti* ja *välittömästi*.

Suurifrekvenssinen *aina* esiintyy Juice Leskisen aineistossa enimmäkseen toistuvuutta merkitsevissä ilmauksissa, kuten “Viidestoista yö se saapuu *aina* uudelleen” (Viidestoista yö). Varsinaisen ajan määritteen lisäksi *aina* esiintyy myös eräänlaisena vahvistuspartikkelina sellaisissa ilmauksissa kuin “tiukka kama *aina* uppoo” (Alabama Arizona Alaska ja Utah) ja “kyllä rokki *aina* menee himaan” (Kalevi ja Reiska, Orimattila). Synonyymisia ilmauksia *aina*-adverbille ovat *alati*, *alinomaa* ja *yhä*. Toistuvuutta ilmoittavat myös adverbit *jälleen* ja *uudestaan*. Kaiken kaikkiaan nykyaikaa ja toistuvuutta ilmaisevat adverbit ovat ajan adverbeista yleisimpiä.

Jo tapahtunutta kuvaavista adverbeista yleisin on pieni *jo*-sana, joka esiintyy sekä selkeästi tapahtunutta kuvaamassa, kuten esimerkiksi “On pilviin pois *jo* linnut lentäneet. On kauan *jo* velloneet, kauan on velloneet veet” (Odysseus) sekä juuri tapahtumassa olevan kuvauksessa, kuten “Kuule istuta vielä se omenapuu. Vaikka tuli *jo* tukkaasi nuolee. Vaikka huomenna saaste *jo* laskeutuu. Vaikka huomenna aurinko kuolee” (Myrkytyksen oireet).

Suurin osa menneen ajan adverbeista viittaa lähimenneisyyteen. Tähän ryhmään kuuluvat mm. *äskän* ja *äskettäin*. Kaukaisempaan menneisyyteen ulottuvia ajanmääritteitä ei aineistossa ole. Sen sijaan mukana on joitakin sellaisia adverbeja kuin *lopulta*, *viimein* ja *viimeistään*, jotka osoittavat viimeistä mahdollista tapahtumaa. Yksilöidyistä ajanilmauksista *eilen* tarkoittaa usein myös laajemminkin mennyttä aikaa kuin pelkästään edellistä päivää. Se esiintyy monesti seuraavan esimerkin tavoin yhdessä tätä päivää ilmaisevan *tänään*-adverbin kanssa: “Sinä *eilen* olit numero vain,

tänään jouduit uhriksi ankaran lain” (Kehtolaulu hirtetylle). Viikonpäivistä adverbina esiintyy ainoastaan *lauantaisin*. Tapahtumien kestoa määrittäviä adverbeja Juice Leskisen aineistossa ovat varsinaisesti vain pitkää ajanjaksoa kuvaavat *kauan* ja *ikuisesti*.

Kaiken kaikkiaan ajan adverbeja on sanastossa huomattavan paljon. Kun ottaa huomioon, että myös aikaa määrittäviä substantiiveja on runsaasti, niin voinee päätellä, että ajankuvaus on todella olennainen osa Juice Leskisen kerrontaa. Aikaa määrittävissä adverbeissa kiinnittää eniten huomiota se, että suurin osa ajanilmauksista liittyy nykyiseen aikaan. Juice Leskisen sanoitukset sijoittuvat tässä mielessä vahvasti nykyhetkeen.

9.2.2 Tapaa ilmaisevat adverbit

Aikaa ilmaisevien adverbien jälkeen toiseksi suurin adverbiryhmä ovat tapaa ilmaisevat adverbit, joiden joukko on leksikaalisesti kaikkein suurin. Niiden käyttö on adverbeista kaikkein monipuolisinta. Juice Leskisen aineiston tapaa ilmaisevista adverbeista suurin osa on *in-* ja *n-*loppuisia. Ryhmän yleisin sana *niin* on koko aineiston yleisin adverbi ja esiintyy monenlaisissa yhteyksissä. *Niin* on yleisin myös Taajuussanaston aineistossa, jossa sillä on hyvin laajaa ja monimerkityksistä käyttöä (SKTS 1979: 9). Tämän adverbien yleisin esiintymismuoto on vertauksien osana sellaisissa ilmauksissa kuin “Sinä nauroit *niin* kuin nainen, minä itkin *niin* kuin mies” (Espooseen) ja “Sä olet *niin* kuin alkoholi” (Skorpioninainen). Se esiintyy toistuvasti myös sellaisissa yhteyksissä kuin esimerkiksi “Ja tulppaani kukkii ja hehkuu *niin*” (Tulppaani) ja “Ja ne nauroi *niin*” (Kehtolaulu hirtetylle) ja merkitsee lähinnä samaa kuin *siten että*. Monesti *niin*-adverbien osoittama tapa jää kovin epämääräiseksi.

Yleisimpiin adverbeihin kuuluu myös rajoitusta ilmaiseva adverbi *vain*, joka kuvaa usein toiminnan ehdottomuutta. Esimerkiksi tästä ehdottomuudesta sopii erään laulun sankari, joka laulaa: “Mä tuijottelin silloin *vain* sinun herkkupovees” (Marilyn). Samoin *vain* ilmoittaa usein jatkuvaa toimintaa, kuten “Mutta tuomari yhä *vain* höpisee” (Kehtolaulu hirtetylle). Tämä pieni rajoittava sana esiintyy myönteisenä sellaisessa iloa

lupailevassa lauseessa kuin “Aina tulee tilaa, kun *vain* käytät byxornaa” (Suihke kainaloon). Mutta se luo hyvin usein myös vähättelevää tunnelmaa. Esimerkiksi laulussa Hän sammuu kuvataan onnettoman ihmisen elämää monta kertaa *vain*-adverbilla. Siitä löytyvät mm. seuraavanlaiset säkeet: “Hän yksin on, hän palelee, hän vapisee ja käy näin pitkin katuja hymyillen ihmisille. Mut saa *vain* pilkkaa, tönkyettä; ei mitään muuta näy” ja “Hän joutuu maailmaan taas paperin ja pahvin. Hän yksin on, *vain* koneen osanen” (Hän sammuu).

Hyvä-adjektiivin tavoin myös adverbi *hyvin* kuuluu Juice Leskisen aineiston kärkisanoihin. Se esiintyy sekä tapaa ilmaisevana adverbina että intesiteettiadverbina. Esimerkiksi ilmauksessa: “Kas elämä se kaikkein vaikeinta lie, sen kun *hyvin* teet se kaiken aikasi vie” (Ei elämästä selviä hengissä) *hyvin* muistuttaa *hyvä*-adjektiivin merkitystä.

Tapaa ilmaisevia *sti*-adverbeja Juice Leskisen selvästi lyhyempiä adverbeja suosivissa teksteissä on vain muutama. Sen sijaan ainoastaan luettavaksi tekstinsä kirjoittanut Tiihonen käyttää melko runsaastikin sellaisia adverbeja kuin *joutuisasti*, *kipeästi*, *tasaisesti* ja *vertahyytävästi*.

9.2.3 Paikkaa ilmaisevat adverbit

Myös paikkaa ilmaisevien adverbien ryhmä erottuu selkeästi omaksi kokonaisuudekseen. Se sisältää noin 18 % adverbeista. Näiden sanoiden tarkastelussa kiinnittää heti huomiota se, että yleisimmät niistä ilmoittavat hyvin epämääräistä paikkaa ja sijaintia. Listan kärjessä ovat nimittäin sellaiset sanat kuin *siellä*, *sinne*, *täällä*, *tähän*, *tonne* ja *tässä*. *Tässä*, *tähän* ja *täällä* -adverbit viittaavat runon tapahtumapaikkaan, josta runoilija monesti kaipaa pois *sinne*, johonkin parempaan paikkaan. *Tässä* paikassa on usein seuraavien esimerkkien tapaan jotain moitittavaa: “*Täällä* kaikkia viilataan linssiin” (Keskitysleirin ruokavalio) ja “*Täällä* kaikki aina kaiken tajuaa väärin” (Odysseus). Vastaavasti *siellä* ja *sinne* kuvaavat usein sellaista paikkaa, johon kaivataan ja haikaillaan. Esimerkiksi “Sun luokses käyn, *siellä* hyvä olla

on” ja “Oi Mari, *sinne* tahdon uudestaan” (Mari). Paikoin *siellä* ja *täällä* esiintyvät myös rinnakkain samassa lauseessa, esimerkiksi “Sä olet *siellä* ja minä *täällä*” (Syys).

Juice Leskisen aineistossa selvästi yleisin paikkaa ilmaiseva adverbi on *pois*, joka ei esiinny lainkaan Ilpo Tiihosen eikä Taajuussanaston kärkisanastossa. Hyvin monet *pois*-sanat liittyvät läheisesti lähtemisen teemaan ja kuvaavat jostain *pois* lähtemistä. Se esiintyy useitakin kertoja *lentää*-verbin kanssa poistumista kuvaamassa, esimerkiksi säkeessä “Ja minä lennän, lennän *pois*” (Skitsofrenia). Vastaavaa *pois*-pääsyä se kuvaa myös kulkemista kuvaavassa lauseessa “Kun pysähtyy juna ja aseman nään, mä hyppään *pois* jään tuijottamaan” (Luonas kai olla saan). *Pois*-pääsyn kaipuuseen viittaavat myös sellaiset adverbit kuin *kaukana*, *kauas*, *muualla* ja *ulos*, jotka kaikki kuvaavat jostakin poistumista. Läheisyyttä ja tietyssä paikassa pysymistä ilmaisevia adverbeja on Juice Leskisen teksteissä huomattavasti vähemmän. Tähän ryhmään kuuluvat mm. sellaiset sanat kuin *perässäsi*, *vierellä*, *viereen* ja *lähellään*, jotka ovat enimmäkseen sidoksissa jonkun ihmisen vieressä pysymiseen kuin tiettyyn paikkaan.

Paikkaa ilmaisevien adverbien joukkoon kuuluu myös sellaisia kielteisessä muodossa olevia adverbeja kuin *mihinkään*, *missään* ja *mistään*, jotka ilmaisevat jonkinasteista rajoitteisuutta esimerkiksi säkeessä “Nahkatakkinen numero tuhoaa ikkunoita, ja *mihinkään* sisään ei pääse niistäkään” (Lahti).

9.2.4 Muut materiaaliset adverbit

Materiaalisiin adverbeihin voidaan katsoa kuuluvaksi myös määrää ja syytä osoittavat adverbit (Laaksonen - Lieko 1988: 53). Määrää osoittavista yleisimmät ovat *paljon* ja *vähän*, jotka molemmat ilmaisevat sekä konkreettista että abstraktista määrää. Molemmista käytetään paljon myös niiden komparatiivimuotoja *enemmän* ja *vähemmän*.

Syytä ilmaisevien adverbien osuudesta puolet kattaa kysymyssana *miksi*, jolla ihmetellään pääasiassa seuraavanlaista ihmisen toimintaa: “Beibi, *miksi* riehut noin? *Miksi* kiinni tartut palloon?” (Panomies). Eräänlainen vastaussana *siksi* ei esiinny

vastauksena, vaan pikemminkin syytä ilmaisevana sanana, esimerkiksi “Beibi, vielä tahdot kai? *Siksi* osoitteesi anna.”(Panomies). Muiden materiaalistien adverbien joukkoon kuuluvat myös erittäin yleiset toistoa tarkoittavat adverbit *myös* ja *taas*.

9.3 Modaaliset adverbit

Modaaliset adverbit osoittavat puhujan suhtautumista siihen, mitä hän sanoo. Juice Leskisen teksteissä tämän ryhmän adverbeja esiintyy sekä henkilöiden puheessa että kertojaminän kerronnassa. Yleisin niistä on myönnytystä ja toisen ajatukseen yhtymistä tarkoittava *kyllä*, joka Juice Leskisen teksteissä lähinnä painottaa sanottavaa. Esimerkiksi ilmauksissa “Hänen luokseen *kyllä* reitin ymmärrän: sinne vie valtatie 9!” (Valtatie 9) ja “*Kyllä* saatana pitäis nyt pilvee saada kun päällikkö kaiken poltti” (Pilvee pilvee) *kyllä* vahvistaa sanoman perillemenoaa. Vastaavaa vahvistusta ilmaisevat myös *sentään*, *toki* ja *todella*.

Erittäin usein esiintyy myös puhekielinen *vaan*, joka joissakin ilmauksissa sisältää kirjakielisen *vain*-pronominin rajoittavan merkityksen. Esimerkiksi murteellisessa ilmauksessa: “mua *vaan* vähän hirvittää noi kiäliongelmät” (Mussoliini perusdiini) *vaan* muiututtaa *vain*-sanana käyttöä. Useimmiten *vaan* luo kerrottavaan asiaan hieman vähättelevän merkityksen, kuten lauseissa “Joku ostaa *vaan* koska toinen myy” (Kone) ja “Teille *kyllä* kelpaa ihan mikä *vaan*” (Hittejä ja idoleita). Hieman vastaavassa vähättelevässä merkityksessä esiintyy myös *vaikka*, joka adverbina ollessaan ilmaisee jotakin puhujan kannalta ajateltavissa olevaksi, mahdolliseksi (NS). Esimerkki tällaisesta käytöstä on lauseessa “Tahdon laivan, *vaikka* sitten aivan pienen” (Odysseus).

Puhujan epäilevyyttä määrittävät adverbit *kai*, *ehkä*, *tuskin*, *muka* ja *näenköpä*, joista yleisin *kai* määrittää sellaista toiveikasta mahdollisuutta kuin “En välitä muusta mutta päivät jotka maapallo rullaa radallaan, luonas *kai* olla saan” (Luonas *kai* olla saan) ja “Mä hullu *ehkä* oon, mut *kai* mä sentään saan osaltani hauskaa tuoda päälle maan”(Rokkaan). *Ehkä* tarkoittaa lähes samaa, mutta esiintyy hieman vakavimmissa ilmauksissa. Esimerkiksi “Häntä rakastin paljon. Sua rakastan *ehkä* enemmän” (Syksyn sävel). Murteellinen *näenköpä* lauseessa “*näenköpä* tappaisit riemujen tuojan”

(Haetarirock) tarkoittaa suunnilleen samaa kuin *tuskin*, joka ilmaisee kaikkein suurinta epäilyä esimerkiksi huudahduksessa “Arvata sen *tuskin* voit” (Tarzanin kalsarit). Myös *muka* on painokas adverbini esimerkiksi lauseessa “Raittiushenkilö raittiustuolissaan sinusta on *muka* huolissaan”(Ei elämästä selviä hengissä).

9.4 Intesiteettiadverbit

Intesiteettiadverbit kuvastavat ilmoitetun ominaisuuden astetta ja vivahduksia (Ahlman 1933: 142). Ne ovat useimmiten erilaisia vahvistussanoja, jotka esiintyvät adjektiivin tai jonkin toisen adverbini edellä vahvistamassa ilmaisua. Ylivoimaisesti yleisin näistä sanoista on Juice Leskisen aineiston sanastossa *niin*, joka on hyvin yleinen myös tapaa ilmaisevana adverbina. Vahvistussanana se esiintyy sellaisissa ilmauksissa kuin esimerkiksi “Yli virran uit ja lensit pois *niin* hiljaa” (Minea), “Pois hän meni *niin* lujaa *niin* lujaa, et hän lopulta pyyhälsi ohi elämän” (Kuollut mies) ja “On hyvä *niin* kuin pidät siinä kättä” (Nonamen laulu).

Samoin tapaa ilmaisevana adverbiniakin yleinen *hyvin* esiintyy usein myös intesiteettiadverbina ja korostaa esitettyjä ominaisuuksia esimerkiksi lauseessa “Pyörä oli *hyvin* huonokuntoinen” (Einarin polkupyörä). Vastaavissa tehtävissä esiintyvät myös määritteet *erittäin*, *kaikkein*, *täysin* ja *oikein*, joka ilmaisee epävarmuutta esimerkiksi lauseessa “Aina *oikein* uskoa ei jaksa ihmiseen” (Viidestoista yö).

9.5 Tiivistelmä adverbista

Juice Leskisen adverbini käyttö osoittautui melkoisen rikkaaksi. Hän käyttää kerronnassaan paljon verbejä ja määrittää tekemistä adverbilla, jotka luovat kerrontaan selventäviä ja värikkäitä ilmauksia. Aikaa ilmaisevini adverbini suuri osuus yhdessä aikaa ilmaisevini substantiivini kanssa osoittaa ajan ilmaisun keskeisyyttä. Paikkaa ilmaisevat adverbini ovat pääasiassa hyvin epämääräisiä ja ilmaisevat joko haaveellisuutta tai välinpitämättömyyttä. Tarkkojen paikkojen määrittämiseen Juice Leskinen käyttää substantiiveja. Verbi- ja adverbini-ilmausten käyttö selittää osaltaan hänen aineistonsa adjektiivini vähäisyyttä. Esimerkiksi ihmistä kuvailevini

adjektiiviattribuuttien sijaan hän kuvailee usein tekstiensä henkilöitä kertomalla miten he toimivat.

Kuten jo adjektiivien käsittelyn yhteydessä mainitsin, on adverbien osuus Juice Leskisen uudemmassa tuotannossa hieman laskenut ja adjektiivien osuus noussut. Kuvailevuus on siis uudemmassa tuotannossa siirtymässä enemmän adjektiiveille. Leksikaalisesti adverbeissa on tapahtunut hyvin vähäisiä muutoksia.

Ilpo Tiihosen aineistossa adverbien osuus on hieman Juice Leskisen aineistoa vähäisempi, ja niiden käyttö on ikään kuin tarkempaa. Esimerkiksi epämääräisiä paikkoja ja aikoja ilmaisevia *missään* ja *johonkin* -sanoja ei Ilpo Tiihosen adverbistossa esiinny lainkaan. Toisin kuin Juice Leskisen aineistossa, Ilpo Tiihosen teksteissä on ominaisempaa mainita viikonpäivistä adverbeina kuin substantiiveina. Ilpo Tiihosen teksteissä on myös useita tapaa ilmaisevia *sti*-loppuisia adverbeja ja muita pitkäköjä adverbeja.

10 POST- JA PREPOSITIOESIINTYMÄT

Post- ja prepositiot esiintyvät prepositiolausekkeissa, jotka ovat yleensä adverbien tavoin predikaatin määritteitä. Juice Leskisen aineistossa adverbien osuus on hyvin vähäinen, vain 0,8 %. Yhtenäisyyden vuoksi esitän kuitenkin myös tämän ryhmän sanat omana taulukkonaan.

Taulukko 10. Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston aineiston yleisimmät post- ja prepositiot.

Juice			Tiihonen			SKTS
sana	f	f%	sana	f	f%	sana
1. kanssa	32	24,81 %	alla	6	15,79 %	kanssa
2. läpi	9	6,98 %	ohi	4	10,53 %	lisäksi
3. yli	9	6,98 %	pitkin	4	10,53 %	yli
4. päälle	8	6,20 %	yli	4	10,53 %	varten
5. alla	6	4,65 %	ilman	3	7,89 %	vuoksi
6. luokse	6	4,65 %	asti	2	5,26 %	ilman
7. alle	5	3,88 %	edestä	2	5,26 %	välillä
8. luonas	5	3,88 %	jälkeen	2	5,26 %	kautta
9. puolesta	5	3,88 %	kanssa	2	5,26 %	puolesta
10. ilman	4	3,10 %	luona	2	5,26 %	alle
	89	68,99 %		31	81,58 %	
11. jälkeen	4	3,10 %	päin	2	5,26 %	ympärillä
12. alta	3	2,33 %	taa	2	5,26 %	takia
13. kohti	3	2,33 %	edellä	1	2,63 %	päälle
14. päin	3	2,33 %	läpi	1	2,63 %	alla
15. päällä	3	2,33 %	takaa	1	2,63 %	takana
16. ylle	3	2,33 %		38	100,00 %	yllä
17. ympäri	3	2,33 %				välissä
18. ennen	2	1,55 %				nojalla
19. halki	2	1,55 %				päällä
20. kautta	2	1,55 %				kohtaan
	117	90,70 %				
21. mukaan	2	1,55 %				sisään
22. päältä	2	1,55 %				vieressä
23. sekaan	2	1,55 %				suhteen
24. vuokses	2	1,55 %				keskuudessa
25. takiaan	1	0,78 %				taakse
26. varten	1	0,78 %				ohella
27. yllä	1	0,78 %				takaa
28. yltä	1	0,78 %				ympäri
	129	100,00 %				

Juice Leskisen aineiston post- ja prepositioista selvästi yleisin on myös Taajuussanaston aineistossa eniten esiintyvä *kanssa*. Se esiintyy useimmiten loppuheittoisessa muodossa *kanssas* yksikön toiselle persoonalle suuntautuvissa ilmauksissa, joissa ilmoitetaan mitä on hyvä tehdä toisen kanssa. Tämän suuntaisia ilmauksia ovat mm. “Sun *kanssas* ruohon tuoksuun matkan teen, sun *kanssas* menen ylihuomiseen niin valoisaan” (Mari). Sama

kanssa esiintyy myös esineiden seurasta puhuttaessa. Näin esimerkiksi seuraavissa lauseissa: “Sun kuvasi *kanssa* mä sänkyyn hiivin” ja “Täällä ootan *kanssa* jumpperin” (Marilyn). Vastaavassa merkityksessä esiintyy myös sana *luonas*. Henkilösuhteita käsittelevissä kappaleissa esiintyvät myös sanat *puolesta*, *takia* ja *vuoksi*, joiden ilmaisut kertovat, mitä toisen ihmisen vuoksi ollaan valmiita tekemään.

Post- ja prepositioiden joukkoon kuuluu useita kulkemiseen liittyviä sanoja, jotka ilmaisevat lähinnä jonkin alueen ylittämistä. Tällaisia sanoja ovat mm. *halki*, *kautta*, *läpi* ja *yli*. Kärkisanastoon yltäneet *läpi* ja *yli* määrittävät konkreettisen läpipääsemisen lisäksi myös selviytymistä, kuten “Niin - me johonkin mentiin ja jostakin pois *läpi* elämän tiikusateen” (Edestakaisin).

Juice Leskisen uudemman aineiston sanastossa post- ja prepositioiden osuus on laskenut vielä pienemmäksi, 0,34 %:iin. *Kanssa* on säilynyt myös uudemman aineiston eniten käytettynä post- ja prepositiona. Ilpo Tiihosen aineiston sanastossa postpositioita ja prepositioita on selvästi Juice Leskisen aineistoa enemmän, yli 2 % sanastosta. Yleisimpiä näistä ovat erilaiset paikanmäärittäet sekä kulkemista kuvailevat sanat.

11 KONJUNKTIOESIINTYMÄT

Konjunktioiden ryhmä on Juice Leskisen aineistossa leksikaalisesti kaikkein suppein. Tämä pieni yhdeksäntoista sanan ryhmä muodostaa Juice Leskisen sanaluokista kuitenkin peräti 7,85 %:n osuuden. Tästä voidaan päätellä, että konjunktioiden esiintymiskeskisarvo on todella suuri (61,8). Selitys näihin lukuihin näkyy jo heti Juice Leskisen koko aineiston kärkisanastosta, johon kuuluu useita konjunktioita. Seuraava taulukko näyttää esiintymiseen kaikki Juice Leskisen aineiston konjunktioita. Vertailun vuoksi mukana ovat jälleen myös Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston aineistojen konjunktioita. Taajuussanaston aineistosta olen poiminut mukaan ainoastaan ne sanat, jotka on sijoitettu ainoastaan tai ensisijaisesti konjunktioiden ryhmään. Sen vuoksi niistä ei ole mahdollista esittää todenmukaisia osuuksia.

Taulukko 11. Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston yleisimmät konjunktiot suhteellisine esiintymineen.

Juice			Tiihonen			SKTS
sana	f	f %	sana	f	f %	sana
1. ja	622	51,24 %	ja	97	55,11 %	ja
2. kun	187	15,40 %	kun	32	18,18 %	että
3. mutta	118	9,72 %	että	14	7,95 %	mutta
4. että	75	6,18 %	kuin	9	5,11 %	kun
5. jos	55	4,53 %	niin	8	4,55 %	tai
6. vaikka	43	3,54 %	vaikka	4	2,27 %	sekä
7. kuin	39	3,21 %	jos	3	1,70 %	jos
8. vaan	22	1,81 %	vaan	3	1,70 %	vaan
9. niin	21	1,73 %	mutta	3	1,70 %	vaikka
10. tai	10	0,82 %	jotta	1	0,57 %	kuten
	1192	98,19 %		174	98,86 %	
11. kunnes	7	0,58 %	tai	1	0,57 %	eli
12. taikka	4	0,33 %	vai	1	0,57 %	vai
13. eli	3	0,25 %		176	100,00 %	jotta
14. koska	3	0,25 %				taikka
15. ellen	2	0,16 %				joskin
16. joskin	1	0,08 %				kunnes
17. jotta	1	0,08 %				jollei
18. sekä	1	0,08 %				tahi
	1214	100,00 %				

Taulukon frekvenssi- ja summafrekvenssisarakkeet osoittavat selvästi, että Juice Leskisen aineiston kymmenen eniten esiintyvää konjunktiota kattavat jo lähes 100 %:n osuuden konjunktioista. Muiden konjunktioiden osuudet jäävät häviävän pieniksi. Sanasarakkeet paljastavat, että kaikkien vertailtavien aineistojen konjunktiot ovat erittäin yhtäläisiä. Ainoastaan sana *niin* näyttää olevan ominainen sekä Juice Leskisen että Ilpo Tiihosen sanastossa, mutta ei Taajuussanaston aineistossa.

11.1 Rinnastuskonjunktiot

Juice Leskisen aineiston konjunktioista 65 % on rinnastuskonjunktioita ja 35 % alistuskonjunktioita. Rinnastuskonjunktioiden suuresta osuudesta huolimatta niitä on leksikaalisesti vähemmän. Suurin osa lauseiden ja lauseenosien rinnastuksista tapahtuu Juice Leskisen teksteissä pääasiassa kolmen konjunktion avulla. Ylivoimaisesti yleisin

niistä on *ja*, joka on koko sanaston toiseksi yleisin sana heti *olla*-verbin jälkeen. *Ja*-konjunktion suuri osuus ei sinänsä ole yllättävää, sillä se on selvästi yleisin myös Taajuussanaston aineistossa ja esiintyy kielessämme hyvin monenlaisissa rinnastuksissa. Juice Leskisen aineistossa *ja* yhdistää sekä lauseita että sanoja toisiinsa. Sen käyttö on erittäin runsasta. Juice Leskisen oman kommentin mukaan sellaisia sanoja kuin *ja*, *kun*, *jos* voi huoletta lisäillä sanoituksiin jos ei melodia muuten tule täyteen (Wallenius 1987: 6). Tämä ilmiö näkyy tosiaan hänen sanoituksissaan, sillä monin paikoin *ja* on mukana sellaisissakin ilmauksissa, joissa sitä ei ainakaan selvyuden vuoksi vaadittaisi.

Ja esiintyy usein myös luetteloissa. Luettelemoimalla saadaan aikaan paljouden, kiireen, lennokkuuden tai kasvun vaikutelmaa (Rintala 1992: 82). Esimerkkejä hengästyttävästä luetteloinnista ovat mm. seuraavat hokemat: “Hän on vaimo *ja* äiti *ja* tytär *ja* rakastajatar” (Nainen) ja “*Ja* vetskari hajoo, *ja* taivas aukeaa! *Ja* amatöörikitaristin jytäinstrumentti kuudesti laukeaa!” (Heinolassa jyrää).

Samoin erittäin usein toistuu konjunktio *mutta*, joka esiintyy *ja*-konjunktion tyyliin usein lauseiden alussa sidesanana, esimerkiksi “*Mutta* manserock on poikaa!” (Manserock). Ihan vastaavissa merkityksissä esiintyy myös karkikonjunktioihin kuuluva *vaan*, joka ilmaisee vastakkaisuutta esimerkiksi lauseissa “Ne järjestivät herätyksen miedon, *vaan* itse et sitä päässyt kokemaan” (Minea) ja “Tää new man tarjoo päivänkakkaraa *vaan* kioskiinsa joudut myymään jätkänmakkaraa” (Anne ja Jacques).

11.2 Alistuskonjunktiot

Alistuskonjunktioista yleisin on *kun*, joka määrittää enimmäkseen aikaa, esimerkiksi “Ja jos sallit yöksi jään ja *kun* aamu on en tiedä missä herään” (Viidestoista yö). Lisäksi *kun* on myös selvästi yleisin syytä ilmaiseva konjunktio. Esimerkiksi lauseessa “Älä nojaa ovikellon nappulaan, *kun* kuitenkin en tule avaamaan” (Mene kotiin) *kun* ilmoittaa, miksi oven takana ei kannata turhaan odotella.

Kiinnostavia ilmauksia luo kärkikonjunktioihin kuuluva *vaikka*, joka esiintyy Juice Leskisen teksteissä useimmiten sellaisissa ilmauksissa kuin “Kuule istuta vielä se omanapuu. *Vaikka* tuli jo tukkaasi nuolee” (Myrkytyksen oireet) ja “Ota minut sinun uniin *vaikka* nousen toisiin juniin” (Syksyn sävel), joissa se merkitsee mahdollisuutta tehdä jotain kaikesta huolimatta. Hieman vastaavassa merkityksessä esiintyy myös kärkikonjunktioihin kuuluva *jos* esimerkiksi lauseessa “Ja *jos* sallit yöksi jään” (Viidestoista yö). *Jos*-konjunktion yleisin esiintymistapa on viestittää erilaisia syy- ja seuraussuhteita. *Jos*-sanana käytöstä sopivat esimerkeiksi seuraavat lauseet: *Jos* laulat niin laula hiljaa sua kenties kuunnellaan” (Pidä vakan alla kynttilää) ja “*Jos* mä raapaisten niin palaa koko talo”(Eksä pese sitä koskaan).

Kärkisanastoon kuuluva *että*-konjunktio johdattaa usein epäsuoraan esitykseen, esimerkiksi “Turun hiippakunnan tiedotuspäällikkö ilmoittaa, *että* tärkeimpiin risteyksiin, lentoasemille”(Ajan henki). Se esiintyy myös tyypillisesti sivulauseiden alussa, esimerkiksi “Mä luulin, *että* lemmin naista mutta lemmin lasta” (Imeläkivi).

11.3 Tiivistelmä konjunktioiden käytöstä

Konjunktioiden tarkastelu osoitti, että Juice Leskisen konjunktioiden käyttö perustuu tiettyjen samojen erittäin usein esiintyvien konjunktioiden varaan. Etenkin rinnastuskonjunktiot esiintyvät Juice Leskisen sanoituksissa hyvin tiheästi, jopa tiheimmin kuin selvyys vaatisi. Ne eivät aina toimi rinnastavina sanoina, vaan myös pieninä tekstin sidesanoina. Merkityksellisimpiä konjunktioita ovat erilaisia mahdollisuuksia välittävät konjunktiot *jos* ja *vaikka*.

Juice Leskisen uudemmassa aineistossa konjunktioiden osuus on selvästi vähentynyt, ja varsinkin rinnastuskonjunktioiden käyttö on muuttunut taloudellisemmaksi niin, että niitä ei yhtä paljon enää toisteta ilman varsinaista rinnastusta. Uudemman aineiston sanoituksissa erilaisia konjunktioita on hyvin vähän. Sanojen ja lauseiden yhdistäminen on pääasiassa *ja*- ja *kun*- konjunktioiden varassa. Nämä samat konjunktiot ovat hallitsevia myös Ilpo Tiihosen aineiston sanastossa. *Kun* esiintyy pääasiassa aikaa ilmaisevien lauseiden alussa, ja *ja* yhdistää pääasiassa tekstien lukuisia substantiiveja toisiinsa.

12 INTERJEKTIOESIINTYMÄT

Jo sanaluokkajakauman interjektio-osuuksia katsomalla voi päätellä, että Juice Leskisen tekstit kuuluvat tyyllilajiltaan rocklyriikkaan. Interjektioden 1,64 %:n osuus on huomattavasti Ilpo Tiihosen aineiston (0,65 %) ja Taajuussanaston aineiston (0,14 %:n) interjektio-osuuksia suurempi. Interjektiot ovat ainoa sanaluokka, jossa Juice Leskisen aineistosta löytyy enemmän erilaisia sanoja kuin koko Taajuussanaston aineistosta. Olen poiminut Taajuussanaston aineistosta mukaan kaikki pelkästään tai ensisijaisesti interjektiona esiintyvät sanat. Juice Leskisen ja Ilpo Tiihosen aineistoissa kaikki listatut sanat esiintyvät puhtaasti interjektioina. Seuraavaan taulukkoon on ainoastaan Juice Leskisen aineistosta riittänyt sanoja kolmenkymmenen sanan verran.

Taulukko 12. Juice Leskisen, Ilpo Tiihosen ja Taajuussanaston interjektiot esiintymineen.

<i>Juice</i>			<i>Tiihonen</i>			<i>SKTS</i>		
	sana	f	f%	sana	f	f%	sana	f%
1.	oo	21	9,72 %	kur	3	12,50 %	no	27,03 %
2.	jee	19	8,80 %	hä	3	12,50 %	voi	10,30 %
3.	voi	18	8,33 %	niin	3	12,50 %	joo	4,22 %
4.	oi	14	6,48 %	ah	3	12,50 %	hei	3,72 %
5.	no	13	6,02 %	hei	3	12,50 %	ai	3,38 %
6.	ou	11	5,09 %	no	3	12,50 %	kas	2,87 %
7.	jipi	9	4,17 %	oo	3	12,50 %	oi	2,53 %
8.	aa	8	3,70 %	she	3	12,50 %	tervetuloa	2,20 %
9.	jumalauta	7	3,24 %		24	100,00 %	hahaa	1,01 %
10.	ho	5	2,31 %				ah	0,84 %
		125	57,87 %					58,11 %
11.	hau	4	1,85 %				ka	0,84 %
12.	hei	4	1,85 %				aamen	0,68 %
13.	hyi	4	1,85 %				hui	0,68 %
14.	oo-oo	4	1,85 %				jaha	0,68 %
15.	slam	4	1,85 %				ahaa	0,51 %
16.	tamtam	4	1,85 %				hoosianna	0,51 %
17.	hoi	3	1,39 %				jaaha	0,51 %
18.	joo	3	1,39 %				jumalauta	0,51 %
19.	juu	3	1,39 %				kippis	0,51 %
20.	kas	3	1,39 %				la	0,51 %
		161	74,54 %					64,02 %
21.	shalalala-lalalaa	3	1,39 %				noo	0,51 %
22.	tralalalaalalaa	2	0,93 %				ohhoh	0,51 %
23.	aa-aa	2	0,93 %				aha	0,34 %
24.	aah	2	0,93 %				haa	0,34 %
25.	däng	2	0,93 %				hä	0,34 %
26.	ha	2	0,93 %				okei	0,34 %
27.	haa	2	0,93 %					
28.	hallelujaa	2	0,93 %					
29.	jippii	2	0,93 %					
30.	moi	2	0,93 %					
		182	84,26 %					

Taulukko osoittaa, että kymmenen eniten käytettyä interjektiota muodostavat Juice Leskisen ja Taajuussanaston aineistossa lähes samansuuruisen osuuden, mutta sen jälkeen Taajuussanaston interjektioiden esiintymät harvenevat selvästi. Juice Leskisen aineistossa on sen sijaan useitakin runsaasti esiintyviä interjektioita. Ilpo Tiihosen

aineiston harvat interjektiot esiintyvät harvinaisen yhtäläisesti: jokainen kattaa kokonaisuudesta täsmälleen yhtä suuren osan. Edellä esitetyssä taulukossa on hyvin erinäköisiä sanoja. Taajuussanaston ja Juice Leskisen aineiston sanastossakin on ainoastaan neljä yhteistä sanaa. Juice Leskisen interjektiot näyttävät siis melko persoonallisilta.

Juice Leskisen käyttämät interjektiot jakautuvat kahteen osaan. Osa niistä on teksteissä esiintyvien henkilöiden erilaisia lausahduksia, kuten esimerkiksi lauseessa “Napo tarjoo mopoaan ja vaari sanoo: `joo!’” (Napoleonin mopo). Suurin osa interjektioista on kerrontaa elävöittäviä välihuudahduksia.

Eniten interjektioissa esiintyy sellaisia pieniä sanoja kuin *oi*, *oo*, *ou* ja *voi*, jotka luovat sanottuun erilaisia sävyjä. Ihastusta luovat mm. seuraavien säkeiden interjektiot: “*Ou* imeläkivi” (Imeläkivi), “*Oo!* Raili!” (Oo Raili), ja “*Oi* Mari” (Mari) *Voi* kuvastaa lähinnä haikeutta tai epätoivoa, esimerkiksi “*Voi*, miksi ei minua haitkaan huolineet!” (Odysseus) ja “*Voi* teitä, joista alkaa kuolemamme!” (Per vers runoilija). Monet interjektioista esiintyvät vain yhdessä kappaleessa, mutta niissä aina useamman kerran. Juice Leskinen on monesti valinnut kuhunkin kappaleeseen juuri sen tyyliin sopivan interjektion. Interjektiot sointuvat usein hyvin muihin sanoihin. Malliesimerkeiksi tällaisesta soinnutuksesta sopivat seuraavat säkeet: “*Uuuwaa!* Nyt tekee mieli makeaa!” (Imeläkivi) ja “Jos et halua täysillä päästellä, voit kenties elämäsi säästellä. *Jee, jee!* Mut edes niin et sitä tee!” (Ei elämästä selviä hengissä). Persoonallisia interjektioita ovat mm. *hölökynlökyn*, *släm*, *tam-tam* ja *ölökytämäläkytälökytämäkkää*.

Juice Leskisen uudemman aineiston sanastossa interjektioiden määrä on hieman vähentynyt, pienet *oi* ja *voi* -huudahdukset ovat poistuneet, ja interjektioita esiintyy selvästi enemmän henkilöiden kommunikaatiossa kuin muina välisanoina. Ilpo Tiihosen aineiston vähäiset interjektiot ovat lähinnä sellaisia pieniä kommentteja kuin *hei*, *no* ja *äh*. On ymmärrettävää, että rocklyriikkaan kuuluvien Juice Leskisen sanoitusten sanastossa esiintyy enemmän interjektioita kuin muussa lyriikassa. Laulutekstit ovat

lyriikan lisäksi myös käsikirjoituksia esitystilanteita varten, ja erilaiset huudahdukset sopivat hyvin esiintymistilanteisiin (Hynninen 1990: 22).

13 PÄÄTÄNTÖ

Esitelmäni alun sanaston rikkaus -kappaleessa selvitin, että Juice Leskisen sanoituksia ei voi minkään yleisen sanaston rikkautta selvittävän laskentamenetelmän avulla kutsua ”rikkaaksi”. Kärkisanaston tarkastelu paljasti, että samat sanat esiintyvät hänen teksteissään usein. Vertailu Taajuussanaston kärkisanaluetteloon näytti vielä, että suuri osa näistä kärkisanoista on kieleemme tavallisimmiksi luokiteltuja sanoja. Juice Leskisen sanoitusten perusjoukon muodostaa siis melko suppea perussanasto. Tarkempi sanakohtainen analyysi osoittaa kuitenkin, että pelkät laskennalliset taulukkotiedot eivät kerro koko totuutta hänen sanastostaan. Hänen teksteissään saattaa sama sana esiintyä hyvinkin erilaisissa merkityksissä ja luoda yllättäviä ja rikkaita merkityksiä.

Sanaluokista kaikkein keskeisimmässä roolissa ovat verbit. Juice Leskisen tekstit ovat hyvin toiminnallisia, ja juuri verbit sisältävät usein koko runon kannalta olennaisia sävyjä ja merkityksiä. Juice Leskisen aineiston tärkeimmistä verbiryhmistä liikeverbit osoittavat sanoitusten yhdeksi tärkeäksi teemaksi lähtemisen ja liikkeelläolon ja mentaaliverbit osoittavat ihmisen kommunikaation ja ajattelun merkitystä runojen sisällöissä.

Myös substantiiveilla on Juice Leskisen kerronnassa erittäin tärkeä osuus. Erityisen huomionarvoista on hänen tapansa kuvata runoissa esiintyviä henkilöitä tarkasti substantiivien avulla. Monilla hänen tekstiensä henkilöillä on oma nimi ja ammatti tai jokin muu heitä määrittävä nimike. Tämän vuoksi henkilöt alkavat nopeammin vaikuttaa tutuilta ja heihin voi jopa samaistua. Myös tapahtumapaikkoja eli miljöötä nimitetään Juice Leskisen teksteissä varsin tarkasti erilaisten luonnonpaikkojen ja rakennusten nimityksillä. Juice Leskisen tarkkaan kerrontaan kuuluvat myös lukuisat

ihmisen ruumiinosien ja vaatteiden nimitykset sekä kulkuvälineiden, huonekalujen ja monien muiden esineiden nimitykset.

Juice Leskinen suosii teksteissään selvästi enemmän adverbeja kuin adjektiiveja. Aikaa ja paikkaa ilmaisevat adverbit ovat Juice Leskisen teksteissä huomattavan epämääräisiä. Tarkkoja aikoja ja paikkoja ilmaisevat substantiivit, joilla on helpompi viitata tarkkarajaisiin asioihin (Huovinen - Nyberg 1987: 53). Adjektiivien osuus Juice Leskisen aineistossa on hyvin vähäinen, ja niiden käyttö on neutraalia. Tekstit eivät kuvaile esimerkiksi henkilöitä yleensä suoraan adjektiiveilla, vaan antavat runojen vastaanottajan muodostaa kuvan henkilöistä muiden esitettyjen tietojen, esimerkiksi ammatin ja muiden ihmistä määrittävien nimitysten avulla.

Substantiivien runsaasta osuudesta huolimatta myös pronomineja on Juice Leskisen aineistossa melko paljon. Niiden määrään vaikuttaa osaltaan Juice Leskisen tekstien toisteisuus. Varsinkin tekijänä esiintyvät pronominit toistuvat teksteissä usein. Toisteisuuden selityksenä on, että Juice Leskisen tekstit on tarkoitettu nimenomaan kuunneltaviksi, mikä asettaa niille erilaisia vaatimuksia kuin luettaviksi tarkoitetuille teksteille. Samasta syystä myös jotkut konjunktiot toistuvat erittäin usein. Nopeassa tempossa esitetyissä kappaleissa ne sitovat säkeitä tehokkaasti yhteen.

Juice Leskisen väittämä hänen sanoitustensa neljästä yleisimmästä aihepiiristä toteutui tutkimukseni aihepiirikohtaisen jaottelun perusteella hyvin. Hänen tekstiensä ihmiskeskeisyys näkyy kaikissa sanaluokissa: verbeistä yleisimpiä ovat ihmisen liikettä, kommunikointia ja ajattelua kuvaavat verbit, substantiiveista ihmistä määrittävät nimitykset sekä ihmisen osia ja vaatteita nimittävät sanat, ja pronomineista suurin osa on persoonapronomineja. Ihminen on todellakin Juice Leskisen tekstien pääosassa. Ihminen ja yhteiskunta -aihe näkyy selvästi yhteiskunnallisia rakenteita nimeävinä substantiiveina sekä myös kappaleissa esiintyvien henkilöiden ammattien kertomisena. Uskonnollisten aiheiden käsittely näkyy suorina raamatullisina alluusioina, viittauksina kirkollisiin toimiin ja kirkollisina ammattinimikkeinä. Runoissa ihmisen elämään kuuluvat myös kaikenlaiset tunteet ja tunteminen. Juice Leskisen sanastossa tunnesanoja

on runsaasti sekä substantiivien että verbien joukossa. Näiden aihepiirien lisäksi myös musiikki näkyy sanoituksissa selvästi. Musiikkiverbien ja musiikkisubstantiivien osuus kaikista sanoista on yhteensä lähes 3 %.

Juice Leskisen uudempi tuotanto on sanastonsa perusteella pysynyt pääasiassa näissä samoissa aihepiireissä, joskin joitakin muutoksia painotuksissa on selvästi tapahtunut. Alkutuotannossaan Juice Leskisen piti omien sanojensa mukaan tehdä koko suomirock alusta lähtien ja imeyttää sanoituksiinsa kaikki, mitä muualla maailmassa oli 25 vuoden aikana käsitelty. Tämä selittää Juice Leskisen mielestä osin hänen alkutuotantonsa suorasukaisuutta. (Korpeinen 1987: 22.) Aihepiireittäin tarkasteltuna suurin muutos Juice Leskisen alkutuotannon ja uudemman tuotannon välillä on musiikkisanojen vähentyminen ja yhteiskunnallisten sanojen lisääntyminen. Juice Leskinen ei uudemman tuotantonsa sanoituksissa enää edes yritä olla nuori rokkari, vaan hän tulkitsee tunteja aikuisen suomalaisen miehen näkökulmasta. Tekstit ovat muuttuneet pohdiskelevammiksi. Juice Leskisen alkutuotannon ja uudemman tuotannon vertailu osoittaa Juice Leskisen kiinnostuksen ajankohtaisia asioita kohtaan. Uudemman aineiston sanastoon on tullut mukaan useita 1990-luvulle tyypillisiä asioiden nimityksiä.

Juice Leskisen ja nykylyyrikko Ilpo Tiihosen vertailu osoittaa sanaluokkakohtaisia painotuseroja. Ilpo Tiihosen aineistossa on erittäin paljon kaikenlaisia erikoisia ja monimerkityksisiä substantiiveja, jotka luovat hänen tekstiensä maailmaan omaperäisyyttä. Samoin adjektiivien käyttö on hänen lyriikassaan selvästi Juice Leskisen aineistoa runsaampaa. Adjektiiveilla on tärkeä rooli Ilpo Tiihosen lyriikassa. Sen sijaan verbien käyttö on hänen teksteissään pääasiassa melko neutraalia. Ilpo Tiihosen tekstien ilmaisuvoima painottuu selvästi substantiiveihin ja adjektiiveihin. Hänen teksteissään käsittelemänsä asiat välittyvät pitkälti esitettyjen kuvien kautta. Juice Leskisen teksteissä toiminta on kaikkein keskeisintä. Tämä ero näkyy hyvin selvästi heidän teksteissään. (Katso liitettä) Aihepiirimukainen tarkastelu paljastaa, että Tiihonen käsittelee Juice Leskistä vähemmän musiikkia ja uskonnollisia aiheita, mutta yhteiskunnallisia aiheita hänenkin teksteissään esiintyy. Juice Leskisen tavoin myös Ilpo Tiihonen käsittelee ihmistä ja ihmisen elämään liittyviä asioita, mutta hän kuvaa

ihmisen ajatuksia ja tunteita harvoin toimintana, eikä hänen kuvauksensa muutenkaan ole yhtä suorasukaista kuin Juice Leskisen teksteissä. Perinteiseen lyriikkaan verrattuna Juice Leskisen ja Ilpo Tiihosen teksteille on yhteistä kerronnan realistisuus ja arkipäiväisyys. Molemmat runoilijat käsittelevät aiheitaan suoraan ja kaunistelematta. Kummankin teksteissä esiintyy myös hyvin paljon tarkkaa kerrontaa. Sanastokohtainen analyysi paljasti, että määrällisesti Ilpo Tiihosen aineisto vaikuttaa Juice Leskisen aineistoa rikkaammalta. Hän käyttää teksteissään monia slangisanoja ja muita erikoisia sanoja. Hänen tekstinsä sisältävät suhteellisesti enemmän erilaisia sanoja.

Juice Leskisen aineiston teksti perustuu Ilpo Tiihosen tekstejä enemmän suomen kielen perussanastoon ja selkeään kerrontaan, jota omaperäiset sanat toisinaan piristävät. Ehkäpä juuri tämä perussanaston käyttö ja koreilematon sanonta vaikutti siihen, että Juice Leskinen on noussut koko kansan suosikiksi. Juice Leskinen on itse sanonut olevansa melko keskitason ihminen ja olevansa tavallisen ihmisen asialla (Juntunen 1984: 61). Koko kansan ymmärrettäväksi tarkoitettut tekstit aukenevat myös sellaisille kuulijoille, jotka eivät ole kiinnostuneet kovin monimerkityksellisestä, syvällisestä lyriikasta. Esitelmäni lukuisat esimerkit osoittavat, että perussanastosta ja selkeästä kerronnasta huolimatta myös Juice Leskisen tekstit sisältävät monimerkityksellisiä ilmauksia ja rikasta kerrontaa. Hänellä on kyky valikoida oikeat sanat oikeaan paikkaan ja muovata kielestä haluamiaan ilmauksia. Käyttämällä yksinkertaista perussanastoa persoonallisella tavalla Juice Leskinen luo teksteihinsä uusia merkityksiä ja yllättäviä assosiaatioita, jotka tekevät teksteistä kiinnostavia. Vaikka Juice Leskisen käyttämä sanasto saattaakin pintapuolisesti tarkastellen vaikuttaa määrällisesti köyhältä, on hänen sanaston käyttönsä kiistämättä erittäin rikasta.

LÄHTEET

Materiaalilähteet

LESKINEN, JUICE 1981: Sanoja. Porvoo.

----- 1991: Taivaankappaleita-levyn sanoitukset.

TIIHONEN, ILPO 1975: Sarkunmäen palo. Jyväskylä.

Muut lähteet

AHLMAN, ERIK 1933: Adverbeista. - Virittäjä 37 s.137 - 159.

HAKANEN, AIMO 1973: Adjektiivien vastakohtasuhteet suomen kielessä.
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 311. Forssa.

HANGASMAA, LAURA 1996: Raamatulliset alluusiot Juice Leskisen rocklyriikassa.
Laudatureseminarityö Jyväskylän yliopiston kirjallisuuden laitoksessa.

HEISKANEN-MÄKELÄ, SIRKKA-LIISA 1988: Sanataiteen tulkinnasta. - Jyväskylän
yliopiston kirjallisuuden laitoksen moniste.

HUOVINEN-NYBERG, LIISA 1987: Kirjoittajan keinot. - Tieteestä tiedottaminen.
Tutkimustiedotuksen ja tieteen yleistajuistamisopas. (toim. Annikki
Väisänen) Valtionhallinnon kehittämiskeskus. Valtion painatuskeskus.
Helsinki.

HYNNINEN, JUKKA 1990: Leskiseltä käy rock`n roll. Entäs tämä lukeminen?
- Lukija. 2/1990 s.22 - 23

JOENPELTO, EEVA 1971: Pelkuruudesta. - Parnasso s.66 - 68.

JUNTUNEN, JUHO 1984: Leskinen - sinivalkoinen ääni. - Suosikki 2/84 s. 56 - 61.

JUSSILA, RAIMO 1973: Nykysuomen adjektiivien semanttista peruskartoitusta.
- Virittäjä 77 s.398 - 404.

Jyväskylän yliopiston kirjallisuuden laitos 1986: Yleisiä runousopillisia käsitteitä.

KESKI-VÄHÄLÄ, SAMI 1992: Huomioita Heikki Salon sanastosta. Proseminarityö
Jyväskylän suomen kielen laitoksessa 1992.

- KORPEINEN, REIJO 1987: Ekkös sää Juice Leskinen oo, dokumentti Juice Leskisen teksteistä. Juva.
- LAAKSONEN, KAINO - LIEKO, ANNELI 1988: Suomen kielen äänne- ja muotooppi. Loimaa.
- Nykysuomen sanakirja. Osat 1 - 3. Valtion toimeksiannosta teettänyt Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 6. painos. Porvoo.
- ORPANA, TERTTU 1988: Kuvaus vai kommentti. Tutkimus suomen kielen adjektiiv-
adverbien semanttisesta tulkinnasta. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- PAJUNEN, ANNELI 1988: Verbien leksikaalinen kuvaus. Publications of the department of general linguistics, university of Helsinki. Helsinki.
- PITKÄNEN, ANTTI - KOHONEN, VILJO 1984: Johdatus kvantitatiiviseen kielentutkimukseen ja alan ATK-sovelluksiin. Hämeenlinna.
- RINTALA, PÄIVI 1992: Tyyliopin perusteita. - Nykysuomen käsikirja (toim. Osmo Ikola). 3. painos. Helsinki.
- SAARISTO, HELENA 1986: Suomalaisia nykylyyrikoita. Loviisa.
- SAUKKONEN, PAULI 1984: Mistä tyyli syntyy. Juva.
- SHORE, SUSAN 1986: Onko suomen kielessä passiivia. Porvoo.
- SKTS = SAUKKONEN, PAULI - HAIPUS, MARJATTA - NIEMIKORPI, ANTERO -
SULKAVA, HELENA 1979: Suomen kielen taajuussanasto. Porvoo.
- SÄRKILÄHTI, SIRKKA-LIISA 1967: Voidaanko kirjailijoiden kieltä tutkia kvantitatiivisin metodein? - Juhlakirja Kauko Kyyrön täyttäessä 60 vuotta 2.8.1967. (Acta universitatis Tamperensis ser. A 18.) s.253 - 266. Vammala.
- SÄRKKÄ, TAUNO 1979: Ensimmäinen suomen kielen frekvenssanakirja. Virittäjä 83 s.375 - 382.
- 1987: Sanaston rikkaudesta ja sen mittaamisesta. Virittäjä 91 s.129 - 137. Tampereen kaupungin internet-kotisivut.
- WALLENIUS, WALDEMAR 1990: Juice Leskinen 40. - Soundi 2/1990 s.104 - 109.
- WALTARI, MIKA 1978: Aiotko kirjailijaksi? - Ihmisen ääni. (toim. Ritva Haavikko) Helsinki.
- Virittäjä=Kotikielen Seuran aikakauslehti. Helsinki.

LIITE Esimerkkitekstit Juice Leskisen ja Ilpo Tiihosen tuotannosta.**Juice Leskinen: Syksyn sävel**

Katu täyttyy askelista
 Elämä on kuolemista.
 Pane käsi käteen, ollaan hiljaa.
 Pyydä minut aamuteelle,
 anna vettä kuihtuneelle.
 Nyt on elokuu, ja minä olen viljaa.

En ilosta itke. En surusta itke.
 Jos itken, niin itken muuten vaan.
 Ja muualla oon ennen kuin huomaatkaan.
 Häntä rakastin paljon.
 Sua rakastan joskus enemmän.
 Ole mulle vähän aikaa hän.

Ota minut sinun uniin
 vaikka nousen toisiin juniin.
 Nyt on lokakuu, ja minusta näkee sen.
 Kun tulen kotiin sinuun,
 jumalatkin uskoo minuun,
 vaikka itse aina usko en.
 En ilosta itke, en surusta itke.
 Jos itken, niin itken muuten vaan.
 Ja muualla oon ennen kuin huomaatkaan.
 Häntä rakastin paljon.
 Sua rakastan ehkä enemmän,
 mutta ole mulle vähän aikaa hän.

Häntä rakastin paljon.
 Sua rakastan joskus enemmän.
 Ole mulle vähän aikaa hän.

Ilpo Tiihonen: Aamulehden takaa

Asemalaiturilla kengät pölyntyvät pahasti eikä junissa ole kylliksi palvelusväkeä junahostesseja. Euroopassakin niillä on. Eikö Suomi muka ole Eurooppaa? Tästä minä kyllä purnaen ja kaiteista saa pikeä usein ja aina Toijalan kohdalla juuri kun pissittää WC:ssä on joku mustalainen.